Birlik

aylık siyasi dergi - sayı:26 - Mart 1995 - fiyatı: 40.000 tl. kdv dahil

Devlet Korkutuyor, Çünkü Korkuyor.

İÇİNDEKİLER

Aylık çıkacağını söyleyen ama dört ay aradan sonra çıkan bir siyasi derginin editörü, kendine ayrılan ya da kendi kendine ayırdığı "editörden" bölümüne ne yazar? Hiçbir şey yazmaması, gözden kaçırmaya çalışması gerekir ama BİRLİK okuru gözden kaçıracak mı? Ya da belki yazar da şöyle yazar: "Olaylar çok hızlı gelişiyor, bir aylık dergi olarak arkasından yetişemiyoruz..." Bunun da okuru ikna edeceği şüphelidir. Olayların gerisinde kalmak ne kelime, olaylar bizi ve herkesi önüne katmış sürüklüyor.
Belki de en iyisi "tembellik, şaşkınlık, söyleyecek sözü olmamak" gibi gerçeğe daha yakın şeyler yazmalıydı.
Neyse ki biz, "şunlar yazılmalıydı" derken hepsini yazmış olduk. Ama işin gerçeği, BİRLİK dergisinin yeterli bir altyapıya sahip bulunmaması galiba. Teknik altyapı değil, işin gerçeği insanı altyapı, moral altyapı, düşünsel altyapı.
Bunları yazdıktan sonra, gelecek sayı için vaadde bulunmak, siz de farkındasınız ki olanaksızdır. Söyleyecek sözü olanlar çıktıkça ve bunlar bir derginin içeriği olabilecek kadar biriktikçe BİRLİK düzenli çıkmaya devam edecek.
Saygılarımızla.
EDİTÖR

BİRLİK-Aylık Siyasi Dergi. Papirus Matbaacılık Ltd. Şti adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü **Atilla Aytemur.** Yayın Koordinatörü: **Hüseyin Hasançebi.** Yazışma adresi: Moda caddesi, Çakıroğlu İşhanı. Kat 3. Kadıköy İstanbul. tel-fax: (0216) 414 21 95, (0212) 527 03 99. Dizgi ve Baskı: Papirus M.Y. Ltd. Şti. Banka hesap numarası: Atilla Aytemur, İş Bankası Cağaloğlu Şubesi 138895 Posta Çeki Hesap No: 666410

Türkiye'de Demokrasi Olanaksızdır

Hüseyin Hasançebi

Türkiye'de demokratikleşme olabilir mi?"Olur, neden olmasın ki?" diyenler vardır. "Olsa ne olur, olmasa ne olur?" diyenler de vardır. "Demokrasi var ya, daha ne istiyorsunuz?" diye bakanlar vardır. "Olamaz" diyenler de vardır. "Türkiye'de demokrasi olamaz" diyenler azınlıktırlar, Türkiye'nin siyasal yaşamı her zaman bunları doğrular ama "yanlış" kabul edilen görüş de bunlarınkidir. Türkiye'de demokrasi olamaz diyenler acaba "sol uçtan" baktıkları için Türkiye'nin potansiyellerini göremeyen dar görüşlü ahmaklar mıdır? Türkiye'nin bugüne kadar ki gerçekliği bu "dar görüşlü solcuları" doğrular gibi gözüktü. Acaba burada bir bit yeniği yok mudur?

Türkiye'nin demokratikleşmesinin olanaksız olduğunu savunanların görüşleri hiç de yabana atılacak görüşler değildir. Bunun böyle olduğunu anlamak için bugünkü tabloya bakmak yetiyor da artıyor bile.

1991 yılında, temel hedefi "demokratiklleşme" olan bir koalisyon hükümeti kuruldu. Bu hükümetin temel iki tezi vardı. Bunlardan biri "özelleştirme", öteki de "demokratikleşme" idi. Aslında bu iki tez savunucularının gözünde, bir ve aynı şeydi. Sunuluş biçimiyle "özelleştirme" denilen şey Türkiye için tarihsel bir liberalleşme hareketi olacaktı ve liberalleşme de zaten demokratikleşmeden başka bir şey değildi.

Türkiye'nin gerçeklerine çarpan tez ikiye bölündü. Bir taraf özelleştirme oldu, öteki taraf demokratikleşme. Kuramsal olarak bir bütün oluşturan şey, birbirini yokeden iki karşıt tez haline geldi. Önce demokratikleşme mi, yoksa özelleştirme mi kavgası başladı. Sen biraz bana özelleştirme ver, ben de sana biraz demokratikleşme vereyim pazarlığına girildi. Pazarlık hiç bitmedi ve halen sürüyor.

Pazarlık alabildiğine komik bir hale geldi. O kadar ki, zaman zaman bir düello durumuna gelindi. Taraflar silahlarına sarıldılar ve "birlikte çekelim" diye uzlaşmaya otudular. Öylece duruyorlar. Yüz yıl hükümette kalsalar durum değişmeyecek. Şimdi "yeni" bir hükümet, "eski duruma devam...

Tartışmanın bu biçimi sadece hükümet ortakları arasında geçmiyor. Muhalefet partileri de aynı tartışmayı, aynı içerikle yürütüyorlar. Sorun siyasetten de ibaret değil. Toplumun hemen tamamı aynı tartışmaya bir ucundan ve taraflardan birini izleyerek katılıyor. Kahve ile sokak meseleyi, "Canım önce özelleştirme yapılsın, arkasından da öbürü" ya da tersi biçimde konuşuyor. Entelektüel hayat da bundan pek farklı değil. Özelleştirmeciler var, demokratikleşmeciler var. Sağlıksız bir durum.

Bu müzmin durum Türkiye'de demokratikleşmenin olanaksız olduğunu savunan görüşü güçlendiriyor.

Türkiye'nin demokratikleşmesinin **olanaksız** ama aynı zamanda **zorunlu** olduğunu söyleyebiliriz. Bu görüşü açmak ve temellendirmek gerekiyor. Hem olanaksız, hem de zorunlu.. İşte bu durum demokrasiyi Türkiye açısından "kilit sorun" haline getiriyor. Bir yolunu bulup bu kilidi açmaktan başka çare yok.

Demokratikleşmeye doğru tek bir adım bile atılamıyor olmasının, hükümet yapısıyla, parlamento bileşimiyle ve yönetim stiliyle bir ilgisi bulunmuyor. **Türkiye'nin tanımı çökmüştür**, içinde devindiği ve sonuna geldiği model iflas etmiştir.

Bu model "kendi başına" değildir, evrensel bir sistemin parçasıdır. Sistemden ayrıldığı için çökmemiştir, tam tersine, ait olduğu sistemin mantığı üzerinde çökmüştür.

Demokratikleşme dinamiği olmayan şey, Türkiye'de toplumun tarihinden getirdiği örgütlenme tarzıdır. Devlet olarak, yönetim tarzı olarak toplumdan çıkan şey toplumun demokratikleşmesinin engeli durumundadır. Bu yapıdan demokratikleşme doğrultusunda devinim beklemek boşunadır. Kendine verilen işlevi ve kendisinden beklenen işlevi fazlasıyla yerine getirmiş olan devlet ve yönetim yapısından, onda bulunmayan bir şeyi beklemek, toplumun kendi eliyle yarattığı bir yanılsamadır.

Toplumun, kendi özünden yarattığı devlet ve yönetim yapısından bağımsız bir davranış göstermesi, doğrudan ve kendi seçimi olan doğrultu üzerinden bir demokrasi arayışına girmesi mümkün olamamaktadır. Çünkü toplum da zaten oluşturduğu devlet yapısının baktığı açıdan bakmaktadır, sorunu devleti gibi tartışmaktadır.

Bu tarihsel tıkanıklık aşılmadan önce daha bir çok şeyin oluşmasını ve gerçekleşmesini beklemek gerekecektir. Gerçekleşecek olan şeyler elbette hiç bir şekilde olumlu olmayacaktır. Ama ne var ki "maalesef" demekle de gidişatı değiştirmeye olanak yoktur. Belki de en iyisi "maalesef" dememektir. Herkesin "bir yerlerden geçerek gelebildiği yere" Türkiye'de yaşayan toplum "bedavadan" gelemeyecektir.

İktidar kanalından bakıldığında tarihsel gelişme "kırılmalar" yoluyla gerçekleşiyor görünüyor. Bunun nedeni, belli bir toplumsal durumun devlet olarak örgütlenmiş biçiminin, kendi içinden yeni bir biçim çıkarmaya muktedir olmayışıdır. Türkiye'de devlet ve yönetim yapısı, yani "1. Cumhuriyet" denilen devlet olarak devlet, toplumun

doğal gelişme düzeyi ve yönelimleri bakımından eskimiş bulunmaktadır. Dolayısıyla toplumun bu devlet ile ilişkisi de eskimiş olmalıdır. Buna bağlı olarak toplumun kendi kendisi ile ilişkisinin süregiden biçimi ve bilinci de işlevini yitirmiş demektir.

Eskimiş yönetim ve devlet yapısının kendini demokratikleştirmesi anlamında bir "demokratikleşme" olanaksız olduğu gibi, dışardan , demokratik dinamiklerden gelecek basınç yoluyla da işbu devletin demokratikleşmesi mümkün olmayacaktır. Çünkü, kendi içinden veya dışardan gelen etkilerle "demokratikleşemez" denilen şey devlettir. Toplumsal temeli değiştiği zaman ancak devlet de değişmiş olur. Toplumsal temeli değişmedikçe devletin bir değişim geçirmesi düşünülemez. Devlet değişemediğine göre, değişim anlamındaki bir demokratikleşmenin konusu, toplumun değişmesidir.

NASIL DEMOKRATİKLEŞİRİZ?

Türkiye bir kaç temel sorunu aynı anda çözmek zorunda kalan güç durumda bir ülkedir. Güçlük yeni dünya koşullarına nasıl bir kimlikle gireceği noktasında düğümleniyor. Türkiye yeni bir kimlik edinebilecek mi?

Türkiye Kürt meselesini, bu türden sorunların en zoru olan siyasal çözüm yolundan giderek çözebilecek midir? Toplumdaki dengeleri, yani eskimiş ve işlev i ortadan kalkmış iç dengelerini fiilen de ortadan kaldırıp, yeni toplumsal gelişme dinamiklerinin önünü açabilecek midir? Türkiye özgürleşmiş bir ülke olarak gelişme yoluna girebilecek midir? Türkiye kendine kimlik edinmeyi başarabilecek midir?

Eskimiş yönetim ve devlet yapısının kendini demokratikleştirmesi anlamında bir "demokratikleşme" olanaksız olduğu gibi, dışardan, demokratik dinamiklerden gelen basınç yoluyla da iş bu devletin demokratikleşmesi mümkün olmayacaktır.

Bunlara olumlu yanıtlar verilmeden demokratikleşme gerçekleşmeyecekse, kim yapacaktır bütün bunları? Herkes sorunun farkındadır. Güncel problemler tartışılırken bile gerçekte tartışılan şey, işte bu temel problemlerdir. Saçmalık, bütün bu sorulara "ortak" yanıt aranmasıdır. Oysa herkesin bir yanıtı vardır ve değişiktir. Bugünkü durumda kimse kimsenin yanıtını beğenmiyor, doğru yanıtın kendisinde ve kendi egemenliğinde saklı olduğunu düşünüyor. "Özelleştirmecinin" yanıtını "demokratikleştirmeci", onun verdiği yanıtı milliyetçi, milliyetçinin yanıtını islamcı, hepsinin verdiği yanıtı sol devrimci beğenmiyor. Bu durumda ne olacak?

Yanıtların anlaşılmaz olmasının anlaşmazlıkta payı büyüktür. Ama yanıtlar nasıl anlaşılır olacak ki? Türkiye'nin temel sorunu sınıflardan, ideolojilerden, ayrışmış çıkarlardan bağımsızmışve böyle bakmak da zorunlu bir yenilikmiş gibi algılanıyor da, onun için anlaşılmaz ve açıklanamaz bir hal alıyor.

"İdeolojiler öldü" denilebilen ülkelerin başında Türkiye geldiği, fakat hala en çok sayıda ve en keskin ideolojileri barındıran ülkelerden biri de Türkiye olduğu için "demokratikleşme" denilen ihtiyacın ne olduğu, nereden kaynaklandığı ve nasıl karşılanacağı sorularına bir türlü yanıt çıkmıyor ya da bir sürü saçma yanıt çıktığı için konu arap saçına dönüyor. Toplumun gerçekte yaşadığı çelişkiler ile konuştuğu çelişkilerin hiç bir alakası kalmıyor. Alevi-sünni, laik-dindar, Kürt Türk gibi, "öğretilmiş" çelişkiler konuşuluyor ve azgınlaştırılıyor.

Demokratikleşebilmek için gerçek çelişkilere dönmek gerekiyor.

GERÇEK ÇELİŞKİLER

Türkiye "siyaset yapılarak" demokratikleşir. Zaten en çok yapılan şey siyaset olduğuna göre, siyaset yapmaktan da mücadeleyi anlamak gerekiyor. Mücadele ve siyaset yapmak üzerine böyle bir "tashih", hayatı ve düşüncesi birbirinden kopmuş bir toplum görüntüsü veren Türkiye için özellikle gerekiyor. Mücadele olmadan demokrasiye, özgürleşmeye doğru adım atılamaz biçimindeki görüş "arsız sınıf teorilerinin" ürünü değildir. Bunun dışında bir yoldan kazanılmış en küçük bir demokratik hak veya özgürlük gösterilsin de herkes öğrensin. Her zaman ve her yerde olduğu gibi Türkiye'de de demokrasi, ne kadar ve ne yönde bir mücadele verilebilmiş ise, o kadar ve o yönde bir demokrasi olacaktır.

Türkiye'de hayatın sorun yaratan gerçek çelişkilerinden başlıcası devlet ile toplum arasında ve devlet tapıncı örtüsü altında yaşanmaktadır.Toplumun bütün düşüncesi devletle uyum halindedir fakat toplumun bütün doğal eğilimleri devletle sürtüşme içindedir. Bu çelişki bağlamında bir "demokratikleşme" tanımı, "toplumun devleti aşmayı başardığı bir özel tarihsel durum" olarak şekilleniyor. Devletin aşılması olarak demokrasiden, devletin alternatifi olacak bir demokrasiyi anlamak gerekiyor.

Türkiye'de toplumun "devleti aşan bir demokrasi" için düşüncesi hiç yoktur, olanakları ise yok denecek kadar azdır. Böyle bir demokrasi için önkoşul sayılan düşünüş ve davranış biçimleri gelişmemiştir. Her toplumda ve her insanda doğal olarak varolan özgürleşme isteği elbet Türk toplumunda ve Türk insanında da vardır. Ancak bu istek bugüne kadar bir özel ya da herhangi klasik bir "biçime" bağlanmadığı için mücadeleye dönüşememiştir.

Özgürleşme istencinin Türkiye'de kendine özgü bir biçim kuramamış olmasının başlıca nedeni, "merkez-kaç toplumsal kuvvetlerin" yeterince olmayışıdır. Oysa Türkiye, merkez-kaç toplumsal kuvvetlerin potansiyel mev-

cudiyeti bakımından belki de en zengin ülkeler-toplumlar- arasındadır. Bu zengin merkez-kaç potansiyeli harekete geçirecek fırtınalı bir kapitalistleşme tarihi yaşanmadığı için de, tüm özgürleşme isteği yapay bir milli devlet çerçevesi içinde hapsolup kalmıştır. Merkez-kaç eğilimlerin uzlaşması olarak sürekli kendini deneyen bir demokrasi yerine, birikimin o günkü gereksinmesi neyi gerektiriyorsa ancak o kadar bükülebilen ve bundan daha geniş bir esnekliği olmadığı için özgürlükçü -ve merkez -kaç- her gelişmeyi kendisi açısından yıkıcı bulan bir devlet ve siyasal yönetim modeli oluşmuştur. Ve nihayet modelin tıkandığının herkes tarafından görülebilmesi için, inatçı ve ısrarlı bir merkez-kaç kuvvetin ortaya çıkışını beklemek gerekli olmuştur.

Özgürlükçü eğilimin ve mücadelenin bir birikim yaratması, bir "biçim" yaratmasıyla yakından ilgilidir. Türkiye toplumunda özgürlükçü mücadeleler kendine özgü bir biçim yaratamadığı için bir demokrasi birikimi de oluşamamıştır. Bu nedenle örneğin, Türkiye'de, İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde demokratik açılımlardan bazıları oldukça yüksek dalga boylarına kavuşmuş oldukları halde, her defasında devletin savunma duvarına çarparak erimişlerdir. Çünkü bunların hepsi de istikameti devlete doğru gelişen, devleti elde etmekle toplumu elde edebileceğini varsayan, uman, toplumsal temelindeki ana eğilimleri değiştirmeden devletin kendisini değiştirmeyi mümkün ve makbul sayan "tepegöz" hareketler olmuşlardır.

Özgürleşme istencinin Türkiye'de kendine özgü bir biçim kuramamış olmasının başlıca nedeni, merkez kaç toplumsal kuvvetlerin yeterince olmayışıdır. Merkez kaç kuvvetleri harekete geçirecek fırtınalı bir kapitalistleşme tarihi yaşanmadı.

Kendi özel biçimi bulunmayan, ama genel "batı biçimini" seçen bir demokratik hareketin, özellikle Türkiye, Avrupa'nın siyasal kurumlaşması içine iyice girdikten sonra bile gelişip yerleşmemesi, bu "biçim" bir demokrasinin toplumsal ayağının bulunmayışında aranmalıdır. Yaratılamayan özgün biçimin yerine ikame edilerek seçilen batı biçimi demokrasinin başlangıç noktası itibarı ile üretken dinamiği olan köylü hareketi, kendi kentsel hedeflerini bu hareketle bütünleştiren bir burjuva sınıf hareketi, ve nihayet de demokrasiye atar damar olarak katılıp taze kan sağlayan "saf işçi hareketi" bulunmadığı ve oluşmadığı için Türkiye'de demokratikleşmenin kısa tarihi, olaya devletten bakan bir popülizmin bulanık tarihi olarak şekillenmiştir.

DEMOKRASİNİN BİÇİMİ İÇERİĞ İNDEN ÖNCE GELİR

Yakından bakan herkes bilir ki, demokrasi bir biçimle başlar ve gelişir. Biçimi olmayan şey demokrasi olarak adlandırılamaz. Demokrasi tartışması denilen şey, gelip her zaman biçim tartışmasına dayanır. Biçim demokraside önde gelir.

Oysa ilk bakışta önemli olan **sonuç**muş gibi gözükür. Amacı veya sonucu önemsemek, buna karşılık bu amaca veya sonuca götürecek biçimi tartışma dışında bırakmak vahim bir yanılgıdır. Türkiye bu vahim yanılgıyı sürekli yaşıyan ama bunun yanılgı olduğunu bir türlü göremeyen bir ülkedir. Bu yanılgı, sağın yanılgısı olarak da Türkiye toplumuna zarar vermiştir, solun yanılgısı olarak da.

Yanılgı, nerden bakılırsa bakılsın ideolojik bir yanılgıdır. Demokrasi denilen ve her halde özgürleşme açısından alternatif formu bulunmayan biçimin insan bireyi ve gerçek yaşamla bağlı bulunmayan bütün tanımları ideolojik yanılgıya dayanırlar. Örneğin Türkiye'de "demokrasi" kavramının yanısıra "ulusal çıkar" veya "toplum çıkarı" gibi kavramların kullanılmadığı bir demokrasi tartışması yürütülemez. Oysa her biri birer yanılgı olan bu kavramlar eşliğinde gerçek bir demokrasi tartışması yapılamaz.

"Bireysel çıkar" denilen ve insan soyu için tek gerçek çıkar olan çıkarın üstünü örten bütün çıkar tanımları ve bilinç biçimleri- ki halen geçerli olan bilinç biçimleridirler-, birer yanılsama olarak da somutturlar. Yanılsamaya dayanan bilinç biçimleri bir sınıfla, belli bir zamandaki toplumsal eğilimle birleştikleri zaman büyük devinimler ve dönüşümler yaratabilirler. Ama, bu türden çıkarların yönlendirdiği devinimler, ideolojik bağlanma biçimleri aradın çıkıp, birey gerçeği olarak toplumsal hayat geri gelince, tıkanırlar, çökerler. Yanılsama aracılığıyla dönüşmüş çıkarlar ve çıkar bilinçleri tarafından harekete geçirilmiş tarihsel devinimler, gerçek yaşamsal devinimin, ona dayanmayan sapmaları olarak kendine doğal toplum hayatının dışından güçlü dayanaklar arama eğilimi içine girerler. Aslında aradıkları şey, kendi yarattıkları şeydir, bilinen haliyle devlettir. Devleti ararlar ve ararken yaratırlar. Gerçekten özgürleştirici süreçler, gerçek çıkara geri döneceğimiz tarihsel kanalı yanılsamalardan arındıran süreçler olacaktır.

Bireysel çıkar, yani tek gerçek çıkar somuttur fakat tanımlanamaz niteliktedir. Bu nedenle bir tanıma kavuşturulması şarttır ve her zaman yapılan da budur. İster dört işlem, ister cebir tarzında bir soyutlama yapılsın, bireysel çıkardan hareketle ve yanılsama yaratmadan yürünürse, gidilebilecek en uzak mesafe sınıf çıkarıdır, bundan ötesine ancak yanılsamalarla gidilebilir. Bu nedenle genelleştirilmiş ama yine de gerçek kalabilmiş çıkar tanımı, ancak sınıf çıkarı tanımı olabilir. Bunun bilinci de yanılsama sınırında duran bir bilinç olur. En etkin bilinç de budur. Ne yapmak istediği önemli olan ve yapılacak şey ile arasında-yanılsamasız- bağ kurabilen tek bilinç biçimi, sınıf bilincidir. Ve bu her sınıf için böyledir.

Sınıf bilinci olarak bireysel çıkarın veya bireysel çıkar olarak sınıf bilincinin, denetimsiz bir soyutlama zinciri içinde toplumsal ve giderek ulusal çıkar, hatta Türkiye'de

olduğu gibi devlet çıkarı haline getirildiği durumda, toplumun merkez- kaç eğilimleri baskı altına alınmış ve zaman içinde yokedilmiş olurlar. Etnik veya kültürel merkez-kaç eğilimlerin üniter bir devlet yapılanmasını **ortak bir siyasal toplum** olarak algılaması, bu ögelerin kendilerini kandırdıkları bir yanılsama aracılığıyla mümkün olabilmektedir.Ve bu nedenle "mümkün olan şey"in demokrasi olabilmesi mümkün olmamaktadır. Oysa aynı durumu başka bir biçimle, "yanılsama" biçimi ile değil de "uzlaşma" biçimi ile elde etmek de mümkün olabilirdi. Birinci biçimin içinde, yaşayıp gördüğümüz gibi siyasal demokrasi gelişemiyor, ama ikinci biçimin içinde, başkalarından görüp öğrendiğimiz üzere, gelişebiliyor.

Burada, anlaşılmayı kolaylaştırsın diye tekrar etmekte yarar var. Kapitalizmin sivil toplumun iktisadi faaliyeti olarak oluşup geliştiği doğal tarihi koşullarda yarattığı ilk sonuçlardan biri, merkez-kaç toplumsal kuvvetleri güçlendirmesi ve nihayet bunları "pazar ortaklığının cazibesi" ile fakat zorunlu olarak da "uzlaşma biçimi" altında bütünleştirmesidir. Bu biçim demokrasi olmaktadır. Oysa kapitalizmin iktisadi bir devlet faaliyeti olarak oluşup geliştiği -Türkiye ve benzeri gibi-koşullarda merkez-kaç toplumsal kuvvetler, daha ayrışmadan ve devlet vasıtasıyla bütünleştirilmiş oluyorlar. Ortaya çıkan yapı sadece bir siyasal toplum olarak algılanmıyor "zor"un her türlüsünü meşru ve "ahlaki" kılan, "uzlaşma" kavramına havsalası kapalı, alternatifi "yıkım" bir mutlak yaşama biçimi olarak kavranıyor. Kapitalizm-demokrasi ilişkisi bağlamında bile "demokratikleşmesi" olanaksız yapılar işte bu ve benzeri tarihsel süreçler içinde ortaya çıkıyorlar. Türkiye'deki kapitalizmin tarihsel oluşum biçimi, onun demokrasi üretebilmesini işte bu nedenle imkansız kılıyor.

Kapitalizmin, sivil toplumun iktisadi faaliyeti olarak oluşup geliştiği doğal tarihi koşullarda yarattığı ilk sonuçlardan biri, merkez-kaç toplumsal kuvvetleri güçlendirmesi ve bunları pazar cazibesi etrafında ama zorunlu olarak da "uzlaşma biçimi" altında bütünleştirmesidir.

Bugün hala "demokrasi" kavramını kapitalizmle bir ilişki biçimi olarak tartışmak zorundayız. Bu zorunluluğu, farzedelim yeni bir demokrasi tanımlama dürtüsüyle "sosyalist demokrasi" kavramına doğru aşmaya çalışalım, gerçek çıkardan kopmamız, yanılsamalar yaratmamız gerekecektir. O halde "kapitalizme sadık kalmaktan" başka seçeneğimiz bulunmuyor, demokrasi konusundaki herhangi bir tartışmayı derinleştirebilmek için.

Kapitalizm aracılığıyla sadece bir bölgenin veya ülkenin değil, bütün bir dünyanın iktisadi faaliyeti bütünleşebilmektedir. Bu durumun bilinç ve ideolojiler alanında da **zoraki bir evrensellik** yaratıp benimsetmesi mümkün olmaktadır. Elbette bu tarz bir "evrenselleşme süreci" tüm merkez-kaç güçleri sindirip yokederek ilerliyor. Eğer bu evrensel bütünleşme süreçleri "uzlaşmalar" biçimini alıyorsa, o noktalarda, uzlaşmaların "sayısal içeriğine" uygun demokrasiler oluşuyor. Bütünleşme süreçlerinin zoraki geliştiği noktalarda ise bu "demokrasiler" karşımıza diktatörlükler biçiminde çıkıyorlar. Kapitalizmin demokrasi olarak gelişmesinin de bir sınırı bulunuyor. Bu sınırı kapitalizmin doğası oluşturuyor. Kapitalizmin doğasında, kapitalist gelişmeyi özgürleştiren biricik şey olarak egemenlik denilen bir denklem var. Egemen kapitalizmin sınırı klasik demokrasinin coğrafi sınırlarını oluşturuyor. Klasik demokrasi zorlaması bu sınırların ötesinde tutmuyor. Egemen kapitalizmin sınırları dışındaki kapitalist dünyada tek tük rastladığımız "demokrasiye benzer" oluşumlar ise - Hindistan gibi- yukarda sözünü ettiğimiz, etnik ve kültürel merkez-kaç toplumsal kuvvetleri "uzlaşma" yoluyla bir arada tutmayı başaran özel becerilerden kaynaklanıyorlar.

Kapitalizm bugün klasik demokrasi olarak gelişmesinin olanaklarını da tüketmiş bulunuyor. Demokrasiye yeni bir şey katamıyor, fakat gelişmesinin zorunlu gereksinimleri olarak demokrasiden bir şeyler almayı sürdürüyor. İktisadi faaliyetin aşırı tekelleşmiş durumu, örneğin "çoğulculuğun" iktisadi temelini ortadan kaldırmaya başladığı için, çoğulculuğun kendisini de tehdit eder hale geliyor. Biçimi çoğulculuktan başka bir şey olmayan klasik kapitalist demokrasi açısından da günümüzde süreç tersine işlemeye başlamış bulunuyor.

Kapitalizm hem kendi doğasındaki eğilimlerden ötürü **demokrasi olarak gelişmesinin** sınırına varmış bulunuyor, hem de doğasındaki eğilimlerden kurtulamıyorsa, bunu "anlayışla" karşılamak gerekir. Nasıl ki yarattığı diktatörlükler sınıfsaldır, yarattığı demokrasiler de öylesine sınıfsaldır. Sınıf demokrasisi tarihsel olarak külliyen olumsuzlanamaz ama aynı zamanda gene tarihsel olarak mutlaklaştırılamaz. Çünkü, "çıkar" olarak ifade edilmediği sürece sınıf demokrasisi "toplumsal çıkarmış gibi" gözükmektedir ve bu durumuyla da olmayan bir şeyin var gibi görünmesidir, yani yanılsamadır; "çıkar" olarak ifade edildiği takdirde ise "toplumsal örtüsünden" kurtulmakta ve "ortak çıkar" olmadığı anlaşılmaktadır.

Demokrasi olarak gelişen kapitalizmin gerçekte bir sınıf demokrasisi olarak geliştiği ve bunun da bir sınırı bulunduğu doğru ise, demokrasi olarak gelişen sosyalizmin de bir sınıf demokrasisi olarak gelişeceği ve bunun da bir sınırının olacağı doğrudur. Bu nedenle, bir yanılsama haline getirilmeden sosyalist demokrasinin de "toplum yararı" veya "ortak çıkar" gibi gösterilmesi olanaksızdır. Yaşanmış sosyalizm deneyleri yeni bir "demokrasi denklemi" kuramadan kurmuş gibi davrandıkları için, özgürlüğe en çok susamış ve iktidar olabilmiş işçi sınıflarını bile özgürleştiremediler. Oysa, Troçki'nin, çok haklı olarak, Rusya'nın özgürlüğüne ulaştıracak iki se-

çenekten biri olarak, gördüğü ve "özgürleştirebilmek için önce toplumun bir kesiminin özgürleşmesi" gerek dediği şey gerçekleşmişti. Özgürleşen sınıf özgürlük yaratamıyordu, kilit sorun buradaydı.

Şimdilik hemen bir sonuca varmak için değil ama, yanlış bir sonuca varmamak için düşüncemizi ilerletelim. Demokrasi olarak gelişen kapitalizm ile demokrasi olarak gelişen sosyalizmin oluşturacakları demokrasi aynı tarihsel kategori içinde kalacaklardır. Çünkü "biçimleri" eşittir. Biçimi eşit olan bu demokrasilerin içerikleri de eşittir. Biçimden dolayı içerikleri de eşittir. Bu nedenle, demokrasi sözkonusu olduğunda "biçim" aşırı önem kazanacaktır. Hatta demokrasinin biçimden ibaret olduğunu teslim etmemiz gerekecektir.

Sınıfsal kapitalist demokrasinin yerine sınıfsal sosyalist demokrasiden başka ne önerilebilir? Hiçbir şey önerilemez. Sınıfsal demokrasinin yerine "toplumsal demokrasi" önerilebilseydi, bu yeni bir öneri olabilirdi. Sınıfların ortadan kalkmadığı bir dünyada ve çağda, sınıfsal demokrasiye karşılık düşecek bir "toplumsal demokrasi" önermek, yanılsama olmayan bir "toplumsal çıkar" önermek gibi olanaksızdır. Toplumsal bir demokrasinin ortaya çıkabilmesi için, sınıfların ortadan kalkacakları bir dizi tarihsel operasyon gerekli olacaktır.

Sınıfların ortadan kalkacakları, "biçimi demokratik bir tarihsel operasyon" nasıl yaşanacaktır? Bu soruya 20. yüzyılın verdiği yanıt bilinmektedir. Bu yanıt çökmüştür. Yeni bir yanıt verilemiyorsa, yeryüzünde yeni bir şey yok demektir. Sınıf demokrasisinden başka bir demokrasi oluşturmaya, yanılsama olmayan gerçek bir toplumsal demokrasi yaratmaya olanak yoksa, bunun anlamı insanlığın özgürleştirici tarihsel devinim açısından çok ciddi bir tıkanmayla yüz yüze bulunduğudur.

Türk toplumunun özel bir amacı yoktur, ama özel bir tarihi vardır ve bu tarihinin uzantısı olan doğal yönelimleri mevcuttur. Türkiye'de her şey kapitalizm ile nasıl olmak gerekiyorsa öyle olmaktadır. Bu nedenle "Akla uygun" olması gerekmiyor Türkiye'nin.

Sınıfların toplumdan çekilip gidecekleri bir tarihsel sürecin **demokrasi olarak gelişen sosyalizm** veya **sosyalizm olarak gelişen demokrasi** tarzında olması kaçınılmazdır. Bu bakımdan "demokrasi" kavramına yeni bir içerik kazandıracak yeni bir demokrasi mücadelesinin ortaya çıkabilmesi gerekir.

Demokrasi olarak gelişen sosyalizmin, sınıflar varken "sınıfsal" olmaktan çıkarılması olanaklı mıdır? Olanaksız gözükmektedir. Sınıfsal demokrasi de-sosyalist demokrasi olarak adlandırsak bile- demokrasi için yeni bir tanım olmadığına göre sosyalizm olarak gelişecek demokrasiyi sınıflarla ilişkisi bakımından nasıl tanımlayacağız?

Yeni bir tanım için yeni bir biçim gerekir. Bu yeni "biçimi", işçi sınıfı ile birlikte, tarihsel tercihi işçi sınıfı ile çakışan toplumsal kuvvetler ortaya çıkaracaklardır. Öteki sınıflara dayatma olarak değil, kendilerine dayatma olarak. Bu "yeni biçimin" temel fikri şu olacaktır: Sınıfların ortadan kalkmasıyla elde edilecek bir "özgürleşme biçimi" değil, elde edilecek bir "özgürleşme biçimi" aracılığıyla sınıfların ortadan kalkması. Başka bir deyişle, "toplumsal demokrasi biçiminden" başlamak ve hep öyle yürümek. Bu tercih başlangıçta elbet "dayanak olarak" sınıfsaldır, ancak "model olarak" toplumsaldır. Bir sınıfın "kendini toplumsal çıkar olarak sunması" biçiminden farklı bir davranış ilkesi oluşturmaktır. Örneğin işçi sınıfının kendini "toplumsallık" olarak,-toplumun tamamı yerine koyarak- sunması, burjuva sınıfın yaptığının biçim olarak korunması, ancak içeriğinin değişmesidir. Kendini toplumun hepsinin tarihsel selameti yerine koyan, iktidarını bu bilinç doğrultusunda kullanan bir sınıf, hangi sınıf olursa olsun, özgürleştirici bir demokrasi oluşturamaz.Oysa ısrarla üstünde durduğumuz nokta, demokrasi meselesinin bir biçim meselesi olduğu, yeni bir demokrasi yaratabilmek için yeni bir biçim oluşturmak gerektiğidir.

"BURASI TÜRKİYE" DENİLEN ŞEY NEDİR?

Türk toplumunda, doğal olarak da onun yönetim sisteminde "burası Türkiye" denilerek anlatılmak istenen bir tuhaflık mı vardır?

Yoktur. "Türkiye'de olmaz olmaz, her şey her zaman olabilir, şaşırmamak lazım" gibi bir sözdür bu. Ölçüsü batı kültürü ve batıdaki demokrasidir. Bu ölçüye göre Türkiye tuhaf görünmektedir. Batıyı tek bir tartı taşı gibi gördüğü için de pek bir şey anlatmaz bu söz. Her şey her zaman olabiliyor da, neden hiç bir zaman ve bir türlü demokrasi olamıyor?

Türk toplumunun özel bir amacı yoktur. Ama özel bir tarihi vardır ve bu tarihinin uzantısı olarak doğal yönelimleri mevcuttur. Türkiye'de her şey kapitalizm ile nasıl olmak gerekiyorsa öyle olmaktadır. "Akla uygun" olması gerekmiyor Türkiye'nin. Türkiye'nin bir yöneten sınıfı vardır ve bu sınıfın "akıl"dan çok çok önce paraya, kâra ihtiyacı vardır. Bu sınıfa, "neden bu ülkeyi hala demokrasi ile yönetmek gerektiğini bir türlü anlamıyor" diye sitem edilmektedir. "Aklı" olmadığı için anlamıyor değil, tam tersine "aklı" olduğu ve akıllı olduğu için anlamıyordur. Demokrasinin "kâr getirip getirmediğine" bakmaktadır. Demokrasinin nerde, ne zaman ve ne kadar kârlı bir iş olduğunu, kapitalizmi yöneten sınıf her halde "demokrasi ulemasından" öğrenecek değildir. O kendi işini bilmektedir.

Önemli olan, mevcut demokrasiyle yetinmek istemeyenlerin kendi işlerini bilip bilmedikleridir. Herkes kendi işini bilirse ve takip ederse, bugünkü merkeziyetçi sistemin kasları ister istemez gevşemeye başlayacaktır. Herkesin kendi çıkarını ve işini bilip yapması, merkez-

kaç toplumsal kuvvetlerin oluşmasını sağlayacak ve bunların "uzlaşması" olarak bir demokrasinin oluşabilmesinin de yolunu hazırlayacaktır.

Türkiye'nin etnik ve kültürel mozayiği içindeki bastırılmış merkez-kaç kuvvetlerin, kapitalist gelişme süreçleri tarafından bir arada tutulabilmesi, birikim modelinin işlevli olabilmesinden kaynaklanıyordu. Öte yandan Türkiye'nin 20. yüzyıl boyunca içinden geçtiği birikim modeli ve onun siyasal çerçevesi, o günkü dünyanın koşullarına ve hakim eğilimlerine uyum sağlayarak oluşmuştu. Oluşan ve sonraki gelişmelere kısmi ayak uydurarak gelişen bu model, başlangıç koşulları tarafından öylesine kesin belirlenmişti ki, istenseydi bile ne daha geniş, ne de daha dar bir bileşimi olabilirdi. Musul veya Kerkük veya Azerbaycan veya Nahcivan, her biri Türkiye'de Cumhuriyetle birlikte oluşan modele katılmak istedikleri halde, bizzat Türk modelin kendisi tarafından reddedilmişlerdi. Bugün bu modelin iflas ettiği bir noktaya gelindiği için, model kurulurkenki tartışma koşullarına geri dönülmüş, örneğin Kürt meselesi, Azerbaycan sorunu, Balkanlar ve Kafkaslardaki gelişmeler ve bütün bunlara Özalcı "yeni osmanlı" bakış tarzı Türkiye'nin gündemine gelip yerleşebilmiştir.

Araya bir yetmiş yıl girdiği için eski temellerini de yitirmiş olan bu sorunlara Türkiye'nin bugünkü yapısıyla yanıt vermesi olanaksızdır. Sarsıntı sistemin temellerine kadar inmiştir ve derinleşmektedir.

Besbelli ki her şey yeni bir açılımı gerektirmektedir. Tıkanan yapılar, tıpkı SSCB örneğinde olduğu ve Yugoslavya'da olageldiği gibi dağılıp yeniden toplanma süreçlerine gireceklerdir. Bütün bu süreçlerde temel tartışma noktasını devlet ve yönetim sistemlerinin biçimi oluşturacaktır.

Türkiye için düşünecek olursak, yeni ve mutlak manada "demokratik" olması gereken bir açılımın, aynı zamanda bir yeniden yapılanma sorunu olacağı anlaşılmaktadır. Bu yeni açılımı, araya giren yetmiş yılı görmezlikten gelen "yeni osmanlı" bakıştan veya diğer etnik ve kültürel özerkleşme süreçlerinden beklemek, "gözü arkada olmak" kadar yapay bir yaklaşımdır.

Türkiye'nin bugünkü temel sorunlarına **bir demokrasi** yanıt verebilir. Bu demokrasi, ne istenen, ne beklenen bir demokrasidir ve ne de salt bir siyasal demokrasidir. Türkiye'nin temel tarihsel problemlerini bu aşamadan sonra çözebilecek ve ortaya **yeni bir model** koyabilecek olan demokrasi, **toplumsal olarak üretilen bir demokrasi** olacaktır. Üretildikçe kapitalizmi ayan-beyan reddeden bir demokrasi olacaktır. Her sınıfı, tarihsel hayatı tükenmemiş bütün toplumsal güçleri özgürleştiren, yani gerçek anlamda şu veya bu sınıfı değil, bütün sınıfları özgürleştiren -gene mi yanlış anlaşılacak?- sınıf mücadelesini ve tarihsel devinimin koşullarını özgürleştirecek bir "demokrasi" olacaktır. Türkiye'deki toplumun üreteceği böyle bir demokrasi, doğaldır ki ne "batı"nın, ne de "doğunun-Hindistan'ın" demokrasilerine benzeyecektir. Nerde ve nasıl üretilmiş ise, öyle bir demokrasi olacaktır. "Demokrasi" demeye dili varmayan ister "anarşi" desin, ister tarihsel dokunun çözülmesi desin farketmez, Doğu toplumunda evrensel amaç her ne ise oraya doğru, böyle bir yoldan gidilecektir.

Böyle bir "demokrasiyi" Türkiye artık bundan böyle kapitalizmin içinden çıkaracaktır. Kapitalizmin oluşturduğu merkez kaç toplumsal kuvvetlerin en modern olanı hangisi ise, oluşacak demokrasi modelini de onun eğilimleri ve eylemi tayin edecektir. Yarına dönük bir terim olarak hala, en modern sınıfın işçi sınıfı olduğunu varsayan teoriler olacaksa, demokrasi varsayımları da buna göre oluşacak, mutlaka evrensel bir tanım da gerekiyorsa, böyle bir demokrasiyi Türkiye'de, işçi ve emekçi sınıfların içinde devindikleri tarihi **toplumsal blok** yaratacaktır.

Türkiye'nin bugünkü temel sorunlarına bir demokrasi yanıt verebilir. Bu demokrasi ne istenen, ne beklenen bir demokrasidir ve ne de salt bir siyasal demokrasidir.Nerde ve nasıl üretilmiş ise, öyle bir demokrasi olacaktır. Ortaya yeni bir model çıkaran ve toplumsal olarak üretilmiş bir toplumsal demokrasi olacaktır.

Türkiye'de solun demokrasiye ilişkin tezleri, görüşleri olmalıdır. Demokrasiye ilişkin "yeni" tezleri olanlar bugün için, solun dışındakilerdir. Tezleri yeni değildir, ya burjuva sınırlar içinde düşünmektedirler, ya da burjuva **biçimin** içeriğini değiştirip, gene burjuva sınırlar içinde düşünmektedirler.

Hangisi olursa olsun, eğer demokrasi olacaksa, adına demokrasi denmese bile aynı maksadı ifade edecekse, o şey "uzlaşma" olacaktır. Türkiye'de "uzlaşma" denilen bir durum hiç yaşanmadı, çünkü buna gerek olmadı. Bir tek güç, diğer bütün güçleri teslim aldı ve merkezi bir cazibe içine hapsetti. "Uzlaşmayı" gerekli ve zorunlu kılacak koşulların oluşması zaman alacak ve bunun için çetin mücadeleler verilecek. Uzlaşma olabilmesi için merkez kaç toplumsal kuvvetlerin belli bir kimlik edinmesi ve teslim olmaması gerekiyor.

İlerde "uzlaşma" nasıl olur, kim belirler, bunu bugünden kestirmek güçtür. Hele solun kestirmesi çok güçtür. Çünkü henüz bir kuvvet değildir, yeni tezleri ve yeni eylemiyle ortaya çıkamadığı için merkez-kaç kuvvetlerden hiç değildir. Yeni tezleri olacak, yeni eylemi olacak, bir kuvvet olacak ve sonra da kendisine gelen "uzlaşma"-demokrasi- çağrılarına yanıt verecek.

Teorik manada Türkiye'nin geleceğini temsil ettiğini varsaydığımız sol güçler cenahında henüz yeni bir şey yok. İşte bu nedenle Türkiye'nin ve Türkiye'de demokrasinin geleceği yok.

Bir Proğram Yapmaya Cesaretimiz Var mı?

Aziz Çelik

Aylardır beklenen "BSP Program Taslağı" nihayet yayınlandı. Taslak tartışmaya açıldı.Taslak hazırlama çalışmalarına yaklaşık altı ay katılmış bir program komisyonu eski üyesi olarak MYK'nın hazırlamış olduğu taslağa ilişkin ön fikirlerimi ve sesli düşüncelerimi aktarmak istiyorum:

Metodoloji sorunu

Program tartışmalarının başından bugüne kadar hedeflenen program anlayışı yöntemsel olarak yanlıştır. Solun, sosyalizmin teorik, düşünsel sorunları üzerinde tartışarak bir program yazmaya çalışmak beyhudedir. Partinin programatik belgesi asıl olarak politik bir mutabakat metni olmalıdır. Toplumsal yaşamın, toplumsal mücadelenin sorunlarına, ihtiyaçlarına yanıt vermelidir. Oysa bu program taslağı sosyalist grupların, çevrelerin ve bireylerin kendi farklılıklarının bir ortalaması olarak onların sosyal-psikolojilerine yanıt vermektedir. Ekim devriminin ve Paris komününün tahlilinde anlaşan ama bugün hemen önümüzde duran sorunları ya ihmal eden ya da popülist bir kaç sloganla geçiştiren bir parti evlere şenlik bir parti olmalı. Parti programının ideolojik yükü partinin varlık gerekçesini ve temel amacını izah eden kısa ve özlü bir tanımdan ibaret olmalıdır. Henüz ortak tarihleri çok kısa olan çevrelerin ve kişilerin çok yakın geçmişin analizinde "anlaştık" demeleri "bir orta yol bulduk" demekle eş anlamlıdır.

Çoğulculuk Sorunu

Bu nasıl çoğulculuktur ki hem taslağın önsözünde partinin "bütün sosyalist birey ve çevrelerin eşit haklarla ve kendi renkleriyle katılımına açık olan " bir parti olduğunu iddia edeceksiniz, hem de sosyalist hareketin tarihsel ayrım ve kollarından sadece bazılarının tezlerini program yapacaksınız. Örneğin BSP kendilerini 3. ve 4. enternasyonalin çeşitli yorumlarının dışında gören sosyalistlere, örneğin Euro-komünistlere, örneğin eko-sosyalistlere, örneğin marksist olmayan sosyalistlere açık olacak mıdır ? Çoğulculuğun sınırını insanların kendilerini sosyalist saymaları mı belirleyecek yoksa sizin sosyalizm kriterleriniz mi? Hem çoğulcu bir parti olacaksınız hem de kendinize özgü bir Ekim devrimi tahlili yapacaksınız. Bir uluslararası durum analizi yapacaksnız ve bunu yaparken henüz partimize gelmemiş sosyalistleri de dikkate alıyoruz diyeceksiniz. Bu haliyle çoğulculuğun sınırı 3. enternasyonal solculuğunun çeşitli yorumlarının sınırıdır. Çoğulculuk sınırını insanların kendilerini nasıl hissettikleriyle değil sizin elinizdeki cetvelle ölçmeye başlarsanız sınırın sınırının ne olacağı hiç belli olmaz. Örneğin "..ekim devriminin açtığı çağın devam ettiğini" söylemek sadece bazı sosyalistlerin iddiasıdır. Hemfikir değilsek ne olacak.? Böylesine daraltıcı çözümlemelerle çoğulculuk olanaksızdır. Böylesi bir program anlayışında israr edilirse tüzüğün programı benimsemek koşulu kaldırılıp yerine sadece partinin temel amacını benimsemek koşulu getirilmelidir.

Terminoloji sorunu

Program taslağında tam bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Aynı anlama gelmek üzere programın değişik yerlerinde "emperyalist kapitalizm","kapitalizm" ve "emperyalizm" deyimleri kullanılmaktadır. Yine aynı anlama gelmek üzere "işçi ve emekçiler", "tüm ezilenler", "işçi sınıfı ve diğer emekçiler", "mavi ve beyaz yakalı işçiler", "işçi sınıfı ve çalışan tüm halk kitleleri", "çalışanlar ve ezilenler", "çalışan kitleler", "çalışan halk", "işçi ve emekçi yığınlar","tüm çalışanlar", "emekçi halk"...gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramsal çeşitlilik çalakalem bir yazımdan kaynaklanmakta, öte yandan herkes kendinden bir parça bulabilmektedir. Kavramsal bir bütünlüğe gidilmesi zorunludur. Örneğin "işçi sınıfı" ile ne kastediliyor? "Emekçi çalışan halk", "beyaz yakalı" denirken ne kastediliyor. Yoksa yine o meşhur kol emeği kafa emeği tartışması mı ? Eğer öyleyse sanayi işçisinin sayısal olarak azınlığa düşmesi ve sermayenin organik bileşiminin yükselmesi karşısındaki pozisyonunu nasıl açıklayacağız. Çalışanlar, ücretliler kavramları sözü edilen ve partiye sınıf karakteri veren kitleyi açıklamaya yeter.

Hamaset Sorunu

Program esas olarak bir sosyalizme sadakat metni olarak hazırlanmıştır. Ve çok değil 5 yıl önce koskoca bir sistemin altında kaldığımızı unutmuş gözüküyoruz. Sadece basit bir kaza oldu. Ve biz kaldığımız yerden devam ediyoruz! Program yalın, özlü bir metinden daha çok öfkeli bir hamaset metnini andırıyor. İddiaların arka planında bilimsel dayanaklardan daha çok ideler yer alıyor. Hele güncel politik mücadele hedefleri bölümü son derece sıradan ifadelerle oluşturulmuş popülist bir bildiri metnini andırıyor. Arka planında hiçbir hazırlığı ve bilimsel çalışması olmayan bir kuru ajitasyon belgesi. Üstelik da içinde dramatik yanılgılar taşıyan önermeler.

Bazı ifadeler ve önermeler üstüne

Sayfa 6 paragraf 3. "Günümüzde bu mücadelenin (özgürleşme, komünizm) taşıyıcıları işçi hareketi ve sosyalistlerdir" ifadesi. İşçi hareketi nedir? Sendikalar mı? Sendikalarsa Dünya sendikal hareketinin ana omurgasının böyle bir taşıyıcılık yapmadığı açık değil mi?

Sendikalarar ve sosyalistler dışında bir başka işçi hareketi var mı?

Sayfa 6 son paragraf: Kapitalizm rakipsiz kaldığı için bütün ülkelerin işçilerine ve emekçilerine karşı tam bir keyfilik ve küstahlıkla yeni bir saldırı başlattı iddiası. Yeni tutuculuğun yükseldiği ve çalışanların yüzyılımız boyunca elde ettiği kazanımlara saldırı yılları 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarıdır. Ve bu yeni tutucu dalga eski hızından çok şey kaybetmiştir. Eski sosyalist ülkelerin yıkılmasının ardından böylesine yeni bir saldırı dalgasının yükseldiğine dair olsa olsa teorik kanıtlar bulunabilir. Emperyalizm rakipsiz kaldı o halde saldırır gibi.

Sayfa 7 : Düzen içi "demokratik" bir siyasal pozisyon ne demektir? Tırnak içi ibarelerle üstelik yanlış ibarelerle neye atıf yapılıyor. Besbelli sadece sosyal demokratlar kastedilmiyor. Onların herkesçe bilinen ve muğlak olmayan adları var; sosyal demokrat. "Demokratik pozisyona" bu olumsuz atıf neden? Hele programda "demokratikleşme" gibi yaşamsal bir sorun neredeyse yok sayılırken ve basit bir politik istem gibi ifade edilirken. Üstelik "demokratik sosyalizm" gibi iddiaları olan sosyalistler varken.

Sayfa 7 paragraf 3: "tek kutuplu dünya" saptaması. Dünya artık tek kutuplu mu ? Yoksa çok kutuplu mu? AB, Japonya, ABD arasında kapışma neden ? Rusya ve Çin'i nasıl izah edeceğiz ?

Ve yeni dünya düzenini tahlile ilişkin: Acaba bugün kapitalizm ya da kapitalist emperyalizm ya da emperyalizm azalan kar marjlarını yükseltmek için daha çok bölgesel çatışma peşinde mi koşuyor yoksa iyice azalan kar marjları yüzünden stabil ve geniş pazarlar oluşturmaya mı çalışıyor; milliyetler boğazlaşması işine geliyor mu ? Silah satmak ya da silah endüstrisi artık kapitalizmin lehine mi aleyhine mi işliyor ? Bunların ciddi arka planlara ihtiyacı var. Tüm bunlar için hamasi bir yeni dünya tahliline değil gerçekten bilimsel ve detaylı bir kapitalizmin günümüzdeki gelişimi analizine ihtiyaç var.

Düzen içi "demokratik bir siyasal pozisyon" ne demektir? Yanlış ibarelerle, besbelli sadece sosyal demokratlar kastedilmiyor. Onların herkesçe bilinen, muğlak olmayan adları var; sosyal demokrat. Demokratik pozisyona bu olumsuz atıf neden?

Sayfa 11 paragraf 4 :Türkiye'de oldukça gelişkin bir işçi sınıfı olduğu saptaması. Oldukça gelişkin lafı oldukça iddialı bir laftır. Türkiye'de sanayide istihdam edilen nüfus istihdamın yüzde 15-17 si civarındadır. Tarım istihdamı yüzde 45'in üzerindedir. 8 milyona yakın ücretlinin sendikalı olabileni 1.3 milyonu aşmamaktadır. Ve bu sendikalıların ağırlığı kamu kesiminde örgütlüdür. Ücretliler sayısal olarak istihdamın yüzde 35'ini oluşturuyor ama bu sadece nicel bir ölçüdür. Ücretlilerin ağırlığı hizmet sektöründe, küçük ölçekli işyerlerindedir ve sınıf refleksleri düşüktür. Bu oldukça gelişkin iddiası yerine gelişen bir işçi sınıfı demek daha uygun olacaktır.

Sayfa 13 paragraf 6 : "toplumsal devrimle kapitalizmin ortadan kaldırılması" bir partinin kimliği üstüne devrimci reformcu spekülasyon yapılmasını önlemenin yolu bu olsa gerek. Demokratik pozisyon tırnak içine alındığında toplumsal devrim yolu hangi anlama gelmektedir? Toplumun en acil, en güncel sorunları konusunda önermeleri ve araçları bulunmayan bir parti devrimle hem de toplumsal devrimle kapitalizmi ortadan kaldıracak! Bu toplumsal devrim nasıl bir yoldur? Siyasal devrim olmadığına göre iktidarın alınışı ile ilgili değildir. İktidara gelindikten sonra yapılacak anti kapitalist dönüşüm ve sosyalizmle ilgili olsa gerek. Bunu şimdiden üstüne basa basa belirtmenin amacı ne ola ? Örneğin kapitalizmin sivil toplumun fethedilmesiyle, orada ideolojik hegemonya kurulmasıyla ya da anti kapitalist demokratik dönüşümlerle tedrici olarak ortadan kaldırılacağını savunanlar sosyalist midir ?

Sayfa 16: "kamu mülkiyeti" sermayenin ve siyasilerin arpalığı olmaktan kurtarılırsa bunun adı ne olur ? Mesela özerkleşme olur mu?.

Sayfa 17: Kürt sorunu... neden "ateşkes ve genel af değil" de "tutsakların özgürlüğü". Bunun neresi politik bir talep? Örneğin tutsak saymadıklarımıza genel af yok mu?. İfade ateşkes ve ayrımsız bir genel af şeklinde olmalı. Yoksa biz şimdi, hemen genel af değil de iktidara geldiğimizde politik tutukluları serbest bırakmayı mı hedefliyoruz ? "Ordunun bölgeden çekilmesi" demek kürt sorunu konusunda bir çözüm önerisidir. Ama BSP'nin üzerinde anlaştığı bir fikir değildir. Bu ifadenin yerine " bölgeye yapılan olağanüstü askeri yığınağa son verilmelidir" ifadesi yer almalıdır.

Sayfa 17: 12 Eylül paragrafı, "doğal ve evrensel hukuk" tabiri. Doğal hukuk bambaşka bir anlam taşımaktadır. Hukuk tarihinde özel bir anlamı vardır. Çıkarılmalıdır.

Sayfa 19: Ücretlerden indirim yapılmadan 35 saatlik işgünü talebi. Çalışma saatlerinin fiilen 50 saati geçtiği, fazla mesainin olağan bir çalışma biçimi olduğu ülkemizde 35 saat talebi fazlaca enternasyonalist bir talep. Neden 40 saat değil yada 30 saat değil. Almanya'da 35 saat hedefine kısmen ulaşıldığı için mi?

Sosyal sigortalar konusundaki politikamız nedir? Bir sigorta kurumu nasıl etkin olur ve üyelerine uygun bir maaş öder? Örneğin SSK'nın prim ödeyenlerin denetimine verilmesine ne diyoruz?

Sayfa 19: Geçimlik üretim yapan köylü. Geçimlik üretim yapan köylülükle toplumsal dönüşüm sağlanabilir mi? Tarım politikamız nedir ? Tarımsal nüfus konusunda ne düşünüyoruz ? Tarım sanayi makası ne durumdadır? Bunlar daha anlamlı politikalar değil mi?

Bizim kendimiz için, kendi varlığımız için, kapalı devre bir programa mı ihtiyacımız var yoksa toplumsal yaşamda karşılığı olan; bize faaliyetimizde kılavuz olacak sağlam bir arka planı olan bir programa mı? Program tartışmaları bunun yanıtını aramalı.

Grupların gölgesinde partiden gruplarını gölgesine alan partiye

Sıtkı Coşkun

Kongre sürecine girerken, BSP sürecinin ilk sonuçları, sorunları ve perspektifi üzerine kimi değerlendirme, tesbit ve çıkarsamaları yapabiliriz.

BSP'nin ilk altı ayı, sosyalist hareketimizin birlik konusunda somut ve kalıcı adımlar atabileceğinin kanıtlanması olmuştur.

BSP'nin ilk altı ayı, politik eylemlilik içinde, örgütsel birleşmeyi program ve tüzüğünün önüne alan birlik anlayışının yol alma yeteneğinin isbatı olmuştur.

BSP'nin ilk altı ayı, ortaya çıkardığı program taslağı ile ördeğin suya ters dalması gibi görünen bir birlik eylemi ile, politik, ideolojik ve programatik konularda yol almanın da mümkün olduğunu da göstermiştir.

BSP'nin bu ilk altı ayı, birinci ve ikinci GYK toplantılarının kararları ile parti anlayışında da, "birlikte" partiden daha birleşik, organik bir parti anlayışına doğru yol alınabileceğini de ortaya koymuştur.

BSP'nin bu yarım yılı, sosyalistlerin birliğinin aşağıdan ve yukarıdan; metropollerden ve taşradan; çevreler ve bireyler üzerinden, ama geri döndürülmesi zor bir süreç olarak yol alabildiğini ve alabileceğini de göstermiştir.

BSP'nin ilk altı ayı, sosyalist hareketimizin "komünistliği", "marksistliği", "devrimciliği" vb.'nin kendinden başkasına "layık" göremeyen tekelci, rekabetçi anlayışının, ortak bir çatı altında ve ortak bir eylem içinde adım adım azaltılabildiğini, ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu göstermeye başladı.

BSP'nin ilk altı ayı, sosyalist hareketimizin "komünistliği", "marksistliği", "devrimciliği" vb.'nin kendinden başkasına "layık" göremeyen tekelci, rekabetçi anlayışının, ortak bir çatı altında ve ortak bir eylem içinde adım adım azaltılabildiğini, ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu göstermeye başladı. Hep beraber görmeye başladık ki, herkese "satıp" birbirimizle paylaşmaya kıyamadığımız, ortak olması gereken bu niteliklerimiz paylaştıkça azalmayıp, tersine çoğalarak güçlenmektedirler.

İlk altı ayımızın ya da BSA süreci ile birlikte geride bıraktığımız ilk bir yılımızın artıları daha da artırılabilir. Ama eksiler değil de, çözmezsek, aydınlatamazsak, eksiye dönüşebilecek ya da bizi tökezleten ve tökezletebilecek sorunlarımız yok mu? Şükür, Tanrı eksikliğini versin, yeterinden fazlasıyla var!

Birlik Ataleti

BSA süreci ile partileşme amacı için ilişkiye giren sosyalist gruplar, ortak bir politik eylemlilik içinde yol almanın zorunluluğunun bilinciyle harekete geçtiler. Yüzlerini ortak eylemin gereklerine çevirmenin, hem pratiğin sorularına ortak yanıt vermeyi ve hem de ortak yanları öne almayı kolaylaştıracağını hesabettiler.

Bu nedenle de seçim işbirliği gibi bir imkanı ortaklaşa kullanarak birlik sürecini başlattılar. BSA sürecinin altı ayda BSP'ye dönüşebilmesi, ortak partiyi kurma noktasına ulaşması bunu doğruladı.

Peki bu böyleyse, neden hedeflendiği halde ikinci altı ayda, ya da partileşmenin birinci altı ayında seçim örgütlenmesinin tamamlanması ve 1. kongrenin toplanması sağlanamadı? Orta program taslağı üç ay sarkarak çıkarılabildi?

Ne oldu? Ortak eylemi ve politik faaliyeti öne almak işinden vaz mı geçtik? Açık ki hayır!

O halde olan nedir?

Son yıllardaki farklı birlik deneylerine bakıldığında, ilk adımlara kadar bir hızlılık göze çarpıyor. Birlik adına ilk ve formel olarak da ayırt edici belirgin adımdan sonra bir ağırlaşma, bir durağanlık, belki de "Birlik Ataleti" olarak adlandırılabilecek bir durum oluşuyor. BSP'de olan da esas olarak budur kanımca. Bunun nedenleri neler olabilir?

Burada, birinci olarak birlik açısından elde edilen ilk mevzinin ya da konumun zarara uğratılması, zayıflaması ya da iyi hesabedilmemiş bir adımla birliğin zaafa uğratılması kaygısının bir faktör olduğu saptanabilir.

İkinci olarak , uzun süre amaçlanıp, kovalanmış bir "amaç" olarak birliğin, daha çok elde edilmesine yoğunlaşmak ve gerçekleşmesinin ilk adımından sonra, onun ilerletilmesinin pratik adımlarının yeterince hesap edilmesindeki eksiklerdir. Ya da hesap edilmiş gereklerin, yerine getirilmesindeki eksiklik, zayıflık ve yetersizliklerdir.

Belki daha doğrusu, daha önce pek sık elde edilmemiş bir durum olarak birlikte nelerin, nasıl ve hangi biçim ve hızla yapılabileceğine ilişkin, yeterli somut bir deney birikimine sahip olmayışımızdır.

Üçüncü olarak ise, daha evvel kendi mecrasında akmış, yol almış güçlerin tek bir noktada toplanması sonucu birbirini tartmasıyla, geçici bir "atalet" durumunun ortaya çıkmasıdır.

Burada akla gelecek ki; bu partiyi kuran grupların hepsi sosyalizmi amaçlayan, aynı nitelikteki aynı doğrultuda, aynı mecrada akan gruplar olduğuna göre, neden farklı doğrultuda güçler gibi birbirini tartsınlar?

Kanımca sorun da burada! İşin esası, nesnelliği böyledir. Ama öznel olarak henüz tam böyle değildir. Malum ya, esas "oğlan" herbirimize göre kendimizizdir. Bilinç altlarımızda ve her bir grubun kendi kafasında ve iç dünyasında kendi kendini koyduğu yer ve kendini algılayışı birazcık "birleşsek de ayrıyız ve dahi kan kırmızısı herhalde biziz" deydi. Bu da, artık, gerçekte nesnel olarak kendimiz haline gelen birliği, partimizi her birimizin önceden gelen marksist niteliğimiz ve sosyalist amacımız ile aynılaştırmadaki bulanıklıkların getirdiği ileri doğru atılmadaki zayıflık, bu "ataleti" olabileceğinden fazla artırdı.

BSP'yi açıkça işçi ve emekçi sınıfların iktidarı için çalışan, komünist amaçlı, marksist teori ile bağlı ve devrimci bir parti olarak nitelemedeki gönülsüzlük ya da ağır kalan gönüllülüğümüz kanımca buralarla da ilişkilidir.

BSP'yi açıkça işçi ve emekçi sınıfların iktidarı için çalışan, komünist amaçlı, marksist teori ile bağlı ve devrimci bir parti olarak nitelemedeki gönülsüzlük ya da ağır kalan gönüllülüğümüz kanımca buralarla da ilişkilidir.

Oysa eşit haklı ve çoğulcu bir birliğe daha BSA Deklarasyonu ile adım atarken, hepimiz kendi eksenimizde birlik anlayışını çoktan çöp sepetine atmıştık. BSA'nın tüm bileşenleri, kendilerinde, olan ya da varsaydıkları tüm olumlulukları ve yüksek amaçları ortak partilerine ve dolayısıyla birbirlerine de atfetmişlerdi.

Ama bunların her düzeyde bilince çıkarılması, ortak parti için açıkça, anlaşılır, yeteri vurguyla dile getirilmesi ve partiyi somut yaşamımızda buna göre ele alışımız bakımından altı çizilmesi gereken bir ağırlığın varlığını da görmek durumundayız.

Elbette ki partimizin düşünsel ve eylemsel plandaki yeteneklerinin, niteliklerin somut ve işlevsel olarak belirme sürecinin, ihtiyaç duyduğu zamanın bu noktadaki payı atlanamaz.

Ama kanımca, burada bir başka olgunun saptanması gerekmektedir.

Bu da, geçmişten gelen yapı ve özellikleriyle "bileşenlerin" oluşturdukları gruplar statükosu ile partileşme süreci arasındaki ilişkidir.

Gruplar Statükosu, Partileşme Süreci

Her örgütlenme, her yapı kendi içinde bir statükoyu da oluşturur. Hele kendisini ortaya çıkaran ulusal ve uluslararası koşullar ortadan kalkmışsa, örgütsel açıdan başka, yeni bir gereksinim ortaya çıkmış ve hele bu, söz konusu yapı tarafından da kabul edilmişse, bu eski yapının "statükocu" hale gelmesi ya da statükocu kimi işlevler kazanması mümkündür.

BSP'yi oluşturan gruplar, çoğunlukla 1960'ların sonu ve 70'li yıllarda şekillenmişlerdir. Düşünsel ve yapısal olarak, bu şartların köklü bir biçimde değişmesiyle de örgütsel olarak aşılmışlardır.

Zaten, bir birlik ihtiyacının tüm bu gruplarca saptanması ve BSP ile de gerçekleştirilmesi, bu gerçeğin kabulden öte, gereklerinin yerine getirilmesidir. Grupların esas olarak kendilerini aşmaya başlamalarıdır. Ortak bir senteze ulaşarak kendilerini ortadan kaldırmaya girişmeleridir. BSP'yi oluşturan grupların, olumlu anlamda kendilerini inkar ettikleri ve inkar etmek için BSP'yi kurdukları ortadadır.

Ancak, bu bilinçli eylem ve yönelimle, grupların geçmişten gelen özelliklerinin, yapılanmalarının her noktada uyuşması da mümkün değildir.

BSP'yi oluşturan her grup, ortak partiyi kurarak kendini değiştirme, dönüştürme eylemine girmiştir. Ama değişen ve değiştirilen her yapının, belli bir direnci göstermesi, "kendini savunması" da yaşanabilir.

İşte ben buna, BSP bileşenlerinin geçmişteki yapı ve özelliklerinden henüz aşılmamış olanlarının, oluşturduğu Gruplar Statükosunun, Partileşme sürecine "Direnci" diyorum.

BSP, verili şartlar içinde kaçınılmaz bir biçimde esas olarak grupların etkin katılımı ve belirleyiciliği ile kuruldu. Grupların Partisi olarak, grupların gölgesinde kuruldu. Partiyi gruplar belirledi. Ama artık, partileşme süreci ilerledikçe gruplar partiyi değil, parti grupları belirlemeli ve belirleyecektir. Yani partiyi kuran gruplar,

Partinin Gruplarına dönüşmek partinin gölgesinde kalmak, bunu bilinçli ve gönüllü olarak gerçekleştirmek durumundadırlar.

Özetle, Grupların Partisinden, Partinin Gruplarına ya da grupların gölgesinde partiden, gruplarını gölgesine alan partiye geçiş zorunluluğu içindeyiz. Daha doğrusu böylesi bir geçiş döneminin çelişki ve sorunlarını yaşıyoruz.

Açık ki partimiz kurulur kurulmaz, bir anda ve şimdi tam bir birleşik, daha kaynaşık ya da füzyonunu tamamlamış bir yapı olmazdı, olamadı da. Bizim partimizde grupların ve bireylerin ilk duruşu, birleşik bir duruştan çok, birlikte durmaya başlamak olarak ele alınabilir.

Sözünü ettiğim geçiş dönemi, bir anlamda Birlikte Partiden, Birleşik Partiye Geçiş Dönemi olarak ta algılanabilir.

Bu ise, partinin çoğulcu karakterinin somutlanışında, bu geçiş döneminin sonrasında da partide grupların varoluşu ve parti ile ilişkisi sorunun daha da irdelenmesini gerektiriyor.

Kurucu bileşen gruplar bugün partinin içine gelmişlerdir. Parti evinin içindedirler. Ama artık ortak evimizin organik birer unsuru haline gelerek partinin içinde değil, partinin içinden birer varlığa dönüşmelidirler. Tufanda sığındıkları evin ahalisi olmalıdırlar.

Intikal Ve Dönüşme

BSP'yi oluşturan gruplar, çevreler ve bireylerin bugünkü durumu daha çok bir, BSP'ye intikal hali olarak beliriyor.

Saraçhane'den hareket eden bir yürüyüş kolunun baş tarafı Taksim Meydanı'na vardığında, ortasının Galatasaray'da sonunun halen Şişhane'de olması gibi bir durumdayız.

Halihazır durumumuz, BSP'nin kurucu bileşeni olan gurupların çoğu üyeleri partiye tam duhul etmişken, bir kısım öğelerin ise düşünce, bilinç ve davranış olarak henüz eski grup yapısının özgün düşünce ve davranış kalıpları içinden çıkmakta zorlanmasıdır.

Ya da durumumuz; bir kısmımızın hala, eski grup kimliğimizi birinci kimlik olarak algılamaya devam etmesi ve BSP'liliği, BSP'yi ayrı ayrı yapılamayan bazı işleri beraberce yapmak veya sıradan bir şemsiye örgüt gibi ele alan düşünce ve davranışlarının aşılması sürecidir.

Parti, işçi-emekçi, sınıfların, gereksinimlerinden çıkarak, Grupların "Hassasiyetlerini" çok ciddi bir biçimde gözeterek -biraz sözü bükerek diyeyim- adeta gruplara göre kuruldu.

Partileşme süreci ve çoğulculuğun gereği olarak adım adım BSP'yi, grupların hassasiyetine göre ele almaktan, düşünmek ve davranmaktan; partinin gereksinim ve hassasiyetlerine göre düşünmek ve çalışmaya, gurupları da buna göre ele alıp, şekillendirmeye geçmek durumundayız.

Partinin organikleşmesi, çoğulcu partimizin geleceğinde kurucu, bileşen olan grupların varlığının dışlanması anlamına mı geliyor?

Açık ki hayır!

BSP'ni kuruluşunun ve geleceğinin vazgeçilmez niteliklerinin başta gelenlerinden biri çoğulculuktur. Bu açıdan sorun, partide farklılıkların kendini düşünsel ve örgütsel olarak ifade etme ve davranma hakkının, her aşamadaki somutlanışındadır.

Bugün partimizde, çoğulculuk, henüz, geçmişten gelen düşünsel ve yapısal farklılıklara dayalı gruplarla, BSP öncesi dönemin gruplarıyla somutlanmaktadır. Partileşme süreci, geçmişin bu yanıyla da aşılması ve bizim BSP'li düşünce ve eylemimizin, bugünün sorunları etrafındaki farklılıklarımızın somutlanması olabilecek olan grupların şekillenmesi ile ilerleyecek ve somutlanacaktır.

Parti tüzüğünde "farklılıkların bir senteze ulaşılarak aşılması" ndaki mutabakatımızın içeriği budur kanımca.

Bu anlamda, bugünkü parti içi grupların eski anlam ve ilişkileri ile çözülmesi ya da daha doğrusu dönüştürülmesi süreci, aynı zamanda partinin örülmesi süreci olmalıdır. Ya da eski ve aşılmış yanlarıyla varolan grupları demonte ederek, partiyi monte etmek BSP partileşme sürecinin kendisi olmalıdır.

Grupların geçmişten gelen ve bugün halen anlamlı buldukları ve BSP ile barışık her şeylerini ve pek tabii kendilerini parti içinde, parti içi bir varlık, partiye tabi, partiyle uyumlu, partiyle sınırlı, parti içi bir platform olarak sürdürmeleri de partimizin çoğulculuğunun gereğidir.

Kanımca olması gereken şey, BSP'ye intikal eden grupların, kendilerini partiye aktarırken, aynı zamanda geçmişten gelen varlıklarını partinin bir iç varlığına dönüştürmesidir.

Burada grupları eski ilişki ve anlamları ile çözmeden kastımın, kendilerini dağıtmaları değil, yukarıdaki iki paragrafta söylediğim dönüştürme anlamında olduğunun altını çizmeliyim. Zaten kurucu bileşen grupların kendilerini partinin gruplarına dönüştürmeleri, kendilerini geçmişteki anlam ve ilişkileri ile çözmeleridir. Partinin grupları olarak, varlık ve görüşlerini sürdürmeleri ise çoğulcu parti anlayışımız zemininde en doğal hakları olarak tartışma dışı birşeydir.

Kurucu bileşen gruplar bugün partinin içine gelmişlerdir. Parti evinin içindedirler. Ama artık ortak evimizin organik birer unsuru haline gelerek partinin içinde değil, partinin içinden birer varlığa dönüşmelidirler. Tufanda sığındıkları evin ahalisi olmalıdırlar.

Bu nedenle BSP'nin kuruluşu ile birleşerek partiye intikal eden grupların, partileşme süreci içinde, dönüşerek partinin grupları haline gelmeleri kongre sü-

recimizin başlıca içeriğini ve omurgasını oluşturmaktadır.

Çünkü; partileşme süreci, ağırlıkla Grupların Hukukundan oluşan bugünkü parti hukukumuzun, ağırlıkla eşit partili bireylerin hukukunun belirlediği duruma geçiş ile ilerleyebilecektir.

Grupların Meşruiyeti
Grupların Mükellefiyeti

BSP çoğulcu bir parti olarak kendi içinde farklılıkların, yani grupların; düşünce odaklarının, kalıcı ve geçici parti içi örgütsel kümelenmelerin varlığını meşru kabul etmektedir.

Bu meşruiyet kendinden menkul bir şey değildir. Grupların meşruiyeti, mükellefiyetleri yani yükümlülükleri ile bağlıdır. Grupların meşruiyeti sosyalist amaç, birlik ve partileşme konusunda, BSP önündeki mükellefiyetlerinden kaynaklanmaktadır.

Çoğulcu bir partide parti örgütü ile, parti organları ile partinin gruplarının ilişkisi bu meşruiyet-mükellefiyet denklemi içinde şekillenmektedir.

Biz partimizde çoğulculuk zemininde bir sentez arayışı içindeyiz. Ama açık ki bu sentez, monolitik partiye dönüş anlamında değildir. Yeni bir sentez arayışımız, çoğulcu yapımızı, görüşlerimizi bire indirgemek değildir. Çeşitlilik içinde bir sentez, çeşitlilik içinde bir birlik arayışıdır. Bu açıdan BSP'nin birliği çeşitlilik içinde birliktir.

Biz partimizde çoğulculuk zemininde bir sentez arayışı içindeyiz. Ama açık ki bu sentez, monolitik partiye dönüş anlamında değildir. Yeni bir sentez arayışımız, çoğulcu yapımızı, görüşlerimizi bire indirgemek değildir. Çeşitlilik içinde bir sentez, çeşitlilik içinde bir birlik arayışıdır.

Parti nasıl tüm il, ilçe, belde ve diğer örgütlerinin birliğini, ortak kararların, parti mutabakatlarının bağlayıcılığı altında sağlıyorsa, kendi grupları, partinin grupları ile de birliğini aynı biçimde sağlamalıdır. Gruplar ortak kararlara, parti mutabakatlarına tabiiyet içinde olmalıdırlar.

Bu açıdan tüzüğün parti il, ilçe, belde örgütleri ve diğer parti birimlerine tanıdığı statü, hak ve özgürlükler neyse gruplarınki de tam öyle olmalıdır. Açık ki kuruluş aşamasında ve bugün halen böyle değildir. Ne var ki, grupların parti üzerinde bir ayrıcalığı vardır. Bu adım adım kalkmalı ve kongre süreci de bunun gerçekleşmesi olmalıdır.

Parti GYK'nun benimsediği Kongre ve Konferanslar Yönetmeliği'nin giriş bölümü anlayış planında bunu çözmüştür. Sorun bu anlayışın kongre sürecinde somutlanmasıdır.

Kongre sürecimizi bir hamur teknesine benzetebiliriz. Hamur teknesine un, tuz, su girer. Yoğrulur. Teknede tek başına ne un kalır, ne tuz, ne de su. Teknede hamur oluşur.

Kongre teknesine de gruplar, çevreler, bireyler hep birlikte giriyor. Kongre sürecinin sonunda gruplar da, çevreler de, kişiler de esas olarak birbirleri ile aynılaşmamalı, ama partiye ait hale gelmelidirler. Kongre teknesinde herşey partili, partiye ait şeyler haline gelmelidir. Gruplar da partinin grupları haline gelmelidir.

Burada ayniyet ve aidiyet sorununu biraz açmalıyım.

Çoğulcu Birlik Ya Da Aynılaşmayan Ve Aynılaşması Gerekmeyenlerin, Partiye Aidiyette Birlikleri

Çoğulcu parti anlayışımızın her halde en önemli ayırdedici yanı, partiye gelenlerden ve partililerden kendi renklerini bırakmalarını istememesi ve tek sesliliği talep etmemesi ya da partinin birliğini çeşitlilik içinde arayıp bulmasıdır.

Çünkü; çoğulculuğun her halde birinci önemli yanı birliği, bire indirgemek olarak anlamamasıdır. Bu nedenledir ki çoğulcu partideki birlik arayışı, çoğulculuğu birliğe değil, bire indirgemenin vahim sonucu olan ayniyet arayışı değildir.

Çoğulcu partideki birlik parti üyeleri, parti grupları ve örgütleri arasındaki ayniyet değil partiye ve birbirlerine aidiyet arayışı ve bunu elde etmek olarak somutlanmalıdır. Tersi çeşitlilik içinde bir birliği değil, aynıların ayrı, ayrılarında ayrı kaldığı ayrışmayı getirir. Bu nedenle çoğulcu bir partideki birliğin gereği, partide ayniyet değil, partiye aidiyet olarak somutlanabilir.

Gurupların ayniyet için değil, partiye ve birbirlerine aidiyet için yönelimi, herkes ve parti için de anlamlı, değerli ve işlevli olan herşeylerini partiye ve dolayısıyla partili herkese ve herşeye aktarmak olmalıdır. Bu aktarma işi, aynı zamanda grupların eski ilişkileri ve anlamları ile, olumlu anlamda kendilerini "tüketmeleri" süreci olarak da algılanabilir. Bu süreç, çok yönlü ve tüm kurucu bileşenler açısından gerçekleştiğinde de partideki "eski" gruplar dönemi bitecek ve partiye ait, parti içi grupların, parti içi platform ve eğilimlerin varlığı ile parti içi yaşam olağan renklerine kavuşabilecektir.

İşte kongre süreci çoğulculuğu ve onun içindeki geçmişten gelen renklerin olumlu katkısını koruyup, dönüştürerek, partide çoğulculuğu yok edecek bir ayniyete yol açmadan tüm partili unsurlar (grup, çevre, eğilim, birey) için aidiyet; BSP'ye ait olma sorununu çözerek tamamlandığında, biz aynıların ve ayrıların çoğulcu birliğini organik bir biçimde yerli yerine oturt-

muş olabileceğiz.

Çoğulcu Parti, Çeşitlilik Içinde Birlik, Birliğin Ve Çoğulculuğun Profilde De Yansıması

Çoğulcu parti her düzeyde, çoğulculuğun varlığını ve ifadesini bulmasını gerektirir.

Çoğulcu partinin eylem birliği, yürüyüş birliği 50'li asker sıralarının rap, rapı değildir. Çoğulcu partinin yürüyüş birliği, yürümeye dağınık düzen başlayan bir yürüyüş kolunun, bir iki kilometre içinde edindiği uygun adım değil, uyumlu, ahenkli adımlarla yürüyüştür. Onun profili de uygun adım yürüyüşün emirnameli çizgisi değil, herkesin kendi adımlarıyla yansıdığı çoğulcu profildir.

Çoğulcu partinin profili de çoğulcu olmak durumundadır. İçinde çoğulcu, dışında çivi gibi olamaz! Çoğulcu profil, doğanın yedi renginin herbirinin kendi renkleri ile ama tek bir gökkuşağı oluşturmaları gibi anlaşılmalıdır. Yedi renk, tek bir alaim-i sema! Ya da kızılın bütün tonlarının oluşturduğu kızıl bir gökkuşağı! Ya da çok şeritli bir otoban! İşte BSP'nin çoğulcu birliğinde, elde edilmesi gereken durum böyledir kanımca.

Dolayısıyla en büyük olan, en devrimci, en marksist ve en sosyalist olan birliktir ya da bizim için BSP'dir. BSP, TKP'den de, TİP'den de, TSİP'den de, Kurtuluş'tan da, Emek'ten de, Yeni Yol'dan da, Sosyalist Politika'dan da daha ileri, daha devrimci, daha marksist ve daha sosyalisttir.

Bu, çizgi sosyalizminden, çizgi marksizminden Mecra Marksizmine ya da Mecra Sosyalizmine geçişin dayatmasıdır da.

İki kutuplu dünya döneminin marksist parti ve akımları, ince bir çizginin cisimleşmesi oldular. Esasta hepsi de Marksist mecranın, Sosyalist akımın birer kolu olmalarına karşın, esas marksizmin, esas sosyalizmin cisimleşmesinin kendileri olduğunu iddia ederek, enel hak! değil ama enel marks! diye bağırdılar!

Bu biraz elma ağacının sağ tarafında ya da sol tarafındaki elmaların mı daha kırmızı olduğunu tartışmaya benziyordu. Yad da belki Nil Nehri Deltası'ndaki kollardan hangisinin "esas" Nil olduğunu tartışmaya benziyordu. Oysa iki taraftaki elmaların da bir tarafı yeşil bir tarafı kırmızıydı belki de! Oysa aslolan elma ağacı ve aslolan Nil Nehri'nin kendisidir.

Bugün gelinen yerde tüm çizgi marksistlerinin ve çizgi sosyalist akımların tek bir mecrada birleşmesi dayatıyorsa, bu çizgilerin en azından artık kesmediğinin de bir göstergesidir.

Çünkü; tek tek her "enel Marks" diyen çizginin, haçı koltuğunun altından çıkmış, esas olarak haşin çizgilerimizin hayatı sosyalizm için, işçi sınıfı için yeterince kesemediği ortaya çıkmıştır.

Ayrımsız bütün çizgiler "yenilmiştir". Yenilmiştir'i tırnak içinde yazdım çünkü yenilen ne Marksizm ne de bilimsel sosyalist ütopyadır. O halde asla rücu edilecekse, bütün çizgilerin Marksist Mecrada birleşmesi, Sosyalizmin bütün renklerin ve tek bir gökkuşağında ya da tek bir partide toplanması zorunludur.

Dolayısıyla en büyük olan, en devrimci, en marksist ve en sosyalist olan birliktir ya da bizim için BSP'dir. BSP, TKP'den de, TİP'den de, TSİP'den de, Kurtuluş'tan da, Emek'ten de, Yeni Yol'dan da, Sosyalist Politika'dan da daha ileri, daha devrimci, daha marksist ve daha sosyalisttir.

Meramı anlatmak için abartarak söyleyelim; en büyük BSP, başka büyük, birliğini daha da genişletmiş yine BSP!

Çoğulculuğu Dayatan Sınıfsal Durum

BSP'nin çoğulculuğu yanlızca farklı sosyalist grupların birliğinin zorunlu kıldığı geçici bir özellik olarak ele alınabilir mi? Elbette böyle ele alınamaz. Çoğulculuk BSP'nin tüm öğeleri açısından partinin kalıcı, zorunlu bir niteliği olarak ele alınmaktadır. Bu hem BSP'yi oluşturan ve birşeylerin değiştiğini düşünen yenilikçi marksist akımların, geçtiğimiz dönemin parti anlayışı açısından çıkarsadığı derslerin bir gereğidir. Hem de kanımca, eğer BSP öngördüğü gibi sınıf karakterli bir parti olacaksa, işçi sınıfı ile bağlanacaksa bu perspektifinin ve niyetinin de gereğidir.

İşçi sınıfının, son on yılları içinde gerçekleşen köklü bilimsel teknolojik gelişmeler ve kapitalist üretim sürecindeki önemli değişikliklerle bağlı olarak önemli değişimler geçirdiği ortadadır.

Kafa emeğinin, kalifiye bilimsel-teknik emeğin rolü artarken, kol emeğinin rolündeki azalma ya da mavi yakalıların rolü azalırken beyaz ve altın yakalı emekçilerin sayısı ve rolündeki artışın genel bir olgu olduğu artık ortak kabul gören bir gelişmedir. Bununla bağlı diğer önemli gelişme ise, işçi sınıfının yaşamını emek gücünü satarak kazanan ücretli emekçiler sınıfı olarak kalmaya, gelişmeye devam ederken, iç farklılaşması ve çeşitliliğinin de artmasıdır.

Türkiye işçi sınıfının yapısında da, esas olarak benzer bir gelişme eğiliminin egemen olduğunu saptayabiliriz. 1980'de 5-5.5 milyon olan ücretli emeğin sayısı, bugün 8-8.5 milyondur. Bunun yarısından çoğu sigortasız ve kaçak olarak informel sektörde ve tarımda çalışırken, çok önemli bir bölümü asgari ücret ve hatta onun da altında ücretlerle çalışırken, ancak ve en fazla 1-1.5 milyonu toplu iş sözleşmesi yapabiliyor.

Ayda 25-30 milyon alan rafineri işçileri, memurlar, asgari ücretle çalışan taşeron işçileri ve asgari ücretin de altında çalıştırılan informel sektör işçileri hepsi ve hepsi Türkiye işçi sınıfının parçalarıdır. Ve BSP işte bu sınıfla bağlanarak, sınıf karakterli bir parti olacaksa,

bu çeşitliliğin kendisinde yansıyıp, yaşayabileceği ve uzlaşarak ortak bir politikada birliğini sağlamasına olanak verecek çoğulcu bir niteliğe sahip olmak zorundadır.

Bu ölçüde çeşitliliği artmış bir sınıfı, klasik monolitik partilerimizin kabına sığdırmaya kalkmak, bittecrübe sabittir ki olanaklı değildir. Bence partimize çoğulculuğu olmazsa olmaz bir nitelik olarak dayatan bu sınıfsal zorunluluklardır da.

O halde altını çizebiliriz ki; çoğulculuk BSP için hem sosyalist hareketin, hem de işçi sınıfının politik birliğinin gereğidir.

BSP'nin kongre sürecinde geldiği yer; kuruluş aşamasındaki grupların partisi olmak gerçeğini aşarak partinin gruplarına doğru, daha birleşik ve daha organik bir parti olmaya doğru gelişmesi ve kongre ile birlikte tüzüğünde ifadesini bulan kanatlı parti olarak oturmaya başlaması gereksiniminin iyice belirginleşmesidir.

Grupların Partisinden, Grupları Da Olan "Çoğulcu Ve Kanatlı Partiye"

BSP üzerine çeşitli sosyalist çevrelerden gelen en belli başlı eleştirilerden biri partimizde grupların varlığıdır.

Bu, öncelikle hala sosyalist hareketin kimi kesimlerinde etkilerini sürdüren monolitik parti anlayışının ifadesidir. Bu çizgi sosyalizminin; her ayrılığa bir parti veya teşkilat Lale Devri'nin "saltanatlı" kalıntısıdır. Sosyalist hareketimizin beşi bir yerdesininde değil, ancak hepsi bir yerdenin işlevli ve anlamlı olmasının mümkün olduğu günümüzde, bu eleştriye hak vermenin lüksüne sahip değiliz.

Ama, öte yandan bu eleştrinin haklı bir yanı vardır. O da, işlevli bir eylem birliğine ve etkili politik eyleme olan ihtiyacın artacağı koşullarda, partinin faaliyet hızı ve parti eyleminin seriliğinde bugünkü gruplarca belirlenen durumumuzun yarattığı ataletin varlığıdır. Dahası gruplar realitesinin ortak, birleşik bir örgütün, herkesi kesen değil, herkesi de ifade eden ortak bir örgütsel-politik kimliğin yaratılmasına engel olup olmayacağı sorusudur!

Açık ki bu, çoğulcu partimizin yanıtlaması gereken sorudur. Biz çoğulculuğu yanlızca guruplar realitesinin kabulü olarak ele alamayız. Partimizin kuruluş ve gelişiminde bugün geldiğimiz yer, tüzüğümüzde belirttiğimiz "çoğulcu ve kanatlı parti" olma başlangıç ve perspektifimizle bağlı olarak ele alınmak durumundadır.

Grupların belirleyiciliği altında, grupların partisi olarak kurulan; ve çoğulculuğu ilk adımda böyle şekillenen grupların birlikte duruşu ile birleşik olmaktan çok, birlikte bir parti olarak ortaya çıkan partimiz, düşüncesi, eylemi ve birliği yol aldıkça daha organik ve daha birleşik bir parti olarak gelişecektir. Böylece BSP'nin çoğulculuğu da, partideki grupların şekillenmekte olan parti gövdesine bağlı olarak partinin gruplarına, yani partinin kanatlarına dönüşmesi ile esas kalıcı biçimini alacaktır.

Partimizdeki grupların, partinin gruplarına yani kanatlarına dönüşmesi, parti ile gruplar arasındaki ilişkinin organikleşmesi; baş ve gövde ile diğer organlar arasındaki bağlantının, uyumun oluşmasıdır.

Bu esas olarak, grupların partiden ayrı, ondan bağımsız hiç bir anlam ve fonksiyonlarının kalmaması anlamında belirleyici bir öneme sahiptir. Tüm parti örgütleri ve gruplar; parti ve kanatlar birlikte ve ortak bir fonksiyonu yerine getirmelidirler. Dolayısıyla, grupların bugün partiye çıkardığı veya çıkarabileceği sorunlar, ya da partinin grupları çekip, çevirme sıkıntıları, parti ile kanatları arasındaki organik birlik ve uyumla aşılabilir.

... birleşik olmaktan çok, birlikte bir parti olarak ortaya çıkan partimiz, düşüncesi, eylemi ve birliği yol aldıkça daha organik ve daha birleşik bir parti olarak gelişecektir. Böylece BSP'nin çoğulculuğu da, partideki grupların şekillenmekte olan parti gövdesine bağlı olarak partinin gruplarına, yani partinin kanatlarına dönüşmesi ile esas kalıcı biçimini alacaktır.

Abartılı olsa da derdimi anlatacak bir örnekle bu konuyu bağlayayım. Kırkayağın kırk tane ayağı, bir tane gövdesi ve kırk ayağının da bir tek fonksiyonu vardır. O da tek olan gövdeyi taşımaktır. Partinin de kırk kanadı olsa, kırkının da tek işlevi partiye hizmet etmek olabilir ve de olmalıdır.

Dolayısıyla partimizi gruplar federasyonu olmakla eleştirenlere yanıtımız; BSP'nin grupların partisi olarak girdiği organik ve birleşik bir parti olma kararlılığını kongre sürecinde korumakta ve gerçekleştirmekte olduğudur.

Bu noktada, çoğulcu; gruplu ve giderek kanatlı olacak yapımıza bir de; "Ölme eşşeğim ölme, yaz gelecek BSP'de gruplar mutabık kalacak, karar alacak, kanat çırpıp eylem yapacak öyle mi?" yollu iğnelemeden yola çıkarak, kanatlarımız, üyelerimiz ve organlarımız nasıl halleşecek ve eylemlenecek sorusunu ele almak gerekiyor.

Çoğulcu Ve Kanatlı Partide Azınlık - Çoğunluk Ilişkisi Ve Mutabakat Yani Anlaşmanın Vazgeçilmezliği

Çoğulculuk, BSP'yi geçmişin diğer marksist parti modelinden ayıran, bir anlama koparan temel özelliği olarak belirmektedir. Bu açıdan BSP'yi çoğulcu modelde yeni bir marksist parti olarak ele almak, yeni program taslağının belirlemeleri açısından da tutarlı olur.

Bu noktada partinin, gruplar statükosundan ve henüz kendi kadrolarını, kendi organ ve kurumlarını

yeterli ölçüde oluşturamamış olmaktan kaynaklanan sorunlarını, çoğunlukla ağır kalmasını, onun çoğulculuğuna ve "mutabakatlarla" ille de "mutabakatlarla" karar almasına bağlayan değerlendirmeler üzerinde durmak gerekiyor.

Partimizin kuruluş tüzüğü, BSP'yi çoğulcu ve kanatlı bir parti olarak niteledikten sonra, mantıki olarak partide eylem birliğinin esas olduğunu belirleyerek, kararların alınması uygulanmasının da mutabakatlarla gerçekleşeceğini belirtip, partide karar organlarının seçimini yani kararlaştırılmasında da azınlık, çoğunluk sistemini değil, nisbi temsil sistemini getirmiştir.

Seçimlerde nisbi temsille kararı getiren tüzüğün, kaygısının partide çeşitliliğin, çoğulculuğun kurumsal olarak korunması olduğu açıktır. Nisbi temsil ile seçimi ve varlığı güvence altına alınan çeşitliliğin, azınlık-çoğunluk ilişkisi ile çoğunluk deresinde boğdurulması da düşünülemeyeceğinden, kararların mutabakatla alınması da kaçınılmaz gereklilik olarak bağlanmıştır.

Tüzük, tüm partiyi çoğulcu modele göre belirleyerek sadece kendisi ile tutarlı olma kaygısı içinde kalmamıştır. Sosyalist hareketin ve işçi sınıfının birliğinin bugünkü gerekleriyle de tutarlı kalmıştır.

Uzun bir parçalanmadan gelen gruplar ve bireylerin birliği, azınlık-çoğunluk olarak birbirine tabiyeti ve boyun eğme ilişkisine göre değil, mutabakatlar yani Türkçesi ANLAŞMALAR üzerine kurulabilirdi.

Dahası, yarın partinin bağlanmayı hedeflediği çeşitliliği artmış olan işçi sınıfının, farklı kesimlerinin de birbiri ile ilişkisi ya da birliği de birbirine tabiyet üzerine değil, birbiri ile uyumlaşmak, anlaşmaktan başka bir yolla kurulabilir mi?

Sınıf mücadelesinin, politik mücadelenin, sınıfın ve partinin iç yaşamında gerektirdiği şey; mutabakat, uyum ve uzlaşmadır. Çubuğu bükerek diyeyim; sınıf mücadelesinin sınıf ve partinin içindeki mecburiyeti uzlaşmadır. Çünkü; kendi içinde uzlaşmayan, mutabakat elde ederek anlaşamayan sınıfın, kendi içinde uzlaşamayan yani mutabakatlar yaratamayan partinin burjuvaziye ve onun devletine karşı mücadele etmesi mümkün değildir.

Sınıf mücadelesi için, sınıfın ve partinin içinde uzlaşma ve mutabakat bugünkü sosyalizm mücadelesinin olmazsa olmazıdır kanımca.

Eğer vekalet sosyalizmi bittiyse, tüzükte yazdığımız gibi politikanın öznesi işçi ve emekçi sınıflar olacaksa; kitlesel de olsa çalışan sınıflara göre azınlık olan parti çoğunluk olan onlar adına davranmayacaksa; partide kararların azınlık çoğunluk ilişkisine göre değil, karşılıklı rıza, karşılıklı kabuller yani mutabakatlar, yani anlaşmalarla alınmasından başka bir yolun esas olması duşünülebilir mi?

Eğer vekalet sosyalizmi bittiyse, tüzükte yazdığımız gibi politikanın öznesi işçi ve emekçi sınıflar olacaksa; kitlesel de olsa çalışan sınıflara göre azınlık olan parti çoğunluk olan onlar adına davranmayacaksa; partide kararların azınlık çoğunluk ilişkisine göre değil, karşılıklı rıza, karşılıklı kabuller yani mutabakatlar, yani anlaşmalarla alınmasından başka bir yolun esas olması duşünülebilir mi?

Burada söz konusu olanın tabiyet değil, gönüllü kabule dayalı "hegemonya" olacağı söylenirse, bunun çok tartışmalı olacağını düşünmek gerekir diye düşünüyorum.

Çünkü; en azından uzun yıllar birbirinin "hegemonyasını" kabullenmedikleri için birlik olamayanların, neden bugün karşılıklı eşitliğe dayalı bir ilişki, eşit haklı bir birlik yerine hegemonik bir ilişkiyi birlik adına kabullenebilecekleri yanıtı zor ve de dertli bir soru olur.

Olmadık bir biçimde, henüz birbirinin eşit haklılığını hazım sürecindeki grupların arasında keyifsiz bir hegemonya yarışını kışkırtmış olabiliriz.

Oysa birleşik bir partide, bileşenlerinden birinin değil, yalnızca birliğin, birlikte üretilmiş politika ve eylemin hegemonyası tartışılamaz bir biçimde birliği geliştirebilir.

Aramızda "eşitlerin birincisine" birliğimizin feodal ilk gece hakkını vermek için değil, sınıf mücadelesinin gereklerine birlikte yanıt vermek için birleştiğimize göre, partide azınlık çoğunluk ilişkisi, henüz oluşmakta olan birliğimizi her seferinde bir kere daha "bölmekten" ya da bir kısım bileşenin diğerlerine karşı birleşmesiyle, birliğin "bölünmesinden" başka bir sonuç getirmez gibi geliyor bana.

Dahası, ortaklıkları henüz gelişmekte olan bir partide, daha çok partileşmek için ortaklarımızı, hepimizi ifade eden ve birleştiren bir biçimde geliştirmek için anlaşmaktan, mutabakatlarımızı artırmaktan başka bir yolumuzun olmadığı da bana çok açık geliyor.

Ya da kestirmeden diyeyim; BSP'de hep yol olmak için, eylemde birliğimiz için tüm parti içi özneler, guruplar ve bireyler olarak mutabakattan, yani anlaşmaktan başka yolumuz yoktur!

Mutabakatların esas olduğu partide kadrolar sorunu da partileşme ve birlik sürecinin bir yanı olarak belirmektedir.

Profesyonellerin Yönettiği Partilerden Profesyonellerini Yöneten Partiye

Partimizdeki tıkanıklıklarda, sıkıntılarda bir dizi etmeni tartıştık, tartışıyoruz. Burada tartıştığımız yanlardan biri de, partinin günlük eyleminin, işinin gerektirdiği yeterli nitelik ve sayıda profesyonele sahip olmayışıdır. Bu bir zorunluğun ortaklaşa saptanmasıdır. Sorun bu ihtiyacı parti modelimizin gereklerine uygun bir biçimde nasıl karşılayacağımızdır.

Burada benim ilk işaret edeceğim olgu; partideki grupların hali hazır profesyonellerinin, geçmiş dönemin aşılmış olan monolitik örgüt anlayışı ve yapılarına göre ve özellikle de kendi gruplarının ihtiyaçlarına göre şekillenmiş, esas olarak örgütleri tarafından yönetilen değil, örgütlerini yöneten profesyoneller olduğudur.

Oysa bugün partimizin ve sınıfın ihtiyacı bu değildir. Bugünün ihtiyacı, emekçilerin ağırlık kazandığı, organlarında "8 saatlik çalışanların" etkin olduğu partinin yönettiği ve çalıştırdığı, daha nitelikli ve eskisinden daha az sayıda profesyonel parti çalışanıdır. Gruplar arası rekabetin şekillendirdiği ve grupları birliğe göre partiye göre değil, birbirine karşı yönetmekte "yetişmiş" profesyonellerin ise bu açıdan epey risk taşıdığı ortadadır.

Elbette BSP'deki birliğin oluşmasında hali hazır grupların varolan profesyonellerinin olumlu katkısı açıktır. Sorun buradan kaynaklanmıyor. Sorun grupların partinin gruplarına dönüştürülmesinin kendini dayattığı noktada, bu iş için grupların profesyonellerinin ellerinin "pekliğini" bıçaklarının keskinliğini kendi gruplarının hegemonyasında bir "birliğe" yormalarıyla birer bilen değil, birer bölen olma riskine partinin tahammülünün olamayışıdır.

Dolayısıyla, irdelemeyi sürdürerek bu konuyu şöyle bağlayabilirim; içinde bulunduğumuz aşamada partinin esas ihtiyacı, partinin profesyonellerini yaratacak profesyonelce ele alış ve ortam geliştirmektir. Buna özen gösterilmezse profesyonelliğin önemi adına partinin tüm kilit işleri, dolayısıyla gruplarını yöneten partiye dönüşme işi de, gruplardan biri ya da bir-ikisinin profesyonellerinin eli ile grupların hep birlikte yönettiği bugünkü partiden, gruplardan birinin ya da ikisinin yönettiği bir "partide" kalmaya dönüşebilir.

...partinin esas ihtiyacı, partinin profesyonellerini yaratacak profesyonelce ele alış ve ortam geliştirmektir. Buna özen gösterilmezse profesyonelliğin önemi adına partinin tüm kilit işleri, dolayısıyla gruplarını yöneten partiye dönüşme işi de, gruplardan biri ya da bir-ikisinin profesyonellerinin eli ile grupların hep birlikte yönettiği bugünkü partiden, gruplardan birinin ya da ikisinin yönettiği bir "partide" kalmaya dönüşebilir.

Elbette BSP kurucu bileşenlerinin, bugüne kadar birlik ve partiye özen açısından gösterdikleri hassasiyet gözönüne alındığında, böylesi bir hataya düşmekten uzak kalabildikleri ve kalabilecekleri görülebilir. Ben bundan sonra da özen gösterme zorunluluğuna işaret bakımından, dikkat çekmeyi yararlı gördüm.

Herkesin eşit haklı partisi olarak BSP, gruplarını da yöneten parti olma sürecinde, kongre ile nisbi temsil temelindeki mutabakatla dayalı seçimlerle kendi organlarını oluşturarak, bu organlar eli ile kendi profesyonellerini de oluşturmalıdır.

Kongre Sürecinde Niyetlerimizin Anlam Ve Önemi

BSP, onu oluşturan grupların, çevre ve bireylerin bilinçli, kararlı seçme ve eylemleri ile niyetleri ile vücut buldu. Bu anlamda kongre süreci ile grupların partisinden, partinin guruplarına ya da gruplarını yöneten partiye ya da kanatlı partiye dönüşmesi de tüm parti öğelerinin bilinçli ve kararlı eylemi ve niyeti talep etmektedir.

BSP, onu oluşturanlar nasıl isterse, neye niyet etmişse öyle bir parti olacaktır. Dolayısıyla partinin gelişimi, onun aşırı bir iradecilikle zorlanmasını değil, ama öncelikle onun kurucu bileşenleri olan grupların, net ve planlı bir eylemle kendilerini partinin gruplarına, kanatlarına dönüştürmeleri iiçin kongre sürecini değerlendirmelerini gerektirmektedir.

Partinin üyeleri partileşme sürecine engel çıkardığı her yerde gruplar statükosuna göre kılıçlarını çekmek zorundadırlar.

Kongre sürecinin başarısı, bu bakımdan bileşenlerin niyetlerinin partileşme sürecinin gerekleri ile yeterli uyum içinde olmasını gerektirmektedir.

Parti GYK'sının çıkardığı Konferans Yönetmeliği'nin giriş bölümü bu açıdan niyeti somut olarak; grupların hukukundan bireylerin hukukuna geçiş olarak belirlemiştir. Ya da benim deyişimle grupların partisinden, grupların gölgesinde partiden partinin gruplarına, gruplarını gölgesine alan ve gruplarını da yöneten ve grupları parti içi platformlara dönüştüren kanatlı parti olarak biçimlenmeye devam etmek, partinin tüm unsurlarının ortak kararı ve iyi niyetidir.

Burada bir noktaya dikkati çekmeliyim. Partinin grupların partisinden, gruplarını da yöneten partiye geçiş evresinde oluşu, kongreden sonra partiye gelmek isteyeceklere ya da bu geçiş döneminin gereklerini tam olarak yerine getiremeyen grupların partiye gelmesini ve varlığını reddetme, dışlama anlamına kesinlikle gelemez. Parti tüzüğü ve hukuku, parti içi yaşamı partinin üyelerinin örgütlerinin, gruplarının ve partiye yeni gelen grupların eşit haklı bir biçimde birlikte varoluş ve yaşamasını karşılama açısından geliştirilmek durumundadır.

Program taslağının hem herkesi kesen, hem de hepimize ortak ortak devrimci, marksist, militan ortak bir kimliği paylaşma olanağını vermesi hepimiz için BSP kimliğimizin birinci, asli kimlik, orijinlerimizinse iyi aile gümüşleri olarak ikinci kimlik unsurumuz olarak ele alınmasını olanaklı kıldığı da ortaya çıktıktan sonra, şimdi görev kongre teknesinde bu niyeti iyi yoğurmaktır.

BSP'nin Yolu Yürüdükçe Açılacak

B.Masis Kürkçügil

Geleceği ne olursa olsun ***Birleşik Sosyalist Parti***, sosyalist hareketin tarihinde yepyeni tartışmalar açmaya başlamış bulunmakta; bilincinde olmasa da, uluslararası sosyalist hareketin karşı karşıya bulunduğu sorunları paylaşmakta, bir başka deyişle Türkiye'de sosyalist hareketin geçmişinde olmadığı kadar uluslararasılaşmasının yollarını da açmakta..

Bu tartışmalara monolitik bir cevap aranmaması, ortak bir cevabın gerekliliğini dıştalamaz. Tartışmanın önünü açan önemli unsurlardın biri; farklı gelenekden gelen grup ve çevrelerin, kendileriyle sınırlı olmayan bir çerçevede -kendileri dahil ve başta olmak üzere-, reel bir yeniden yapılanmanın meselelerini aşmanın yolunu-yordamını bulma zorunluluğunun bilincine varmalarıdır. Yolun yordamın bulunması ise nesnel gerçekliğin kavranmasından geçmektedir. Nesnel gerçekliğin tarihselliği (geçmişe değil geleceğe yönelik) yeni anlayışların ürünü olan yeni mücadele tiplerinin de zeminini verecektir.

Yirminci yüzyılda dünya sosyalist hareketinin yaşamış bulunduğu önemli dönemeçler, kapitalist gelişmenin uzun dalgalarıyla çakışık olmasa da onla da açıklanması gereken, bir dizi dalgalanmanın (patlamalar, yıkımlar) ürünüdür. Bu dalgalanma, sınıf mücadelesinin keskinleşme evrelerinde, kitlesel sınıf örgütlenmelerinin kapitalist sistemin bunalımına radikal bir çözüm bulup bulamamalarıyla da belirmektedir. Daha da açarsak, uluslararası kapitalist sistemin bunalımının düzeyi; emekçi kitlelerin örgütlülük ve etkinlik düzeyi; yeterince geniş bir *kitle öncüsü*nün örgütsel otonomisi, devrimci bilinci ve etkinlik düzeyi belirleyici olmaktadır.

Yirminci yüzyılda dönemeçler

Birinci Dünya Savaşı'nda Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin savaş kredileri lehine oy verdiğini yazan parti gazetesini eline alan Lenin'in bunun Alman genelkurmayının bastığı sahte bir nüsha olduğunu sanması çağımızın ilk büyük yıkımının derinliğini gösteren bir belirtidir. Ama Lenin'i bir dizi temel konuda yeniden okumaya ve kendi teorik gelişimini yeniden kurgulamaya zorlayan da bu yıkım olmuştur. Bu temelde bölünme, aşmanın zeminini vermiştir. Daha önceki yıllarda marksizmin eski ölçütlerini yeni alanlara taşırken, bu dönemde yeni ölçütler oluşturdu. Nisan Tezleri, Devlet ve İhtilal, Marksizm ve Ayaklanma, Çocukluk Hastalığı Sol Komünizm gibi güncelliği süregelen eserler bu dönemin ürünüdür. Bu yenilenme dönemin belli başlı devrimci düşünürlerinin hepsinde gözlemlenebilir. Bu dönemin politik kazanımlarının özlü bir ifadesini Komintern'in ilk dört kongre kararlarından izlemek mümkün (özellikle birleşik cephe taktikleri, ulusal kurtuluş hareketleri ile ilgili olanlar).

Faşizmin ve stalinizmin yükselişi otuzlu yıllarda benzer bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlkin sosyal demokrasiyi faşizmin ikiz kardeşi diye vaftiz eden Komintern lafazanlığı, Almanya'da birleşik cephe taktiğinin zeminini berhava ederek, Nazizmin yükselişine mücadelesiz bir cevap vermiştir. Bundan sonrası Avrupa'da emperyalist demokrasinin sınırları içinde bir halk cephesi arayışıdır. Öte yandan, SSCB'de karşı devrim ("İhanete Uğrayan Devrim") Ekim'in yolunu açtığ uluslararası sürecin önüne yeni bir engel olarak dikilmiştir. Örneğin İspanya iç savaşının yenilgisi ancak böyle bir bağlamda anlaşılabilir ve açıklanabilir. Stalinizmin ve faşizmin yükselişi dönemin belirleyicileri bunlar olmuştur.(Çağın gece yarısı)

Otuzlu yıllar, 19. yy sonu ile 20. yy'ın başındaki devrimci marksizmin sürekliliğinin sağlanması açısından, Troçki'nin Almanya'dan Çin'e oldukça geniş bir coğrafyada sınıf mücadelesinin gereklerine devrimci bir yanıt verme çabalarıyla marksist düşünce tarihinde bir dönemeçtir. Ele aldığı konuların çeşitliliği ve daha önce rastlanmadık bütünlüğü, Çin'deki ulusal kurtuluş hareketinin gereklerinden, ABD'de bir işçi kitle partisi oluşturmanın yollarına kadar uzanmaktadır. Marksist siyasal yazında o günden bugüne (özellikle bugüne) güncelliğini koruyan eserlerin bir dökümü, içiçe geçen yenilgilerin hangi cenahında mücadele edenlerin devrimci marksizmin sürekliliğini temsil ettiğini de rahatlıkla gösterebilir.

Aynı dönemde Nazizmin yükselişinin sağladığı bir siyasal mücadele ortamında Stalinizmden, sosyal demokrasiden kopuşlar sosyalist hareketin yeniden yapılanmasını bir kez daha gündeme getirdi. Bu dönemde şu anda tarihe tevdi edilmiş olan ancak o gün için azımsanmayacak bir gücü temsil eden ve Londra Bürosu adı altında kendi aralarında bir ilişkiyi de kurmaya çalışan bir dizi örgüt kuruldu.

Altmışlı yıllar sosyalist haraketlerin yeniden dağılma, parçalanma ve yapılanmalarına sahne oldu. Çin-Sovyet çatışması, Prag Baharı ve ardından Çekoslovakya'nın işgali; Latin Amerika'dan ve Vietnam'a devrimler ve ulusal kurtuluş hareketleri; Cezayir savaşının ardından Fransa'da yeni bir devrimci kuşağın tarih sahnesine çıkması ve 68'diye özetlenen kimi yerlerde gençliğin, kadın hareketinin, kimi yerde işçi hareketinin, kimi yerde anti-emperyalist hareketlerin, kimi yerde yurttaşlık hareketinin başı çektiği, şimdilik yüzyılımızın tanıdığı son devrimci dalga bir dönemin bitişini de damgalıyordu. Maoizmin yükselişi, Kastrizmin ortaya çıkması ve devrimci marksizmin yeniden güç kazanması bu dönemin ürünüdür.

Bugün programatik bir zenginlik olarak geniş çevrelerde tartışılan ve kitle çalışmasına yönelmeyi hedefleyen hemen hemen bütün sosyalist akımlar için vazgeçilmez bir kazanım olan kadın kurtuluş mücadelesi ve sosyalist demokrasi altmışlı yılların mücadelesinden çı-

kartılan derslerin üzerine inşa edilmektedir.

Yine de bugün içinde bulunduğumuz sorunların belirleyicileri yaklaşık yirmi yıl önce patlak veren kapitalist sistemin bunalımına sosyalist bir alternatifle çözüm getiremeyen geleneksel önderliklerin güçlerini ve giderek itibarlarını yitirmeleridir. (Berlin Duvarı'nın yıkılmasından, SSCB'nin çöküşünden çok önce bir dizi KP ve sosyal demokrat parti kitle tabanını kaybetmiş ya da bir önceki dönemdeki kimliğinden uzaklaşmıştı.)

Böylesine bir nesnel gerçeklikten hareketle farklı gelenekten gelen sosyalistler seksenli yılların hemen hemen sonlarından başlayarak bir önceki dönemde hayal dahi edilemeyecek ittifaklardan kaynaşmaya uzanan bir dizi örgütsel ilişki geliştirmeye başladılar. Yeni dönemin gereklerine, yani sınıf mücadelesinin somut gereklerine cevap verebilenler kendilerini yenileyebildiler, diğerleri ise hızla çözüldüler. Aynı kökenden gelenler için bir örnek olsun diye ilkine Portekiz KP'sini vermek mümkün, ikincisi için ise fazla düşünmeye gerek yok, o kadar çok örnek var ki!

Birleşik Sosyalist Parti
hem yerel hem uluslararası planda varoluyor

Bir başka yazımızda *"BSP içinde yürütülen tartışmalar, oluşumun geleceği hakkında içten kaygılar ne iyi ki dışarda sürdürülenlerden pek yoksul değil"* demiştik. (Yeniyol Eylül-Ekim 1994. Mümkünü Aşmak.s.7) Bu çerçeveyi biraz daha genişletmek mümkün. Bugün Stalino Maoist kökenden Filipinler Komünist Partisi derin bir kriz içinde. Bu krizi aşma yönündeki kimi tartışmalar sanki yanıbaşımızda yürütülüyor. Öncü, birinci derecede örgütsel bir kavram mıdır, yoksa örgütsel alana uygulanan siyasal ve ideolojik ve dahi toplumsal bir kavram mıdır? (Buna demokratik merkeziyetçilik ilkesi de eklenebilir.)

Farklı gelenekten gelen sosyalistlerden... yeni dönemin gereklerine, yani sınıf mücadelesinin somut gereklerine cevap verebilenler kendilerini yenileyebildiler, diğerleri ise hızla çözüldüler.

Öncüden birden çok devrimci partinin mümkün olup olmadığına, mümkünse birinin mi tümünün mü öncü kavramı içinde ele alınması gerektiğine dair sosyalist çoğulculuğun çeşitlemelerine uzanılabilir. Birleşik hareket içinde hegemonya kavramının yeri hakkında Uruguay'daki Tupamarolardan bir yoldaşla bir Filipinler KP'si eğiliminden bir yoldaşın benzer şeyler söylemesi BSP'lilerin kulağına hiç de yabancı gelmeyecek tartışmalar.

Ya da geçtiğimiz Aralık ayının başında dördüncü kongresini yapan; KP'nin bir dizi krizden sonra, işçi hareketinin (bunlar arasında PSOE'den ayrılan bir grup olduğu gibi Sol Alternatif'ten gelen bir grup da var-Dördüncü Enternasyonalciler) ve çevre hareketinin çeşitli güçleri ile birlikte çalışına ve hatta bütünleşmesinin sonunda ülkede üçüncü siyasal güç haline gelen, Birleşik Sol'un (Izquerdia Unida) ideolojik açılımları, bağımsızlık, konfederasyon, özerklik hakları gibi devlet modeline ilişkin tartışmalar yine bir BSP'liye yabancı gelmeyecektir. Rifondazione'nin seçim öncesindeki kongresinde koşullar elverdiğinde bir hükümet bloğu oluşturup oluşturmaya ilişkin tartışmaların bir benzerini Brezilya'da görüyoruz. Oysa ilkinde KP kökenliler ağırlıkta iken ikincisinde bu kökenden gelen bir akım yok. BSP henüz böyle bir meseleyi somut olarak tartışmanın çok uzağında ama rahatlıkla bu tür yaklaşımların izdüşümlerini üretebilir

Aslında bütün bunların bir tek anlamı var: ***yeniden yapılanma yerel değil uluslararası planda bir ihtiyaç olarak kendisini dayatmaktadır.*** Bunun bilincine ne oranda varılabilirse aşma da o kadar mümkünün alanına girecektir.

Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde uluslarası işçi hareketi ve sosyalist hareketi ile etkileşim ilk kez böylesine doğrudan; bürokratik bir dayatmanın değil bir anlamda el yordamı ile yürüyen bir arayışın ürünü. Ortak sorunsallar çerçevesinde bir dizi sosyalist hareket, çoğu birbirinden habersiz tartışmakta. Bu anlamda BSP'nin ilk başta kendisinin de farkında olmadığı mütevazı bir katkısı sözkonusu.

Buradan hareketle tartışma düzeyi ile sınırlı kalmayan ortak eylemi de içerebilecek bir enternasyonalizmin ilk adımlarını somut olarak atmak mümkün olabilir. Böylece sosyalist hareketin geçmişteki içine kapanıklığını aşmak gündeme gelmektedir. Başka ülkelerin, ulusların sosyalistleri, emekçileri ile bağımlılık ilişkisi ya da yarışma içinde değil ortak sorunlarımızın gereği olan ortak eylemin gerçekleştirilmesi için düşüncelerimizi ortaklaştırabiliriz.

Şimdilik daha sınırlı bir alanda da olsa Latin Amerika sol örgütlerinin dört yıldır sürdürdükleri toplantılar bu açıdan anlamlıdır. Bunun yanısıra bölgesel ve de kıtasal düzeyde girişimler başka yerlerde de sürdürülmektedir.

Açılan her tartışma yapılan her eylem, özetle atılan her adım, BSP kurucularının bile öngörmedikleri zenginlikler sunmakta. Bu zenginlikleri BSP'ye mal etmenin belirleyicisi reel kitle hareketiyle kaynaşma sürecinin ritmine bağlı olacaktır. Teorinin görece özerkliğini hepimiz biliyoruz ve küçümsemiyoruz, ama teorinin gerçekleşmesinin ve doğruluğunun da, emekçi kitlelerin günlük ihtiyaçlarından hareketle oluşturulacak somut taleplerin emekçi kitlelere nihai kurtuluş yolunu gösterecek mücadele araçları ile donanması gerektiğini de biliyoruz ve bunu çok önemsiyoruz.

Pratik eylemle yakın ilişki içinde kendisini inşa etmek durumunda olan BSP, mücadele içindeki güçlere yöneldikçe bu mücadeleler için bir kaldıraç işlevi görecektir.

Konsensus, Çoğunluk İlkesi ve Demokratik Merkeziyetçilik Üzerine

Kenan Somer

Konsensus, amaç ve istenç birliğine sahip özneler arasında bir uzlaşma anlamına geliyor. Bu uzlaşmanın "uzlaşmacılık" ya da bezirganca pazarlıkla bir ilgisi yok. Eğer bir yerlerde konsensus adına bezirgan pazarlığı yapılmışsa, kabahat konsensusun değil.

Konsensus ilkesi, amaç ve istenç birliğinin karşılaşabileceği tıkanıklıkları, her somut durumda belli bir çoğunluk ve belli bir azınlık oluşturmadan aşmayı sağlamak için benimsenmesi gereken bir ilkedir. Örneğin İstanbul'dan Ankara'ya birlikte gitmek isteyen ama bir bölümü trenle, öteki bölümü uçakla gitmek isteyen bir topluluğun, bunlardan biri üzerinde bir anlaşmaya varamayınca otobüsle gitmekte karar kılması gibi.

Gerçi uzun tartışmalardan sonra bir bölümü uçakla gitmek i s t e m e y e n öteki bölümüyse trenle gitmek i s t e m e y e n topluluk, bir oylama yaparak çoğunluk kararına uymak yolunu da tutabilir. Azınlıkta kalanlar yol boyunca çoğunluktaki arkadaşlarının başının etini yeseler de, sonunda Ankara'ya varılır.

Çoğunluk ilkesi bilindiği gibi, azınlığın çoğunluğa, aşağı kademenin yukarı kademeye uymasına dayanan demokratik bir ilkedir. Günümüze kadar ki demokratik merkeziyetçilik uygulamalarını da, gene bilindiği gibi, çoğunluk ilkesi simgeliyor.

Ancak demokratik merkeziyetçilik ile çoğunluk ilkesini özdeşleştirmek, bir çok bürünüme yetenekli esnek bir formül olan demokratik merkeziyetçiliği çoğunluk ilkesine indirgemek de yanlış olurdu. Şundan ki çoğunluk ilkesi, gerçeklikte militer tipteki devrimci örgütlenmenin demokratik merkeziyetçilik ilkesidir.

"Militer tipteki devrimci örgütlenme? İkinci Enternasyonal'in katkısı" başlıklı makalesinde Lenin, 1915'te şöyle diyordu:

"Küçük bir taşra kentinin uygun kaldırımlarında her ne denli ince ve güçsüz kundura pençeleriyle yetinilebilirse de, dağa gidildiği zaman kalın ve çivili pençelerden vazgeçmek olanaksızdır."

Bu kundura eğretilemesinden sonra Lenin, biraz ilerde şu terimlerle konuşuyordu:

"Modern orduyu alalım. İşte iyi bir örgütlenme örneği. Ve bu örgüt yalnızca **esnek** olduğu ve aynı zamanda milyonlarca insana **tek bir istenç** vermesini bildiği için iyidir. Bugün bu milyonlarca insan, ülkenin dört bir yanında, evlerinde. Yarın, seferberlik buyruğu gelir ve toplanma noktalarında toplanırlar. Bugün, bazen aylar boyunca siperlerdedirler. Yarın başka bir biçimde kümelenerek saldırıya geçerler. Bugün, mermilere ve şarapnellere karşı korunurlarken harikalar yaratıyorlar. Yarın açıkta savaşırlarken harikalar yaratırlar. Bugün, ileri müfrezeleri toprak altına mayın döşerken; yarın, toprak üzerinde uçan havacıların verdikleri bilgiler üzerine kilometrelerce yer değiştirirler. Evet, tek bir erek adına, tek bir istençle hareket ederek, milyonlarca insan, ilişkilerinin ve eylemlerinin biçimini değiştirdikleri, etkinliklerinin uygulandığı yeri ve uygulama biçimini değiştirdikleri, koşullara ve savaş gereksinimlerine göre aletlerini ve silahlarını değiştirdikleri zaman, işte buna örgütlenme denir" (*)

Demokratik merkeziyetçiliğin çoğunluk ilkesine indirgenmesinin, 1)militan tipteki devrimci örgütlenmenin, zorunluluğunu yitirdikten sonra aşılmasını engelleyici ve 2) demokratik merkeziyetçiliği saygınlıktan düşürücü sonuçlara yol açtığı biliniyor.

Oysa Marksizmin temel örgütlenme formülü demokratik merkeziyetçiliktir. Demokratik merkeziyetçiliği marksistler, ama bu kez "sarmalın bir üst halkasında", yeniden keşfedeceklerdir.

Sivil tipteki devrimci örgütlenmenin demokratik merkeziyetçiliği, kuşkusuz konsensus ilke ve uygulamasına dayanacaktır. Konsensusta önemli olan ikna etmek değil, birlikte düşünmektir.

Sapla samanı birbirine karıştırmamak için, militer tipteki devrimci örgütlenme ile sivil tipteki devrimci örgütlenmeyi birbirine karıştırmamak gerekiyor.

Ayrıca bir şeyi daha göz önünde bulundurmak gerekiyor.:

Militer tipteki devrimci örgütlenme ile siyasal toplumda egemenliğin fethine öncelik veren sosyalist devrim stratejisi arasında sıkı bir karşılıklı bağlılık olduğu gibi, sivil tipteki devrimci örgütlenme ile sivil toplumda hegemonyanın fethine öncelik veren sosyalist devrim stratejisi arasında da sıkı bir karşılıklı bağlılık vardır.

Ve Ankara'ya giden konsensus otobüsünde, yol boyunca başının eti yenecek bir çoğunluk yoktur.

(*) Lenin, **Proleter devrim ve dönek Kautsky** içinde, Bilim ve sosyalizm yayınları, Ankara, altıncı baskı, s.170 ve 174.

En Büyük Devrimci Gerçeğin Kendisidir

Süleyman Bulut

1

Evet, biraz fazla moda kokan bir cümle oldu ama, gerçek bu. Her şeyin en büyüğünü ilan etmek modası varken...fazla "demode" olmayalım dedik.

2

İşin şakası bir yana, gerçeğin kendisinin en büyük devrimci olduğu gerçeği, neredeyse yüzyıl önce ifade edildi. Ama hala "en yeni gerçek". Bence kolay kolay da eskimeyecek.

3

Ama yine de bu gerçeği küçük bir sorgulamadan geçirmek, bugün tartıştığımız bazı konulara ışık tutması açısından yararlı olabilir.

Mesala, hemen aklıma bir soru geliyor: Madem gerçeğin kendisi en büyük devrimci, o zaman "gerçeği kabul etmemiz" gerekmez mi?

Ya da tersinden bir soru: Madem varolan gerçeği kabul etmiyorum, o zaman yeni bir gerçek önermem gerekmez mi? Varolmayan ama varolabilecek, gerçekleşebilir bir gerçek...

Evet önerebilirim. Marksistler dahil bütün ütopistlerin yaptığı şey bu. İçerik açısından olmasa bile biçim acısından bu. Gerçi marksistlerin ütopya kavramıyla ilişkisi öteden beri sorunlu oldu. Ütopyayı hem kabul ettiler hem reddettiler. Özellikle Engels "Ütopik/bilimsel sosyalizm" ayırımını yaptıktan sonra...ama bu başka bir denemenin konusu olsun. Ben tekrar "gerçeğe" dönerek devam edeyim...

4

Yukarıda iki ters uçtan sorduğum sorularla kurcalamak istediğim şey şu: Varolan gerçekle, varolmasını istediğimiz gerçek arasındaki ilişki, bir. Bu iki gerçek arasında dönüştürücü bir felsefe ve politika olarak marksistlerin konumu, iki. Temel soru şu: Marksistler varolan gerçekle ve varolmasını istedikleri gerçekle nasıl ilişki kuruyorlar?

Bu sorun, Marksistlerin gündeminden hiç çıkmadı. Çıkması da mümkün değil zaten.

5

Marksistler, gerçekle ilişki sorununu, çoğu kere, basit anlamda gerçeği reddetmek ya da kabul etmek olarak gördüler ve öyle davrandılar. Bu iki uç görüş, marksizmin gelmiş geçmiş en büyük iki "mezhebi"ni yarattı. Gerçeği kabul edelim diyenler marksizmin reformist mezhebine; gerçeği reddedelim diyenler de "en büyük devrimci" mezhebine kaydedildiler. Bu iki ayırımı da, her iki mezhebin ucunda durarak yaptığımı belirtmeliyim. Yoksa zaman zaman bu uçları aşan, topun daha "orta alanlarda" çevrildiği durumlar da oldu elbet.

6

Şimdi geçmişte kalmış gibi görünen bu tartışmaya niye döndüm? Bu tartışmanın hiç bir zaman geçmişte kalmayacağını düşündüğüm için, bir; bu tartışmanın bugün de yaşandığını gördüğüm için, iki.

7

Tartışma bugün nasıl yaşanıyor? Basitçe şöyle anlatabiliriz...

Marksistlerin bir kısmı diyor ki, "dünyada, ekonomide, politikada, sınıfları sınıf yapan özelliklerde önemli değişiklikler oldu, dünya eski dünya değil, sınıflar 19. yüzyılın sınıfları değil...dolayısıyla Marksizm bu yeni gerçeği ifade etmeli. edebilmeli; bu yeni gerçeği değiştirecek yeni politikalar üretmeli, üretebilmeli..."

Bir kısım marksistler de diyor ki, "evet bir takım değişiklikler oldu ama bunlar nicel değişiklikler, sömürü, sınıflar devam ettikçe değişen bir şey olmaz, olamaz, dolayısıyla bildiğimiz marksizm, bugünkü gerçeği ifade etmek için yeterlidir...Bu nedenle yeni gerçek diye bir şey yoktur, marksizmin de yenilenmeye ihtiyacı yoktur, vb..."

8

Burada yanlış anlaşılmayı birazcık önlemek için, küçük bir açıklama yapmakta yarar var: Özetlemeye çalıştığım bu iki uç, her şeye rağmen yine marksizm içinde kalan iki uç. Sözgelimi birinciler gibi düşünüp, marksizmi, sosyalizmi çağı geçmiş düşünceler demeti olarak görenler bu tartışmanın dışında. Yazı okunurken bunun böyle bilinmesinde yarar var.

9

Yukarıda yaklaşımlarını özetlediğim iki uç, bana eski bir tartışmayı hatırlattı. Bütün marksistlerin çok yakından bildiği, tanıdığı bir tartışma bu.

1900'ün başlarında, Bernstein ile R. Lüxemburg arasında yaşanan bu tartışma marksizmin belki de ilk büyük ve kapsamlı "reformist/devrimci" tartışmasıydı.

Çok özetle söylemek gerekirse, bu tartışmada Bernstein diyordu ki: "Dünyada ve toplumda yeni değişimler var. Toplum eski toplum, sınıflar eski sınıflar değil. İşçi sınıfı bir takım ekonomik ve siyasal haklar kazandı vb...Bu yeni gerçeği kabul etmek zorundayız..." Bernstein

bu gerçeği "kabul ederek" tarihin şaşmaz akışının bizi (zaten) sosyalizme götüreceğini ileri sürüyordu.

Bernstein, varolan gerçeklik herşeydir diyerek, tarihin şaşmaz akışının sosyalizmi getireceğini iddia ederken, R. Lüxemburg, varolan gerçek hiçbir şeydir, diyerek varolan gerçeği hiç dikkate almadan devrim yapmayı, yeni bir dünya kurmayı öneriyordu.

10

Dönemin önde gelen marksistleri, bu tartışmaya şöyle ya da böyle katıldı. Bunlardan Berstein ile R. Lüxemburg'un tavrını özetledim. Üçüncü olarak Lenin'in tavrından sözetmek istiyorum...

Lenin varolan gerçeğe dair söyledikleri konusunda Bernstein'a hak veriyor..Yani varolan gerçeklikte yeni gelişmeler, yeni olgular var (sendikalar, seçim hakkı vb..); bunları görmek, dikkate almak lazımdır diyor. Ama iş bu gerçekten sonuç çıkarmaya gelince Bernstein'dan ayrılıyor. Evet, gerçeği anlamalıyız ama "kabul etmek için değil, değiştirmek için" diyor. Bernstein varolan gerçekliğe bakarak sosyalizmin kendiliğinden geleceği konusunda yanılırken, Lüxemburg da, değiştirmek istediği gerçekliği dikkate almamakta yanılıyor, diyor.

Bu tartışmayı hatırlatmaktaki maksadım, marksistlerin varolan gerçeklikle kurduğu ilişki konusunda üç farklı tavrı ortaya koyması...Kabul, red ve reddetmek için kabul!

11

Burada Lenin'in tavrı, eski deyimle "dikkate şayan"dır.

Bu yaklaşımı biri daha teorik, öbürü daha pratik iki örnekle desteklemek mümkündür.

a)Sözgelimi Marx'ın dönemindeki kapitalizm ile Lenin dönemindeki kapitalizm arasında tarih olarak, yıl anlamında tarih olarak uzun bir mesafe yoktur ama Lenin, kapitalizmin değiştiğini görmüş; kapitalizm kavramının, yeni kapitalizmi açıklayamayacağını anlamış ve yerine "emperyalizm" kavramını önermiştir. (Emperyalizm kavramını ondan önce kullananlar olduğunu da unutmayalım) Bu marksizmi değiştirmek, bozmak olarak değerlendirilmemiş, tersine yeni kapitalizm gerçeğini en iyi ifade eden bir kavram olarak marksist literatüre girmiştir. Bundan kolayca anlaşılabileceği gibi, marksizmin yeni gerçeklikleri ifade edecek yeni teorik kavramlar ve politikalar üretmesini istemek, a piriori olarak marksizmin kendi özüne aykırı bir şey değildir. Tersine, "somut şartların somut tahlili" meselesidir.

b)Pratik örnekler olarak da çeşitli ülke sosyalizmlerinden sözetmek mümkün...

Dünyanın çeşitli ülkelerinde kurulan sosyalizmler, her ülkenin kendi somut özgüllüklerine göre vücut bulmuştur. Böylece Çin sosyalizmi, Doğu avrupa sosyalizmleri ve hatta Avrupa Komünizmi gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Bunlara şu ya da bu açıdan itirazlar ileri sürmek, elbette mümkündür ama bu gerçekliği değiştirmez. Böyle şeyler yaşandı ve kimsenin öznel isteklerinden dolayı değil, şartlardan dolayı böyle yaşandı.

12

Bugün marksistler yine böyle bir problemle karşı karşıya! Bana göre "somut şartlarda" somut değişiklikler ortaya çıktı. Marksizm bu yeni gerçekliği kavramak, değiştirmek istediği gerçekliğe uygun politikalar üretmek zorundadır. Burada önerilecek kavramlar ya da politikalar elbette tartışmaya açıktır, hayatın sınavından geçecektir...ama dikkat edilmesi gereken nokta bu tartışmaların geçmiş dönemlerde olduğu gibi reformist/devrimci kategorileri içinde yapılmamasıdır. Yeni tartışmaları bu kategoriler içinde yapmak tartışan taraflara bir şey kazandırmayacaktır. Tartışmalarda mesafe alınmasını engelleyecektir. Çünkü reformist/devrimci tartışması, kendi kategorik sınırları içinde sürdürüldüğü takdirde hiçbir zaman sonuçlandırılamayacak bir tartışmadır. Bu tartışma kategorik alanda sürdürüldüğü zaman, hayattan, kitlelerden kopmakta, " tartışma için tartışmaya" dönüşmektedir.

Reformist/Devrimci tartışması kendi kategorik sınırları içinde sürdürüldüğü takdirde hiçbir zaman sonuçlandırılamayacak bir tartışmadır. Bu şekliyle tartışma hayattan, kitlelerden kopmakta, tartışma için tartışma olmaktadır.

13

En büyük devrimci "gerçek" ise...en büyük devrimcilik, varolan gerçekle, onu değiştirmek için kurduğumuz ilişki olacaktır. Bu ilişkiyi ne Bernstein gibi tümüyle kabul noktasında, ne de Lüxemburg gibi tümüyle red noktasında kurmak zorunda değiliz. Lenin gibi, "değiştirmek için anlamak noktasından" da kurabiliriz. Kurmalıyız da. Sosyalizmin kitleler nezdinde yeniden maddi bir güce dönüşmesi, maddi-manevi şartlarda ortaya çıkan değişiklikleri görmemiz ve bunu değiştirecek politikalar üretmemizle mümkün galiba...

14

Son bir not...yeni sosyalizm, yeni politikalar konusunda yapılacak tartışmaların reformist/devrimci kategorilerinin dışında kurulması gerektiğini söylerken, yazının başlığını bile "devrimci" kavramından yola çıkarak oluşturduğum...dikkatli okuyucunun dikkatinden kaçmamıştır umarım.

Seçim Sistemi ve Demokrasi

Zafer Aydın

Yönetme yetkisinin kaynağının tanrıdan değil de yönetilenlerin oylarından alınmaya başlandığından bu yana yönetilenlerin yönetim organlarında mükemmel bir biçimde temsilini sağlayacak teknik düzenleme arayışı sürüp gitmektedir. Bu arayış macerasının ortaya çıkardığı seçim mekanizmaları siyasal sistemin niteliği konusunda da önemli sayılacak ipuçları taşımaktadır. Bir başka deyişle uygulanan seçim sisteminin adil ve demokratik olup olmaması o ülkede demokrasinin yaşama geçirilişteki ölçütlerden biridir.

Seçim sistemi ile demokrasi arasındaki ilişki sadece seçmenin; siyasal özne olarak kabul edilmesi, seçme ve seçilme hakkı üzerine sınırlama getirilmemesi, ya da seçim hukukunun demokratik olması, oy verme ve sayım işlemlerinin serbestlik ve dürüstlük kuralları içerisinde yapılması ile kurulmaz. Bütün bu sayılanlar da hiç kuşkusuz demokratiklik açısından önemlidir ancak yetmez. Seçmenin iradesinin temsil organına ne kadar yansıdığına da bakmak gerekir. Bir toplumda seçmenin iradesi yönetimde ne kadar çok temsil olanağı buluyorsa o organ, o kadar demokratiktir ve o derecede de meşrudur.

Bir seçim sisteminin omurgası temsilde adaletin, meşruluğun, demokratikliğin üzerine oturmalıdır. Mevcut seçim sistemi ne adildir ne demokratiktir ne de ortaya çıkardığı sonuçları itibariyle meşrudur.Türkiye'de bugün uygulanmakta olan % 10 ülke barajlı, d'hont esasına dayalı nisbi temsil sistemi siyasal sistemin yaşadığı açmazın kaynaklarındandır. Mevcut seçim sisiteminin 1991 Erken Genel Seçimlerinde ortaya çıkarttığı tabloya göz attığımızda şöyle bir manzarayla karşılaşıyoruz.

1) 1991 Seçimlerinde 29. 979.123 seçmenin 25.157.089 'u oy kullanmış ve bu oyların 24. 416.666 ' sı geçerli oy olarak değerlendirilmiştir. Bu oyların 10.490. 000'i barajlara takılarak milletvekili seçiminde fonksiyonel olamamıştır. Bu rakam geçerli oyların %43'üdür. Yani geçerli oy kulanan her yüz yurttaşdan 43'ü mecliste temsil edilememiştir. Bu orana kulanılmayan ve geçersiz oyları da dahil ettiğimizde bugünkü parlementonun, seçmenin % 53.5 'nin iradesini yansıtmadığını görüyoruz.

Halkın iradesinin parlamentoya yansımaması parlamentonun meşrutiyetini ve güvenirliğini tartışılır hale getirmektedir. Ü. Ergüder, Y. Esmer, E. Kalaycıoğlu tarafından yapılan Türk Toplumunun Değerleri araştırmasına göre toplumun % 58.1 meclise güvendiğini % 41.9 güvenmediğini belirtmiştir. Meclise güvensizlik oranı ile mecliste temsil edilememe oranının birbirine bu kadar yakın olması tesadüf değildir. Kullandığı oy fiilen ziyan olan , çöpe giden halkın bir kurum olarak meclise duyduğu güven giderek azalmaktadır.

2)1991 yılı 20 Ekim'inde gerçekleştirilen Erken Genel Seçimlere ANAP tarafından hazırlanmış seçim yasasıyla DYP, ANAP, SHP, DSP, RP (MÇP-IDP-RP 'den oluşan ittifak) ve SP katılmışlardır. Seçime katılan bu partilerin parlamentoya temsilci gönderebilmek için önce % 10'luk ülke barajını sonrada 2-3-4 milletvekili çıkartacak seçim çevreleri için % 25' lik 5-6 milletvekili çıkartacak çevreler içinde % 20'lik çevre barajını aşmaları gerekiyordu. Seçime katılıp barajı aşamayan tek parti SP olmuştur. 91 Seçimlerine katılan partilerin aldıkları oy ve çıkarttıkları miletvekili sayısı şöyle:

Partiler	Aldıkları oy	Seçim Sonucu
Anap	5.862.623	115
RP	4.121.355	62
DYP	6.066.726	178
SHP	5.066.571	88
DSP	2.624.301	7
SP	110.000	-

Barajlarla dolu bu seçim sistemi yüzünden RP 14, DSP 41, SP 2, SHP 6 olmak üzere toplam 63 milletvekilliği , hakkı olan partilere ulaşamamıştır. Bu 63 milletvekilliğinin 7 'sini ANAP, 56'sını DYP almıştır.

3) 1991 seçiminde oylar hem iller ve seçim bölgeleri arasında hem de partiler arasında milletvekili seçme açısından eşitsiz bir biçimde karşılık bulmuştur. İstanbul 'da 64. 000 oy bir milletvekili seçerken, Tunceli'de 24.370 oy bir milletvekili seçmiştir.

Bu seçimlerde Anap 50.979, RP (RP-MHP-IDP) 66.473, DYP 37.083, SHP 55.575, DSP 374.900 oyla bir milletvekili çıkartabilmişlerdir. Seçmenin oyları eşit olarak değerlendirilmemiştir. Bu durum baş-

lıbaşına bir adaletsizliktir.

Halkın iradesini yansıtmayan, adaletsiz mevcut seçim sistemi müsebbibi ANAP 'da dahil olmak üzere hiç kimse tarafından savunulmuyor, veya yüksek sesle savunulamıyor. Ancak barajlardan kurtulmuş, halkın iradesinin yönetim organına yansıdığı demokratik model önerileriyle de ortaya çıkmıyorlar. Özellikle de barajdan (buna barikat demek belki daha doğru olacak.) vazgeçemiyorlar. Her parti kendi gücüne, aldığı oy oranına göre faydacı, kendisini kurtaracak sistemleri dillendiriyor. MHP oy oranını % 8' e çıkardığı için barajın %5 'e inmesini SHP ise uğradığı oy kaybı sonucu % 10'luk barajı aşamama kaygısıyla barajın % 5 'e inmesini savunuyor. Adalet Bakanlığının hazırlattığı yeni seçim sistemi tasarısı da bu minval üzerinden yürüyor. Yani her durumda seçmenin bir kısmının iradesi meclise yansımayacak.Oysa bir seçim sistemi oy oranı itibariyle % 1'e tekabül ediyor olsa bile o tercihi yapan seçmenlerin iradesini parlemento dışında bırakıyorsa toplumsal anlamda meşru değildir.

Barajlarla dolu bir seçim sistemi çoğulculuğun önünde azımsanmayacak bir engeldir. Farklı seçeneklerin. farklı fikirlerin temsilinin olanağını ortadan kaldırmaktadır. Barajlara dayalı bir sistem halkınseçme hakkına müdahaledir.

Barajlarla dolu bir seçim sistemi çoğulculuğun önünde azımsanmayacak bir engeldir. İşin içine baraj girdimi farklı seçeneklerin, farklı fikirlerin temsilinin olanağı ortadan kalkmaktadır. Demokrasi ile yönetildiği iddiasını taşıyan bir rejimde bir ya da bir kaç farklı görüş parlementoda yönetim organlarında bulunamazsa, temsil olanağından yoksun kalırsa o toplumda demokrasiden ,fikri çoğulculuktan söz edilemez. Monolotiklik, tek seslilik söz konusu olur.

Barajlara dayalı bir sistem halkın, seçmenin seçme hakkına müdahale etmektedir. Seçmen barajı aşamayacağı kaygısıyla oyunu ihtiyari bir tercihe göre değil bir görev anlayışıyla kullanmaktadır. Ayrıca seçilme hakkının önüne konan baraj azınlıktaki görüşlerin, çoğunluk olma hakkını da sınırlamaktadır.

Barajlarla dolu ya da kimi çevrelerce önerilen İki Turlu seçim sistemi 2 veya sıkça dile getirldiği gibi 2,5 partili bir siyasal sistemin oluşmasına yol açar. Böyle bir durum da toplumun gelişmesi önünde engeldir. Sadece bir yada iki büyük parti arasında paylaşılan yönetim organında giderek taşlaşmaya yol açar. Toplumun beklentileri açısından konuya baktığımızda toplum çift partili sistemi reddetmiştir. 12 Eylülcülerin çift partiye göre düzenledikleri mekanizma seçmen tarafından delinmiştir.

Katılımcı demokrasi fikrine bu denli vurgu yapılmasına rağmen farklı görüşlerin temsilini barajlarla kesmek katılımcılığı yok saymaktır. Bizzat kendisi katılımın araçlarından biri olan oy vermenin bir katılım aracı olmaktan çıkartılmasıdır.

Tam Nisbi Temsil

Mevcut adaletsiz, anti-demokratik, barajlarla engellerle dolu seçim sistemi değiştirilirken toplumun önüne yeni sıkıntılar koyacak yeni eşitsizlikler yaratacak yeni buhranlara yol açacak bir düzenlemeye gidilmemelidir. Her partinin, sayısal gücü oranında temsiline olanak sağlayacak TAM NİSBİ TEMSİL sistemi uygulanmalıdır.

Tam nisbi temsil sisteminde seçimin çevresi tek bir seçim bölgesi olarak ele alınır. Geçerli oyların toplamı o temsil organının sandalye sayısına bölünerek seçilmek için gerekli oy bulunur ve bu sayıya göre sandalyeler seçime katılanlar arasında paylaştırılır. Artık oylarda bir merkezde toplanarak yeniden değerlendirilir. Böylece bir tek oy bile ziyan olmamış olur.

Tam nisbi temsil sistemi seçmenin oyunun ziyan olmaması anlamına geldiği ve gücü oranında herkese temsil olanağı sunduğu için adil ve demokratiktir.

Her görüş, çapına , boyuna , posuna bakılmaksızın temsil edildiği için çoğulculuğu sağlar . Katılımın önünü açar. Toplumda var olan tüm görüşlerin parlementoda temsilini savunmak çifte standartsız, gerçek demokratlığın bir gereğidir. Düzene muhalif sosyalistlerin , komünistlerin, parlamentoda temsil edilmesini Bülent Ecevit'in 26 Kasım 1994 günü yayınlanan Siyaset Meydanı'nda ifadelendirdiği gibi "yabani görüşleri ehlileştirmek" için değil demokrasinin, çoğulculuğun olmazsa olmaz koşulu olarak savunulmak gerekir.

Tam nisbi temsil sisteminde herkesin kendini gösterebilme şansı olduğu için seçme-seçilme hakkı üzerinden yürütülecek olası pazarlıklar engellenir, açıklığın gerçekleşmesi kolaylaşır.

Seçmenin tamamına yakın bir kısmının iradesi yönetime yansıdığı için yönetim organını şaibeden kurtarır, toplumun gözünde meşru hale getirir.

Tam nisbi temsil sisteminde temsilci seçiminde esas alınacak oy barajlara takılmayacağı ve nüfus yoğunluğuna bakılmaksızın eşit olarak hesaba katılacağı için mevcut sistemde yaşanan çarpıklığı giderecektir. Şayet 1991 seçimlerinde tam nisbi temsil

uygulanmış olsaydı 54.260 oy bir milletvekili çıkartacaktı ve karşımıza yaklaşık olarak aşağıdaki gibi bir tablo çıkacaktı.

Partiler	Milletvekili sayısı
Anap	108
RP	76
DYP	122
SHP	94
DSP	48
SP	2

Bu tablonun bugünkü meclisin bileşimine baktığımızda temsilde daha adil olduğunu, sosyalistlerin de temsilini sağlayacağı için çoğulcu olacağını ve bugünkü parlamentodan daha demokratik olacağını ileri sürmek fazla iddalı bir laf olmaz. (Bunu kendinden farklı düşünenlere yaşama hakkını tanımayan, onları yakasından tutup meclis'den atmayı marifet sayan politik kültürün varlığını ihmal ederek söylüyorum.)

Tam nisbi temsilin uygulanması siyasal yaşama bir kalite getireceği gibi, yeni demokratik hükümet etme tekniklerinin de ortaya çıkmasını sağlayabilir.

Tam nisbi temsil toplumun gidişatı konusunda özgün fikirleri olan sosyalistler, yeşiller gibi siyasi partilerin toplum yaşamına daha fazla katkı yapmalarına, siyasal yaşamın zenginleşmesine olanak yaratır.

Sistem Ve Seçimler

Seçim sistemine ilişkin tartışmalar yürütülürken, iyiniyetli bir yaklaşımla karıştırılmış gözüken ya da özellikle karıştırılan temsilde adalet ile yönetimde istikrar meselesidir. İddiaya göre eğer yönetim organı ne kadar az parti arasında paylaşılırsa o kadar güçlü yürütme oluşturma şansı ortaya çıkar, bu da istikrarı sağlar. Aslında herkes bilirki temsilde adaletin sağlanmasıyla yönetimde istikrar arasında birebir bir ilişki söz konusu değildir. Soruna böyle yaklaşmak toplumda adaletin sözümona istikrara feda edilmesi anlamını taşımaktadır .Adalet mi istikrar mı diye bir ikilemle toplumu karşı karşıya bırakmak tamamen yanlıştır. Kaldı ki deneyler temsil organında karar çoğunluğu alarak gelen yönetimlerin oluşturdukları hükümetlerin çoğu zaman istikrarı sağlayamadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca istikrar ekonomik ve sosyal diğer faktörler yok sayılarak sadece seçim sistemine bağlı kılınamaz. İstikrarı sağlamak adına ortaya atılan barajlı, barikatlı seçim sistemi, yalana, rüşvete , vurguna, ihale takipçiliğine yozlaşmaya dayanan bu kirli sistemi korumaya ve kurumsallaştırmaya yöneliktir.

"RP geliyor, durdurmak lazım" gerekçesinin arkasına sığınılarak zaten yeterince anti -demokratik olan mevcut seçim sistemini iyice anti- demokratik hale getirmek siyasal rejimin otoriter, baskıcı karekterinin daha belirgin hale gelmesine yol açacaktır. RP'nin yükselişini kesmek için çeşitli formüller aranmasının nedeni RP'nin demokrasi dışı uygulamalar yapabileceği, modern yaşama çağ dışı bir biçimde müdahale edeceğinden ürkülmesinden ziyade; RP'nin etrafında toplanan ve şimdiye kadar devlet olanaklarından nasiplenememiş, ağırlıklı taşrada mal mülk sahibi olan ticaret erbabının bugünkü çıkar gruplarının elinden devletin onları besleme kanallarını alması veya o kanallara ortak olmasıdır. Anti - demokratik seçim sisteminden vazgeçilememesinin bir nedeni de budur.

Tam nisbi temsilin uygulanması siyasal yaşama bir kalite getireceği gibi, yeni demokratik hükümet etme tekniklerinin de ortaya çıkmasını sağlayabilir. Siyasal yaşamın zenginleşmesine olanak yaratır.

Seçim sistemi, toplumun gerçek ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir tarzda demokratik olarak yeniden düzenlenmelidir. Yeni seçim sistemi siyasal ve kültürel olarak toplumda derin değişikliklere yol açabilecek bir fikri gelişmenin aracı olacak şekilde biçimlendirilmelidir.

Ayrıca seçim yasası üzerinde bir değişikliğe gidilecekse, hareket tarzı biçiminde örgütlenmiş siyasi parti olmayan siyasal gruplara da (Çevreciler, savaş karşıtları, anti nükleer çevreler gibi) seçime katılma hakkı tanınması da göz önünde bulundurulmalıdır. Yine radyo ve TV de konuşma hakkı meclisteki mevcut sandalye sayısına göre değil herkese eşit oranda tanınmalıdır. Aynı şekilde devletten seçim yardımı ya seçime katılan herkese eşit olarak yapılmalı ya da hiç kimseye yapılmamalıdır. Eşit olanaklara sahip olunmadan gerçekleşen seçimlerden doğal olarak eşit çıkılamaz.

İnsanlık ve Serbest Piyasa Ekonomisi II

Arslan Başer Kafaoğlu

-KAVRAMIN TAHLİLİ

Geçen sayıda "Serbest Piyasa Ekonomisi"nin ekonomiye ve doğaya getirdiği felaketleri saymış, anlatmıştık. Burada şu soru akla gelebilir: 18. ve 19. yüzyıllarda kapitalizm ve onun uygulandığı serbest piyasa ekonomisi insanlığa büyük ilerlemeler -bazı sömürü kategorileriyle birlikte de olsa- sağlamadı mı? Hatta sömürdüğü işçi sınıfını bile bir ölçüde, büyük ölçüde refaha götürmedi mi?

Bu sorunun yanıtı "olumlu"dur. Zaten kapitalizm bu sağladığı maddesel ve ruhsal meyveleriyle ayakta kaldı. Ancak 1900 yıllarının başında kapitalizmin bu yararları artık sağlanamaz hale gelindi. Ulusal sınırlar içinde kalan kötülükleri kapitalizm yurt dışına taşıdı. İnsanlara sömürü, savaş ve gene sömürü getirdi. Emperyalizm diyoruz bu aşamasına kapitalizmin. Bu çirkin döneminde kapitalizm iki şekilde, eski biçiminden farklılaştı. Birincisi rekabetçi yöntemlerin yerini TEKELCİ yöntemlerin almasıdır. Bu nedenle bazı siyasetçi ve yazarlar kapitalizmin bu biçimine "emperyalizm" yerine "tekelci kapitalizm" derken haklıydılar. İkincisi ise, eskiden devlet zulmüne ve sultasına karşı kendi devletinden bağımsız kalan, demokrasiye gönül veren kapitalistler 1900 lerin başından sonra, karlarını artırmak için yayılmacı ve savaşçı nitelikleri artan "devlet"in, kendilerinin sınıf devletinin koltuğu altına girdiler. Böylece "iyilikler" onlardan uzaklaştı. Bunalıma girdikçe, insan öldüren ürünlerini (silahlarını) ve onun temel ürünü olan demirçeliği devlete (kendi sınıflarının devletine) satabilmek için savaşları kışkırttılar.

Bu yapay çabalara karşın bile ayakta kalamayacakları, 1929 dünya bunalımı ile anlaşıldı. On milyonlarca "firma" iflas etti. Üretim bir kaç yıl içinde yarı yarıya, üçte iki hatta beşte dört (ülkesine göre) düştü. **Ama kapitalist sınıfın kendi devleti kapitalisti kurtardı.** Bir kısım devlet işçinin haklarının ve örgütlerinin üstüne giderek ve bunları sıfıra indirerek (Nazi Almanyası, Musolini İtalyası ve Franko İspanyası) bir kısmı da demokrasinin "şekil" ve "kalıp"larına sadık kalarak. Savaşlar kapitalistlerin en büyük dostu, emekçinin en büyük hasmıdır. II. Dünya Savaşı da böyle oldu. Kapitalizm bir yandan hükümetlere silah sattı, işsizler askere gitti...kapitalizm kurtulmuştu. Ama savaştan sonra ne olacaktı?

Bugünkü Serbest Piyasa Ekonomisi aslında devletin emekçileri ezmek için kapitalizm ile işbirliği halinde olduğu düzendir. Kapitalist bir şeyler alıp satıyor, ama bunu 'devlet koruması' altında yapıyor. DEVLET payını niye istemesin, almasın?

Bunun çaresi bulundu. Devlet daha sıkı olarak kapitalistle el ele verecekti. Emekçinin beynini yıkayıp "devlet gölgesinde kapitalizm" dışında başka sistem, yönetim olmazmış inancına onu saplayacaktı. Bugün yürürlükte olan bu kapitalizmdir. Yani "serbest piyasa ekonomisi" diyoruz ama, burada bu deyimi "tırnak içinde" kullanıyoruz. Yani bugünkü düzeni tahlil ettiğimizi anlatmak için bu yolu tuttuk. Yoksa adına SERBEST PİYASA EKONOMİSİ denen bugünkü düzenin nitelikleri bu olduğu için değil...

Bugünkü SPE, aslında devletin emekçileri ezmek için kapitalizm ile işbirliği halinde olduğu düzendir.

YOLSUZLUKLAR VE KAPİTALİZM

Yılbaşına bir gün kala çıkan İngiliz FİNANCİAL TİMES dergisi, "yolsuzlukların" sınır tanımadığını, İspanya'dan Amerika'ya, İtalya'dan Japonya'ya, İngiltere'den Brezilya'ya bütün sınırları aştığını yazıyor. Aslında yukarıda anlattıklarımız gözden geçirilince, buna şaşmamak gerekir. Kapitalist bir şeyler alıp satıyor, yahut finans kapitalistiyse para alıp vererek bir yığın kar elde ediyor. Ama bunu bugünkü "Devlet Koruması" sayesinde yapıyor. Bu korumayı yapan DEVLET, payını niye istemesin, niye almasın?

Rüşvetin yaygınlaşmasının nedeni devlet ile ka-

pitalist arasındaki işbirliğinin artması ve bundan doğal ne olabilir? Ama tuhaf olan bu değil, bu düzenin göz göre göre hırsızlamalara "hoşgörü" ile dayanması, bir film seyreder gibi seyretmesidir. Devlet ve kapitalistler, ya da devlet koruması altındaki kapitalistler elele verip, istisnasız her ülkede halkı soyuyorlar ve toplumlar seyirci kalıyor buna...

Aslında rüşvet alırken yakalanan, zavallı ve amatör kalıyor bu işin içinde...Ben bugüne kadar yolsuzluklardan mahkum olan sadece iki bakan biliyorum Türkiye'de: Tuncay Mataracı ve Hilmi İşgüzar.. Bu iki bakan da partileri kapatıldığı askeri yönetimde mahkum oldular. Yoksa mensup oldukları parti kapatılmış olmasaydı, yani onları Bakan yapan mekanizma ayakta olsaydı mahkum olmazlardı. Zaten konu 12 Eylül askeri darbesinden önce, normal parlamentoya getirilmemişti. Bir nokta daha: Rahmetli Teoman Erel merak edip, İşgüzar'ın mahkemesini izlemiş, o söyledi, "eğer normal koşullarda olsaydı, askeri hükümet olmasaydı İşgüzar beraat ederdi". Özal'in bakanı da, siyasal desteğini yitirince hüküm giymedi mi?

Serbest Piyasa Ekonomisi denilen bugünkü ekonomide ticari firmalarla devlet iç içedir. Bu sadece bizde değil, her adına "demokrasi" denilen kapitalist ülkede de böyledir ve bu bir pislik ise, pislik hergün artmaktadır.

Yani SPE denilen bugünkü ekonomide ticari firmalarla devlet iç içedir. Bu sadece bizde değil her adına "demokrasi" denilen kapitalist ülkede de böyledir, Ve bu bir **pislik** ise, **pislik hergün artmaktadır.** 1950 deki siyasi parti liderleri ile şimdinin parti liderlerinin servetlerini şöyle bir karşılaştırmak yeter. Örneğin 1940 ların son yıllarında seçime giren Amerikan Demokrat Parti adayları Truman orta halli bir Amerikalıydı. 1950 adayları da öyle...Ama 1960 lara dönülürken milyarderler, mültimilyarderler aday olmaya başladı. Kennedy,

Rockefeller gibi..Bugün milyarder olmayan aday olamıyor Türkiye'de. Türkiye'de de öyle değil mi? Tansu Çiller'in, Erdal İnönü veya Erbakan'ın serveti yanında 1950 li yılların parti liderlerinin servetlerinin çok mütevazi kaldığı kesindir.

Emekçileri gittikçe ezen, oligarşiyi güçlendiren bu devletin, bu sistemin ayakta kalabilmesi nedendir? Acaba bazı erdemleri mi var? Hayır aksine bir çok zararları var. Bir Fransız dergisi bugünkü ekonomik düzenin sürmesiyle şu zararların doğduğunu kabul ediyor:

-İşsizliğin daha beter hale gelmesi,
-Adaletsizlik,
-Eşitsizlik,
-İşten çıkarmaların artması,
-İnsan haklarında gerileme,
-Dünyada anarşinin yayılması,
-İç savaşların artması,
-İnsanların korkularının artması

Ancak bu ciddi yazının sonunda bile, bunları doğuran düzene kabahat bulunmuyor. Şöyle deniyor:

"Herkes bilir ki ideolojiler ölmüştür. Politik ilerleme dünyaya yeni bir vizyon ile bakış değil, günlük işleri daha iyi yürütmekle olanak buluyor. Muzaffer liberalizme karşı çıkmada yarar yok. Aslında onu daha akıllı ve toplumsal biçimde kullanmaktır. Geçici güçlüklere karşın yapılacak şey bi olmalı..."

Yani SPE düzenine kabahat bulmak yanlış. Dergi böyle diyor. Ünlü Le Monde Diplomatique, aslında bunların yanında düzenin SPE'nin nasıl insanlığı yıprattığını anlatan yazılarla dolu. Ve insanlardan yakınıyor. Niye bu insanlar "hoşnutluk ve iyimserlik kültürü içinde?" diye Ama gine de "SPE" ye "toz kondurmuyor" denebilir. Evet niye böyle? Çünkü insanların en kutsal şeyi "düşünce" ORTA ÇAĞ' a benzer bir karanlık ve durgunluk içindedir.

ÖNCE EKONOMİSTLER DÜZENE UYDU

Amerikalı büyük iktisatçı John Kenneth Galbraith, bugünkü düzenin, marksist olmayan ama en güçlü ve sürekli eleştiricisidir. Kendisi iktisatta yerleşmiş bulunan aslında yanlış ama tutulan fikirlerin-kendi deyimiyle ve türkçesi ile "geleneksel bilge" yargıların- iktisat bilimini nasıl yıprattığını şöyle anlatır:

"Geleneksel bilgeliği yaratanlara çok saygım olsa da iktisadi temel fikirlerini hiç önemsemiyorum... Toplumsal bilimlerin en üst düzeyinde, eski bir gerçeği yeni biçimde söylemeye çok değer verilir; önemsiz eleştiriler de pek benimsenir. Ayrıntı üzerinde hararetli tartışmalar, genel çerçevenin doğruluğuna yönelen eleştirileri yersiz bulup bir kenara atmayı sağlar. Ayrıca genel kabul bulan fikirler zamanla tartışmalardan yararlanarak gittikçe işlenmiş hale gelir. Bunların geniş bir literatürü, hatta bir efsanesi vardır. Öyle ki savunucuları, eleştiricilerin geleneksel bilgeliğin inceliklerini kavrayamadıkları söylenebilir...Şüpheciler eskiden yeniye çabucak geçme eğilimleri dolayısıyla safdışı bırakılırlar."(1)

Büyük usta haklı fikirlerin, "yerleşmiş yanlış ve ama doğru sanılan" fikir ve bilgelikler karşısında neden uzun süre aciz kaldığını da çok zarif biçimde anlatmış ama, bizim gibi birinin bir sürü yanlış fikirler karşısında nasıl çaresiz kaldığımızı gereken ölçüde ifade edebilmiş değildir. Doğal ki işi burada bıraksaydı, Galbraith yeterli kalmış olmazdı. Sonradan

türkçeye "Ekonomi Kimden Yana" adıyla çevrilen yapıtında ekonominin nasıl haksız yere, girişim sahiplerinden yana kılıç salladığını anlatır. Örneğin bugünkü ekonomi bilimi, ORTA ÇAĞ bilimindeki PAPA gibi "suçlardan ari"dir. Bunu usta Galbraith şöyle anlatır:

" Çok daha laik biçimde olsa da, ekonomi bilimi ve piyasa tercihleri imajı da şirketi aynı şekilde daha yüce iradenin hizmetinde göstermektedir. Sonuçta da şirket yaptıklarından sorumlu değildir ya da en az derecede sorumludur. O yalnızca piyasanın ilahi talimatına göre davranmaktadır. Ürettiği mallar ya da verdiği hizmetler önemsiz, saçma sapan ya da öldürücü veya doğal çevreye ve yaşam dinginliğine zarar vericiyse, bundan dolayı şirket suçlanmamalıdır.O sadece halkın tercihlerini yansıtmaktadır. İnsanlara kötülük ediliyorsa, kendilerine kötülük edilmesini seçtikleri içindir. Ekonomik davranış kimi zaman çılgın görünüyorsa, insanlar çılgın oldukları içindir. Örgütlerin kendi çıkarlarına uygun karşı koyuşlar da böylece savuşturulmaktadır..."(2)

Büyük ekonomik kuruluşların inandırma gücü ile insanlar hep bir "hoşnutluk" kültürü içine itilmiştir. Ekonomi artık insanları SPE'nin insan yararına en iyi sistem olduğunu, insanlara anlatmanın bilimi olmuştur. Burada artık sosyalizm şöyle dursun, devletin yoksulları para harcayarak koruması gerektiği, ya da işsizlik sigortasının geliştirilmesi bile "eski kafalılık" dinazorluk sayılır. Devletin askerlikle ilgili giderlerine karşı çıkmayı bile aklına getirmeyenler, devletin sosyal gider ve uygulamalarına karşı çıkarlar. "Devlet küçültülsün" derler. Üstelik öyle bir ikna etme altyapısı kurulmuştur ki, "halk" da bunları dinler.(sadece bütün bu propogandalara karşın Türkiye halkının hala "özelleştirme" konusunda devlet yanlısı tutumunu bozmamış olması dikkat çekicidir).

Ekonomi ile ilgili bilgi disiplinleri böylesine bir bozulmaya, belki bilimsel düşüncede bir duraklama olmasaydı, uğramazdı. 'Bilimsel ve Teknolojik Devrim' masalının tersine, 1950'den buyana temel bilim hipotezlerinde bir değişme olmamıştır.

BİLİMSEL DURAKLAMA

Aslında ekonomi ile ilgili bilgi disiplinleri böylebine bir bozulmaya, belki bilimsel düşüncede bir duraklama olmasaydı, uğramazdı. Ama batının SPE yandaşlarının ortaya yaydıkları **Bilimsel ve Teknolojik Devrim** masalının (aslında bu palavra deyimi ben önce Moskova'daki resmi Progress yayınlarında gördüm. Bir çeşit düz işçi emeğinin üretimdeki öneminin azaldığını anlatma yolunda kullanılıyordu) tersine, 1950'den bu yana temel bilim hipotezlerinde bir değişme olmamıştır. Aksine insanoğlu aklının yerine geçtiği varsayılan bir takım apareylerle, insanoğlunun düşünce kapasitesine bir inanmazlık getirilmeye çalışılması nedeniyle, bilimsel ilerleme uzun bir duraklama dönemine girmiştir. Yaratıcı filozofi ve matamatik disiplinleri bir kaç sayılı bilim merkezinin tekeline bırakılmıştır. Böylesine kısır bir bilimsel ortamda, ekonomi de Kenneth Galbrait'in çok iyi ifade ettiği gibi SPE yandaşlarının övgücüsü haline gelmiştir.

İnsanlar akıllarını başlarına toplamazlarsa, yani bu tek taraflı etkilemeye ve propogandaya karşı çıkmazlarsa, bu şekilde gide gide bir ORTA ÇAĞ karanlığına girilmiş olacaktır. Orta çağ bin yıl sürmüştür. Bu uzun süreli karanlığa girmemek için, kapitalizme inanmayanların şöyle bir silkinip şanlamaya ihtiyaç vardır.

Aslında kapitalizm bu gerilemeyi itiraf ediyor. Ne diyor? "Emekçilere verilen sosyal ödemeler azalsın" diyor. Niçin diyor? Çünkü kar oranları azaldıkça böylece (emeğe yapılan ödemeleri azaltarak) oranları yükseltmeye çalışıyor. Ne diyor? "Devlet küçülsün" diyor. Niçin? Vergiler azalsın ki, çok düşen kar oranları artsın. Ne diyor? "Kamu iktisadi kuruluşları özelleşsin" diyor. Niçin? Tesis kurma maliyetleri azalsın diye. ABD tekelleri Meksika telekomünikasyonunu 5 milyar dolara satın aldılar. Bugün bu tesislerin yıllık getirisi 6 milyar dolar, rayiç değeri ise 30 milyar dolardır.

Bütün bunlara yoğun medya yayını ile inandırılıyor geniş halk kitleleri...Bari biz sosyalistler bunların iç yüzünü halka anlatmak için seferber olalım.

HABİTAT II. Ulusal Rapor İçin Öneriler

Yücel Gürsel

Dr. Wally N'Dow'un 1 Ağustos 1994 İstanbul konuşmasının başında belirttiği, hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerdeki küresel boyutlu kentsel kriz, İstanbul doruğunda, nedenleri, sonuçları ve çözüm önerileri açısından uluslararası bir mutabakat sorunu olarak değerlendirilmelidir. Bir olgu küresel ise nedenleri de küreseldir.

Birleşmiş Milletler kararı ile 1988'de yürürlüğe giren Kültürel Gelişme Dünya Onyılı ve 1992'de gerçekleştirilen Rio Zirvesi, dünyanın kültürel ve doğal mirasının ve değerlerinin yokoluş süreçlerini tanımlamak ve zengin öneriler ve işbirliği alanları geliştirmekle birlikte, bu süreçleri durduracak ya da yavaşlatacak, etkili, uluslararası caydırıcı yaptırımları olan konsensüs (mutabakat) belgeleri ve hukuku ortaya çıkartamamıştır.

Olumsuz gidişin nedenleri adalet terazisinin kefelerine konduğunda, gelişmiş ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda, gelişmekte olan ülkelere, demokrasi adına önerdikleri, dayattıkları kalkınma modelleri, ülkelerin tarihinden ve coğrafyasından kaynaklanan özellikleri gözardı ettiğinden, planlı ve dengeli kalkınmayı devre dışı bıraktığı için, doğal çevrenin ve kültür değerlerinin yitirilmesine neden olmakta, ulusal sorumlulukların gelişmesine engel olmaktadır.

Gelişmiş ülkelerin zehirli atıklarını, geri kalmış ülkelere para karşılığında da olsa aktarmaya kalkmaları, açıkça insanlık suçu niteliğine dönüşmüş örneklerden sadece biridir.

KÜRESEL KENTSEL KRİZ'in de, tüm dünyada, doğal ve kültürel değerlerin yokoluşu sürecinin, yoğunlaşmış bir biçimi olduğu göz önüne alınırsa, HABİTAT II 1996 DORUĞ UNUN, 21. yüzyıla bir umut ışığı olabilmesi için; gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında, uluslararası yaptırımları olan ve çözümün maliyetini, tarihsel bir perspektife bağlı olarak, sorunu yaratanlar arasında, sorumlulukları ölçüsünde paylaştıran bir mutabakat belgesinin ve hukukunun yaratılması şarttır. 1992 Rio zirvesinin tıkanıklığı mutlaka aşılmalıdır. Dünya krizi olarak ifade edilen kentsel krizin yoğun bir biçimde ortaya çıktığı yirmiyi aşkın azman kentin ikisi hariç tamamının gelişmekte olan ülkelerde bulunması son derece anlamlıdır. Türkiye'nin sunacağı raporda, yaşadığı deneyin ulusal özgünlüğü ile uluslararası özelliği etkili bir biçimde ifade edilmelidir.

İstanbul'un da içinde olduğu azman kentlerin, yerleşme, beslenme, altyapı, çevre ve kültür çıkmazlarının, gelişmiş ülkeler için nasıl bir pazar oluşturduğu gözönüne alınırsa, krizin gerçek anlamda çözülmesi isteği ile krizin bir pazar alanı yaratması arasındaki temel fark, HABİTAT II'nin kritik tartışma eksenlerinden birini yaratacaktır.

DR. Wall N'Dow'un küresel boyutlu bir kriz olarak nitelediği "mega kentlerin" metropollerin gelişme biçimini olumlayan ve hatta bu biçimlenişi ve süreci, metropoller hiyerarşisinde yer alma yarışı olarak gören anlayışların etkili varlığı da göz önüne alınacak olursa; ulusal raporun, uluslarası düzeyi tutturma çabasının önemi açıkça ortaya çıkar.

HABİTAT II'de temel sorun ise, insanlığın bu aşamada, kendi geleceğini planlayabilme doğrultusunda, ortak bir irade ve mutabakat yaratıp yaratamayacağı sorunudur. Bu doğrultuda direnç gelişmiş ülkelerden gelecektir. Gelişmiş ülkeler, egemen durumlarını, dünyanın bir kaderi olarak dayattıkları ölçüde, krizin büyümesi ve bir felaket boyutunu alması kaçınılmazdır.

I. ve II. dünya savaşını yaratan gelişmiş ülkeler,

savaş sonrasının modellerini de dayatan ülkelerdir. Ama bu krizin, gelişmiş ülkelerin geleceğini de kararttığı bu aşamada, sorumlulukların doğru ve adil bir biçimde paylaşılması, gelişmekte olan ülke yönetimlerinin, yeterince insiyatifli ve sorumlu olmayan politikalarının da, ulusal düzeylerde geliştirilebilmesi, HABİTAT II doruğunun, geleceğimizin planlanabilmesine ilişkin umudu, ışığı ve uluslararası iradeyi oluşturmasına bağlıdır.

Türkiye'nin ulusal deneyi bu açıdan uluslararası bir öneme ve zenginliğe sahiptir.

İkinci dünya savaşı sonrası, savaşa girmeyen Türkiye Cumhuriyeti, Batı bloku içinde yer almış ve kalkınma politikalarını bu duruma göre düzenleme çabasına girmiştir. Bu çabanın temel özellikleri, tarıma dayalı nisbeten kapalı pazar ekonomisinin açılmasını sağlamak için, demiryolu politikası yerine karayolu politikasına geçmesi, tarıma traktörün girmesi, öncelikle montaja dayalı, beyaz eşya dediğimiz dayanıklı tüketim malzemelerinin (buzdolabı, çamaşır makinası, radyo, otomobil) içpazara yönelik olarak üretilmesi temelinde sanayileşme olarak özetlenebilir.

"USLARARASI PLAFORMA KARAR ÖNERİLERİ

1-Dünya çapında doğal çevrenin ve kültürel çevrenin yokoluşu ile, dünya çapında kentsel kriz aynı saiklerin ve aynı sürecin ürünüdürler. Geliştirilecek her türlü uluslararası ve ulusal programlar ve ayrılacak maddi kaynaklar bu üç sürecin bütünlüğü düşünülerek kararlaştırılmalıdır.

2-KURULUŞUNU ve YETKİSİNİ, Birleşmiş Milletler'den alan, ulusal ve uluslararası ekonomik politikaları ve sermaye hareketlerini, bu politika ve sermaye hareketlerinin, doğal ve kültürel çevre ile kentsel kriz süreçlerine etkilerini inceleyen ve denetleyen, uluslararasıüstü bir denetleme örgütü kurulmalıdır. Bu örgüte paralel olarak ulusal düzeylerde paralel sivil denetleme örgütlerinin kurulması yasal ve anayasal düzeylerde sağlanmalıdır.

3-Bütün ulusal anayasalara ve yasal düzenlemelere önerilmek üzere, devletlerin, özel ve tüzel kişilerin doğal çevreye, kültürel çevreye ve kentsel çevreye karşı, hak, görev ve sorumlulukları yeniden tanımlanmalıdır.

4-Doğal, kültürel ve kentsel çevreye ilişkin, ulusal ve uluslararası suçlar için hukuk normları ve yaptırımları geliştirmek üzere, Birleşmiş Milletler düzeyinde bir organizasyon kurulmalıdır.

Ancak büyük ölçüde ağalık sisteminin egemen olduğu yoksul ve topraksız köylünün emeğine dayalı tarımsal üretime, toprak reformu ve dağıtımı yapmadan traktörün girmesi zorunlu bir iç göç yaratmıştır. Bu süreç, gümrük duvarları ile korunan ve iç pazara üretim yapan montaja dayalı sanayinin, ucuz işgücü ihtiyacı ile birleşince, İstanbul'a büyük bir göç hareketi başlamıştır.

Sanayileşme için yeterli sermaye birikiminin olmadığı bu dönemde, sanayi tesisleri hiçbir altyapı yatırımına girmeden kentin altyapısından alabildiğine yararlanmışlar, dünya çapında bir güzellik olan (Altın Boynuz) un dünya çapında bir kirlilik örneği olmasına yolaçmışlardır. Aynı şekilde, kente göç edenlere planlı ve altyapısı olan alanlar verilmediği için, sanayi tesislerine yürüyüş mesafesinde, halkın kendi becerisi ile yaptığı ev grupları, mahalleler (gecekondu bölgeleri) teşekkül etmiştir. Bu bölgeler bir süre sonra, altyapısı sorunlu bölgeler olarak kentle birleşmiş, hatta kentin içinde kalmışlardır.

Bu süreçle iç içe geçmiş bir süreç de, iç pazara üretilen tüketim malzemesini, Anadolu içinde pazarlayan bir kısım eşrafın, yeterli sermaye birikiminden sonra İstanbul'a göç etmesidir. İstanbul'un kültür değerlerini ve mimari mirasını

esas tahrip eden süreç budur. Belli sermaye birikimi ile kente gelenler Batılılaşma sürecinin kültürel etkisi ile, kentin oluşmuş, altyapısı uyumlu ortamına, 2 katlı dokusunu yıkıp yerine apartman yaparak yerleşmeye başlamışlardır. Bu dönem, aynı zamanda montaja dayalı otomobil üretiminin de, yine iç pazara yönelik olarak başlaması ile artan yol ve otopark ihtiyacını karşılamak için tam bir kültürel yıkım sürecine dönüşmüştür. Ara aşamalarına ve ayrıntılarına girmeden ana hatları ile ifade ettiğimiz bu süreç 1950-1980 arası 30 yıllık bir süreçtir. Nüfus yaklaşık bir milyondan beş milyona çıkmıştır. Bu süreç esas olarak toprak reformunun yapılmadığı bir tarımsal reform, iç pazara yönelik motaja dayalı sanayileşme ve kentleşme yolu ile sağlanmaya çalışılan sermaye birikimi sürecidir. Dolayısıyla, sermaye aktarımını gerektirecek, planlama ve altyapı çalışmaları ya sorunların had safhada olmasına, ya da seçim dönemlerinin siyasi avantaj sağlayan vaadlerine bağlı olarak, ama daima plansız gelişmenin ardından yapılagelmiştir.

1980-1990 arası İstanbul kendi içinde iki aşamalı yeni bir süreç yaşamıştır. Kalkınma modelinin gereği, iç pazara dayalı sanayileşme ve sermaye birikiminin sonuna gelinmiş, dış pazara yönelik bir yapısal değişme ve dışardan sağlanacak sermaye birikimi ilişkileri aranmaya başlanmıştır. Bu tercihin İstanbul kentinin gelişmesine etkisi, kenti uluslararası iş ve eğlence merkezi haline getirme girişimleridir.

Uluslararası piyasadan sağlanacak sermaye birikiminin ihtiyaçları, uluslararası hizmet görecek çok katlı turizm iş merkezleri, buna yönelik yüksek düzeyde hizmet sektörüne cevap veren lüks konutlar ve bunları birbirine bağlayan otoyollar oluşmuştur. Bunun sonucu olarak İstanbul 1950-1980 arası yaşanandan çok daha yoğun, imar ve otoyol operasyonlarına, bu operasyonların tahrik ettiği iç göçe (yılda 150 bin kişiden yılda 400 bin kişiye), on milyona yaklaşan nüfus artışına sahne olmuştur. Bu durumun kaçınılmaz sonucu da, doğal çevrenin, kültürel çevrenin, mimari çevrenin yok edilişi, planlama çabalarına ve süreçlerine yoğun spekülatif baskıdır.

İstanbul'un da içinde olduğu azman kentlerin yerleşme, beslenme, altyapı, çevre ve kültür çıkmazlarının, gelişmiş ülkeler için nasıl bir pazar oluşturduğu gözönüne alınırsa, krizin gerçek anlamda çözülmesi isteği ile krizin bir pazar alanı yaratması arasındaki temel fark, HABİTAT II'nin kritik tartışma eksenlerinden birini yaratacaktır.

Yeşil alanların yapılaşmaya açılması, kültürel çevrenin yokoluşu, kaçınılmaz olarak doğal ve kültürel çevreden yararlanma hakkının, temel insan haklarından olduğu tezini yaratmış durumdadır. İstanbul'un yaşadığı trajik deney, temelde tüm insanlığın sorumlu olduğu bir olgudur. İstanbul ve Anadolu, 10 bin yıla dayanan kültürel geçmişi, çağlar boyu Doğu ve Batı kültürlerinin etkileşim ve girişimlerinin zengin sentezlerini bağrında taşıyan binlerce antik kenti, Akdeniz'de henüz bozulmamış, kirlenmemiş sahilleriyle bütün insanlığın (diğer kültür ve tarihi kentler gibi) ortak malı olan bölgedir. Turizm yatırımları adı altında gelen yabancı sermaye ve yapılanma biçimleri geri dönülmez doğal ve kültürel çevre tahribine yol açmaktadır. Tarihi kentlerin, kültür mirasının ve doğal çevrenin tüm insanlığın geleceği adına korunabilmesi, ama aynı zamanda modernleşmesi, yalnızca ulusal platformlarda çözülebilecek bir sorun olarak görünmemektedir.

Küba'da Ne Var Ne Yok?

Kuşku ile Gözlemin Sohbeti

Yayın kurulu üyemiz Çağatay Anadol'dan Küba hakkında bir yazı yazmasını istedik. Küba'dan ABD'ye doğru kitleler halinde göç oluyor ve bu gelişme bütün dünyada, "Küba'da rejimin sonu mu geliyor?" sorusuna yol açıyordu. Çağatay Anadol, "Küba'nın bugünkü durumu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını, bu nedenle böyle bir yazıyı yazmasının mümkün olamayacağını" belirterek "görevden" kaçıyordu. Sonra gitti, Gencay Gürsoy'u buldu, röportaj diye bu sohbeti getirdi. Somut gözleme dayandığı için okurun Küba hakkında bir kanaat oluşturmasına yardımı olur düşüncesiyle yayınlıyoruz.

Birlik

Çağatay: "Gencay, Küba'ya gittin ve orada bir hafta kaldın, izlenimlerini okurlarımızla paylaşmak için de şimdi teybin karşısındasın. Sana önce Küba'ya niye gittiğini sorayım."

Gencay : Hep görmek isterdim Küba'yı, ama bir türlü bunu gerçekleştiremedim. Doksanların başından beri korkmaya başladım Küba'nın geleceği konusunda. Korkum başıma gelmeden gitmek istedim.

Çağatay: "Korktuğun başına/başımıza gelecek gibi görünüyor mu? Küba Devrimi yaşayabilecek mi?"

Gencay: Göstergeler yaşamayacağını işaret ediyor ama, insanın içinde hala bir umut var, bir şeyler denk giderse bu işi kıvırabilirler diye düşünüyorum. 'Bir seneyi atlasak ekonomi düze çıkar' diyorlar. Düze çıkmaktan kasıt büyük yıkımlardan kurtulmak elbet.

Çağatay: "Yapısal değişiklikler oluyor mu Küba ekonomisinde? Düze çıkmak için bir hazırlıkları var mı?"

Gencay: Bu düze çıkma beklentisi bazı ülkelerin yardımıyla ambargoyu kırma umuduna dayanıyor, Amerika'nın da fazla dayanamayacağını düşünüyorlar. Başta Hollanda, İspanya, Kanada, Meksika ve İskandinav ülkeleri, Amerikayı da kınayarak, ambargoyu gayri insani bularak Küba ile ticari ilişki içindeler. Turizm geliri Küba'yı ayakta tutan dayanaklardan bir tanesi. Kırsal bölgelerde kriz çok anlaşılmıyor. Kentler kötü durumda, fabrikalar çalışmıyor, ulaşım durmuş, inşaatlar yarım kalmış. Belli ki bir an gelmiş, her şey ertelenmiş, durmuş. Eskimiş inşaatlar var, inşaat eskimiş yani. Yol inşaatları gelmış gelmiş, bir yerde kesilmiş. Ambargo yeni bir şey değil Küba ekonomisi için. Ama Sovyetler Birliği bu ambargonun etkisini büyük ölçüde kırıyordu. O tarih sahnesinden silinince Küba, ABD ambargosunun yakıcı sonuçlarıyla yüzyüze geldi.

Çağatay: "Küba'nın şeker kamışı gibi bir kaç ürüne dayanan ekonomik tek boyutluluğu Sovyetler zamanında da sürdü. O dönemin daha entegre bir ekonomik yapı yaratmak için kullanılamadığı anlaşılıyor sanırım."

Gencay: Söyledikleri şu. Biz bunun epeyi zamandır farkındayız, değiştirmeye çalışıyorduk, ama kolay olmuyor bu değişiklik. Hakikaten de insan farkediyor, bir sürü fabrika, dev gibi tesisler daha işletilmeye başlamadan durmuş. Koloniyal dönemin gösterişli yapıları bakımsızlıktan dökülmüş, camı, çerçevesi kalmamış binalar, okullar, duvarlar dökülmüş, kapı yok olmuş, ama içerde ders yapılıyor. Neyse ki iklim çok elverişli. Gerçekten içler acısı bir durum var. En büyük sıkıntı ilaçta. Bu yüzden de halk ilaçlarına dönmüşler, hatta bazı halk ilaçlarının seri üretimine de geçmişler. Sağlık hizmetlerinde Küba dünyanın en gelişmiş ülkesiydi, hala da en iyi işleyen şey sağlık hizmetleri. Bütün bu yoksunluk içinde bembeyaz gömlekleriyle doktorlar, diğer sağlık personeli görevlerini şevkle yapıyorlar. Biyoteknolojide, genetiğin bazı dallarında dünyada öncü durumdalar.

Çağatay: "Halk olup bitene ilgi duyuyor mu, yoksa kendi kabuğuna mı çekilmiş?"

Gencay: Bu ABD'ye kaçışın en yoğun olduğu günlerde, buna reaksiyon olarak bir milyon kişi toplanmış Havana'da. Söylediklerine göre bu kendiliğinden olmuş, devlet tarafından düzenlenmemiş. Bizim görüşebildiğimiz insanlar rejime karşı, parti yönetimine karşı alabildiğine sevgi ile dolular. Kimse anti sosyalist değil açık açık. Bu herhalde Küba devriminin karakterinden ileri geliyor. Ulusal bağımsızlıkla Küba devrimi iç içe geçmiş. Küba devrimi ulusal bağımsızlığın sürdürülme yolu haline gelmiş. Ama yine de şöyle tuhaf bir çelişki var; olup bitenlerden sosyalizmi sorumlu tutmuyorlar, ama bu iş böyle de devam etmez diyorlar. Yabancı yatırımlara bel bağlamışlar. Avrupa sermayesi gelecek, fabrikalar kuracak, öyle kalkınacağız diye düşünüyorlar.

Çağatay: "Temel ihtiyaç maddelerinde büyük bir sıkıntı var her halde."

Gencay: Hemen her şey karneye bağlanmış. Ailelerin

gıda ihtiyacı karneyle saptanmış. Kişisel eşyalar ise kişiye özel karnelerle sağlanıyor. Yılda iki ayakkabı, iki gömlek gibi. Ayakkabı sayısı şimdi yılda bire düşmüş. Ama sokakta gördüğün insanlarda büyük bir sefalet görülmüyor. Öyle asık suratlı insanlar yok ortalıkta, neşeleri de yerinde, her yerden müzik fışkırıyor, dans ediyorlar. Para birimi adeta dolara dönüşmüş. Dolar o ölçüde yaygın ki peso/dolar kurunun ne olduğunu kimse bilmiyor. Son bir yıldır tüm özel işletmelere dolarla alış veriş izni verilmiş. İşletme dedimse, bunlar küçük turistik dükkanlardan ibaret.

Çağatay: "Peki muhalefet?"

Gencay: Organize bir muhalefet yok. Yurttan kaçan bir muhalefet var.

Çağatay: "Engellenmiyor değil mi?"

Gencay: Hayır. Belki de böylelikle ABD'yi ambargodan caydırmak murad ediliyor. Bu insanları memleketlerinde tutmak için ambargoyu yumuşatmak zorunda kalabilir ABD.

Çağatay: "Kübalı bazı aydınlarla konuşmuşsundur. Organize bir muhalefet olmayabilir ama muhalif fikirler vardır sanırım."

Gencay: Çok net bir şey söyleyemeyeceğim, sanırım konuşmaktan çekiniyorlar da. Etraflarına bakarak konuşuyorlar. Batılılarla konuşulması o kadar hoş karşılanmıyor galiba.

Çağatay: "O halde şöyle diyebilir miyiz, büyük bir kriz var ama bu krizden çıkış yolunu sadece devlet düşünüyor.?"

Gencay: Evet, başka bir kanal yok gibi görünüyor. Granma gazetesi bile kağıtsızlıktan arada bir çıkar hale gelmiş. Yani aydınların fikirlerini bulabileceğin bir dergi de yok ortada. Granma'nın bir kaç senelik sayılarını sokakta çocuklar turistlere satmaya çalışıyor.

Çağatay: "Bir ara bir tartışma vardı. Bir tarafta 'Ya sosyalizm, ya ölüm' diyen, diğer tarafta 'Küba yaşamalıdır' diyen bir tartışma."

Gencay: Böyle bir tartışmanın bugün ne durumda olduğunu bilemiyorum. Hem çok kısa bir süre kaldığım için, hem de İngilizce bilen Kübalıların parmakla sayılabilecek kadar az olmalarından dolayı. Ama sezgilerimi soruyorsan, bana öyle geliyor ki 'Küba yaşasın' fikri az çok kabul edilmiş. Hatta denildiğine göre Castro bir kaç defa, krizi hafifletmek için yapılması gereken dönüşümleri, "Ben ayrılayım da başkaları yapsın" demiş. Ama bu kabul görmemiş.

Çağatay: "Yönetimin de 'Küba yaşamalı' fikrine yaklaştığı gibi bir kanın var. Bu ne anlama geliyor, Küba'nın yaşaması için sosyal düzende bir değişiklik yapmaya razı olmak mı demek bu?"

Gencay: Ekonomideki katı devletçiliği şimdiden kırmaya başlamışlar. Bunun daha da kırılacağı belli. Ama ondan sonrasının ne olacağını kestirmek çok zor. Doğrusu benim hissiyatım, sosyalizm adına çok şey kalmaz bu kapılar açıldığı zaman. Hele de ekonomisi turizme dayanacak bir ülkede. En iyimser beklentim Batista döneminin özelliklerinin tekrar ortaya çıkmayacağı, insan malzemesi farklı artık.

Çağatay: "Ama insan malzemesi otuz senede değişiyor, o kuşak yok olur, yeni bir kuşak gelir ve geldiği zaman da içine doğdukları rezilliği içselleştirmiş olur."

Gencay: Evet bu doğru. Zaten şimdiden "batı tarzı yaşama" büyük bir özlem duyuluyor.

Çağatay: "Bir başka sorun da şu değil mi? Küba'da halk örgütlü, ama bu büyük ölçüde sivil bir örgütlenme değil, aydınlar var fakat devletin çizgisi dışında bir aydın hareketi yok. Demek ki Küba'nın sorunlarını, geleceğini düşünmek, çeşitli arayışlar içinde olmak imkanı çok sınırlı. Bu arayışları hayata geçirmek için olanaklar çok sınırlı. Dolayısıyla 'bizim' için örgütlü olan ve 'bizim' geleceğimiz için düşünenler çöktüğü anda bizim yapabileceğimiz bir şey yok. Devletin dışında örgütlenmediğimiz, devletin dışında düşünemediğimiz için bu çöküş karşısında bize sadece yaşamaya çalışmak kalacak. Sanırım Avrupa'daki sosyalist rejimlerin çöküşünden sonra olan da buydu."

Gencay: Amerika ile bu kadar burun buruna yaşaması ve Amerika'nın mide bulandırıcı hırçınlığı Küba'ya karşı...koca bir ülke, küçücük Küba'yı bir kaşık suda boğmak için yıllardır elinden geleni yapıyor. Bu durum öylesine bir varolma kaygısı ve çabası yaratıyor ki insanlar, aydınlar başka hiçbir şey üzerinde yoğunlaşamıyorlar, böyle bir ortamda rejime karşı daha eleştirel olan insanların da vicdanına sığmıyor eleştirilerini dile getirmeleri.

Çağatay: "Tamam da benim kaygım şu; Küba devrimi yıkılabilir, ama bütün bu deneylerden yeni bir ufuk çıkarabilecek bir malzeme kalacak mı geriye?"

Gencay: Evet bu gerçekten de cevaplaması güç ama önemli bir sorun. Aaa, ışıklar gitti. Işıklar sönünce aklıma bir şey geldi. Hava alanına geldiğimde...

Çağatay: "Şu çakmağı versene bir gaz lambası yakayım."

Gencay: Su durumunuz nasıl?

Çağatay: "İki gün geliyor, iki gün gelmiyor. Yani senin anlayacağın Türkiye'ye ambargo uygulanmamasına karşın, sanayi % 50 kapasiteyle çalışıyor, sık sık elektrik kesintileri oluyor, sular akmıyor."

Gencay: Evet Havana hava alanına indiğimde banttan valizlerin gelmesini bekliyorum. On dakika, yirmi dakika, yarım saat, nihayet bant dönmeye, valizler gelmeye başladı ve elektrik kesildi, hafakanlar basacak kadar beklemek zorunda kaldık. Otelde de orkestra çalıyor ve herkes dans ediyorken elektrik kesiliyor, dans duruyor. Birazdan geliyor, insanlar tam dansa başlıyorken tekrar kesiliyor.

Çağatay: "Gencay, son sorum şu; rejimin ömrü, Castro'nun ömrüyle mi sınırlı?"

Gencay: Ben Gorbaçov dönemindeki Rusya'yı görmüştüm, orada insan malzemesinin her bakımdan, moral olarak, değerler sistemi olarak eriyip gittiğini görmüştüm. Burada böyle bir şey görmedim. Binalar yıkılmış ama insan ayakta. Bilemiyorum, belki de rejim Castro sağken de yıkılabilir. Partiye yakın insanların kanaati rejimin Castro'dan sonra da yaşayacağı doğrultusunda. Ama sanıyorum ki Castro'dan sonra hiç bir kargaşa yaşanmasa bile bazı dönüşümler olur. Öte yandan kafamı asıl kurcalayan, kapitalizme dönüşün maddi temelinin bulunmayışı. Ne özel ellerde birikmiş sermaye var, ne de bu tecrübeye sahip bir yapı var, ne halkın kafa yapısı kapitalizme uygun.

Çağatay: "Galiba Küba ancak beş yıllık bir planla dönebilir kapitalizme!"

Gencay: Birkaç beş yıllık planla, bir tanesi yetmez.

Bir Yudum Su

Bülent Tuna

ki sezondur sahnelerde olan "Derin Bir Soluk Al" oyununu Kadıköy yakası tiyatro izleyicileri de seyretme olanağı buldu. Oyunu dikkatinize sunmak ve buradan güncel bir konuya geçmek istiyorum. İngiliz oyun yazarı Ben Elton'un yazdığı, Ahmet Leventoğlu'nun uyarlayıp yönettiği oyunun konusunu kısaca özetlemeye çalışayım:

Bir holdingin yetenekli yöneticisi patronuna bir proje sunar: "Temiz havayı tüplere doldurup satmak." Aletin patentini bir Romen mühendisten yok pahasına satın almıştır. (Burada oyunun çevirisinin değil uyarlamasının sözkonusu olduğunu hatırlatalım) Temiz hava tüpleri iyi güzel de, kime satılacak? Kimsenin buna ihtiyacı yok ki? Zaten herkesin istediği kadar alabildiği bir şeyi parayla nasıl satacaksınız? İşin burasında reklamcılar ve pazarlamacılar devreye girer. Sonuç çok olumludur. Temiz hava tüpleri çeşitlenir. İsteyen parayı bastırıp İsviçre havası alabilir. Ucuza Afrika havası vardır. Tüple depolanan temiz hava miktarı arttığından atmosferde normal yolla soluklanabilecek hava bulmak güçleşmektedir. Mağazalar müşterileri için özel temiz hava tüpleri bulundurmakta, belediyeler yaya yollarına paralı temiz hava tünelleri yaptırmaktadırlar. Mağazalar katılım paylarını vererek bu tünellere çıkış açtırabilmekte ve temiz havalı bölgelerden hiç ayrılmadan rahatça alışveriş yapılabilmektedir. Bu arada temiz hava tüpleri hırsızlıkları olmakta, temiz havası tükenen Afrika, uluslararası kuruluşların yardımına muhtaç duruma düşmektedir. vs.

Bu arada holdingin de karları durmadan artmaktadır.

Öyle bir 'bugünün Türkiyesi' ki, burda bir yandan çevreye saldırılarda rekorlar kırılıyor, orman yoketmede dünyada İran'dan sonra ikinci sırada yer aldığımızı istatistikler belirliyor.

Tiyatro stüdyosunun tanıtım büroşüründe yer alan yazıda oyun hakkında şunlar yazılıdır:

"Derin Bir Soluk Al öz olarak gerçekte yalın bir 'çevrecilik' anlayışının çok ötesine gidiyor: Çevrenin, tüm doğanın, giderek tüm yaşamın ve de insan soyunun kendisinin yokolabileceği olasılığını gözler önüne seriyor. Bunun da insanoğlunun kendi eliyle ve -genelde inanıldığı gibi bilinçsizlik sonucu değil- arsız ve acımasız çıkarların her türlü değer ve düşüncenin önüne geçmesiyle olabileceği tehlikesine alarm zilleri çalıyor.

Oyunu uyarlama yoluyla ülkemiz ortamına getirmemizin temel nedeni, onun söyleminin bugünün Türkiye'sinde daha geçerlilik kazanacağı, daha boyutlanacağı düşüncesine dayandı. Öyle bir "bugünün Türkiyesi" ki, burda bir yandan çevreye saldırılarda rekorlar kırılıyor; orman yoketmede dünyada-İran'dan sonra- ikinci sırada yer aldığımızı istatistikler belirliyor. Genel kapsamıyla çevre yoketmenin bilinen tam bir istatistiği olmasa da, bu doğrultuda da birincilik için çekişmekte olduğumuzu tahmin etmek zor olmuyor.

Işınlama (radyasyon) olayındaki akıl almaz sorumsuzluğun ise devlet eliyle insanlık suçu işlenmesine varmış olabileceğini ürküntüyle izliyoruz...

Bir yandan da "köşe dönme" felsefesine (!) itilmişliği, tüm değerlerin erozyona uğramasını, vahşi-üstelik arabesk- kapitalizm buyruğunda "rant"ın tek ölçüt oluşturmasını, "küreselleşme" sürecindeki "yeni dünya düzeni " içinde "bir koyup yirmi alma" düşleriyle " yer kapma" heveslerinin önümüze koyduğu ibret derslerini yaşıyoruz...

Oyunun ikinci plandaki söylemi olan ve özellikle tanıtım-reklam kesimi eksenine dayalı "medya" egemenliği olgusunun çarpıklığı da, kendi ortamımızda daha çarpıcılık kazanıyor."

Bir oyunu, filmi özetlemek, bir sanat eserini kısaca anlatmaya kalkmak ne zavallıca bir şeydir. Yazarıyla, sanatçısıyla, sahne düzenini tasarlayanıyla ortaklaşa kotarılmış onca çabanın ürününü bir paragrafa sığdırmak ne mümkün. Ama oyunu henüz görmeyenlerin merakını uyandırabildiysem ne mutlu.

Şimdi sözü su sorununa getireceğim. Ben oyunu gördüğümde İstanbul'da su sorunu bugünkü boyutlardadeğildi. Ama bugünkü durumu görünce oyundaki mizansen aklıma geldi. Eskiden gıda maddelerinin etiketlerinin üzerinde "....ve şehir suyundan imal edilmiştir" yazardı. Geçenlerde bir meşrubat firması belediye ekiplerince denetlendi. Sebebi ne bi liyor musunuz? "Şehir suyu" kullanması. Hani uzmanların, "sakın kaynatmadan kullanmayın, dişinizi bile fırçalamayın" diye tembih üstüne tembih ettikleri şehir suyunu tatlandırıp önümüze koymuşlar, vay hainler! Bazı saygın lokantalarda şu tür tabelalara rastlanıyor artık: "lokantamızda yemeklerde şehir suyu kullanılmamaktadır".

Eskiden gıda maddelerinin üzerinde "...ve şehir suyundan imal edilmiştir" yazardı.

Geçenlerde bir meşrubat firması belediye ekiplerince denetlendi. Sebebi, "şehir suyu kullanmak"

Kenar köşe yeni yerleşimleri bir kenara bırakalım (onlar allaha emanet), kadim İstanbul mahallelerinde bile haftalık, on günlük su kesintileri olmakta. Susuzluk tüm konuşmaların ana konusu oluyor. Çok eski günlerdeki gibi insanlar çıkınlarını hazırlayıp yıkanmaya başka yerlere gidiyorlar.

Bu arada her türlü bozukluğa uyum gösterme yeteneği sınırsız bir halkımız olduğu için çözüm üretilmekte de gecikilmedi. Eskiden beri deposu olanlar depolarını genişlettiler, olmayanlar yeni depolar yaptırdı. Ondan sonra da tanker suyu kullanılmaya başlandı. Bu su temiz mi, nereden geliyor? Hali vakti yerinde olan apartmanlarda hemen hiç su kesilmiyor. Ama su parası bir kira parası kadar olmuş, hiç önemli değil. İçme suyu deseniz keza. Her köşe başında bir su bayii. Eskiden sakaların dağıtım yaptığı gibi plastik bidonlarla dağıtım yapanları da var. Yazık değil mi evinden çıkamayan yaşlılara, su bidonu taşıyamayanlara. Halkımız hizmet etmeyi sever. Ayrıca bu sayede işsizliğe de kısmen çare bulunmuş oldu. Pek çok dükkan yenilendi, boyandı, bakımı yapıldı. Pek çok kişi işe alındı. Ayrıca İstanbul'un yakın çevresinde açılabilecek tüm içme suyu kuyuları faaliyete geçirildi. Artezyenciler randevu ile çalışmaya başladı. Apartmanın yanında az buçuk toprağı olanlar kendi artezyenlerini açtırma hesapları peşinde.

Bunca özel çabanın maliyetini düşünebilir musunuz? Her ailenin özel depo, hidrofor vs. ile yaptıkları yatırımların tutarı her halde İSKİ'nin bütçesinin üstündedir. Bunu organize edememekle belediye herkese, "başının çaresine bak" demiştir. Ama bu özel çözümler sonucunda İstanbul'un yeraltı suları bile tükenecekmiş, aslında tüm İstanbullunun olan su, parası olup da artezyen açtırabilenin, tankerle su alabilenin oluyormuş kimsenin umurunda değil. Zaten gazetelerde özel arıtma tesisi yapan firmaların reklamları da çıkmaya başladı. Yani suyunu kendin bulacaksın, kendin arıtacaksın ve rahatça kullanacaksın. Gerisi ne yaparsa yapsın.

Dünyada temiz bir suya kavuşamadan ölenlerin sayısı azımsanacak gibi değil. Rahat odalarımızda bizden çok uzakta bir insanlık dramı diye televizyonda seyrettiğimiz sahneler aslında yanıbaşımızda, hem de çok yakında yaşanabilir.

Hayat suyla başlamıştı.

Bellek&Bellek

Bellek bölümünü dar tutmak, güncel veya teorik ve politik, diğer yazılara daha geniş yer ayırmak uygun görünüyordu. Belleğimizi şişirip yormamak, ama bu arada bellekte kalması gereken olayları ve olguları da atlamamak için, belleğimizi geniş tutmakta bir sakınca görmeyeceğiz. Bilgisayarların sonsuz bellekleri insanların hizmetine girince, insanların kendi belleklerini kullanmaktan vazgeçmeleri genel bir eğilim haline geldi. Hatırlamıyoruz. Hatırlamak istemiyoruz. Kullanmadığımız bellek daralıyor, körleşiyor. Bilgisayarla yüklemiş olsak bile, ordaki bellekle güncel bir bilgi ihtiyacı arasında bağ kurabilmek, yani bilgisayar belleğinden yararlanabilmek için de insan belleğine gereksinim var. Türkiye'de, bellekte kalması gereken olaylar çok fazla. Çok yakın zamanda nasıl bir Türkiye'de yaşayacağımızın işaretlerini veren bir çok gelişmeyi bir arada yaşıyoruz. Çok yakın bir yarında nasıl bir dünyada olacağımızın işaretlerini veren olay ve gelişmeler de yaşanıyor çevremizde ve uzaklarda. Bunlardan seçme yaparken elimiz fazla açılırsa bağışlansın, çünkü ilerde bir vakitte dönüp bakmak için lazım olabilir.

Dünya'da Neler Olmaktadır?

20. yüzyılda bir paradoks var. Temel paradoks diyebiliriz buna. Haber alma araçları çoğaldıkça, insanların dünyadan habersizliği artıyor. Evet artık, dünyada neler olduğunu anlamak için hiç bir sıkıntımız olmaması gerek değil mi? Oysa tersine bir durum var.

Çünkü her şeyden önce dünyayı yöneten yayılmacı kapitalizmin (emperyalizm) araçları olan haber ajansları ve medya, haberlere istediği biçimi, çarpıtarak verebiliyor. Biliniyor, her halde bilinmiş olmalı, dünyayı bugün ÇOK ULUSLU ŞİRKETLER yönetiyor. Bu şirketler ulusal hükümetlerle sıkı sıkıya bağlantılı...

Dünyayı yöneten yayılmacı kapitalizmin araçları olan haber ajansları ve medya haberlere istediği biçimi, çarpıtarak verebiliyor. Biliniyor, herhalde bilinmiş olmalı, dünyayı bugün çok uluslu şirketler yönetiyor.

Bunun ötesinde her ülkenin basını, dış haberleri hep kendi ulusal hükümetinin dış politikası yönünden yürütür. Örneğin Bosna-Hersek, Kıbrıs, Azerbaycan konusunda bizim medyamızın verdiği haberlerde, bu ulusal politikaların başarısızlığını gösterecek haberler es geçilir.

Biz, dünyada neler olduğunu, bu sis bulutlarını aralayıp öyle görebiliriz. Ayrıca dünyada neler olup bittiğini anlamaya ABD'den başlamak gerekir, çünkü ABD'nin nerelerden geçip, ne niyetlerle hareket ettiğini bilmeden dünyanın nelere gebe olduğunu bilmenin olanağı yoktur.

1994 yılının eylül-ekim aylarında ABD daha çok kendi kıtasındaki dengesizlikler ve bunların sonuçlarıyla uğraşır göründü.

Amerikan halkı için en önemli tehlike, fakir komşulardan ABD ülkesine yapılacak yasal ya da yasa dışı göçlerdir. ABD bu ülkelerden Meksika ile olan so-

rununu NAFTA (Kuzey Amerika Ticaret Anlaşması) ile bir çözüme kavuşturmuştur. Amerikan girişimcileri, Amerika'dan daha ucuza kapattığı işgücü nedeniyle, Meksika'ya kaymaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak Meksika'dan Amerika'ya işçi göçü baskısı azalacağa benzemektedir. Kuzey komşu Kanada'dan bir işçi (iş arayan işsiz) göçü olasılığı yoktur. Kanada ekonomik ve sosyal açıdan bir gelişmiş ülke düzenindedir. Şimdi bir tek, Atlas okyanusunun Amerika kıtasının ortasına doğru sokulduğu "Karayipler Denizi" ülkelerinin Amerika'ya göndereceği göçlerin azaltılması sorunu kalmıştır. İşte bu konuda ABD başkanı Clinton, eylül ve ekim (1994) ayları boyunca çalışmalarını Haiti ve Küba üzerinde yürüttü.

Haiti'de kendisinin yakından kontrol ettiği bir hükümet mekanizmasını sürekli ayakta tutmak için, bu büyük adada bir "askeri teftiş gücü" bulundurması gerekiyordu. Clinton ve Amerikan dışişleri bunu üstelik hem Birleşmiş Milletler'e ve hem de Adadaki cunta iktidarına kabul ettirerek sağladı. Bu oldukça büyük bir diplomatik başarıdır. Öte yandan 1991'de Rus Sosyalist Düzeninin çökmesi sonucu sınai ve tarımsal üretimi her yıl bir önceki yıldakinin yarısına düşen bir Küba vardı. Küba halkı da bu kötü koşullarda Amerika'ya göçü artırmıştı. Clinton olsun, ondan önceki başkan Bush olsun, bu göç basıncı altında sallantılı, istikrarsız tavırlar aldılar. Castro hiç bir Küba yurttaşını zorla adadada tutmak istemiyor, bu da Amerikan yönetiminin başta hoşuna gidiyordu. Küba'dan Amerika'ya, komünist düzenden önce göçmüş ve itibarlı yerler tutmuş Amerikan kübalılar vardı. Sonra Castro egemen olunca ABD'nin komünist düzeni çökertmek için bu ülke halkına cömertçe verilen haklarla, Amerika'daki kübalı sayısı artmıştı Ne var ki 1991 e kadar gösterilen elverişli koşullara karşın, rejimden soğumayan kübalılar 1980 lerde Amerika'ya göç isteğinde bulunmuyorlardı. 1991 de bozulan koşullarla göç isteği artınca Amerika'nın özellikle Florida eyaleti yöneticileri, ülkeden göçen insanlara tanınan "cömert" göç yasaları musluklarının kapanması için politik harekete geçtiler. Bir karar vermek gerekiyordu: Ana hedef Castro'yu yıkmaktı, ama göç Castro'yu zayıflatma yerine güçlendiriyordu. Bu durumda içerden de gelen baskıyla göç için kübalılara tanınan ayrıcalıklar da kaldırıldı. Ancak bu da Amerikan-kübalı çevrelerin ve onları tutan kuruluşların tepkisine yolaçtı. Amerikaya yerleşmiş kübalıların, Küba'daki yakınlarına gönderdikleri paraları ve adaya yapılan seyahatleri (turistik) kısıtlama gibi önlemler alındı. Ama bazıları, bu önlemlerin göç ve sığınmaları azaltmayacağına, aksine bu yolla daha da fakirleşen Küba'nın ABD'ye insan ihraç edeceğine dair yazılar yazdılar. Bu yazılar da etkili olacak ki, 1994 yılı eylülünde ABD ile Küba anlaşmaya vardılar. ABD Küba'dan gelenleri **en avantajlı biçimde** kabul edecektir, Küba ise Amerika'yı ve özellikle Florida valisini güç durumda bırakacak biçimde göçü zorlamayacaktır. Bu bazı siyasal gözlemcilere göre ABD'nin Castro rejimini yıkma gibi, yakın bir hedefi olmadığına işaret ediyordu.

Castro hiç bir Küba yurttaşını zorla adada tutmak istemiyor, bu da Amerikan yönetiminin başta hoşuna gidiyordu. Florida eyaleti yöneticileri bu insanlara tanınan 'cömert' göç yasaları musluklarının kapanması için politik harekete geçtiler...

ORTADOĞ U VE AMERİKA

İsrail'le FKÖ'nün anlaşmasından sonra Ortadoğu'da Amerikanın dikkatleri epeyce azaldı. ABD'yi en çok rahatsız eden, Irak'a konulan ambargonun kaldırılması ve bu ülkenin dışarıya petrol satmasına konulan yasaklamaya son verilmesi konusunda yapılan ısrarlı baskılardır. Özellikle Avrupalılar -başta Fransa- ambargonun konuluş nedeni ile doğurduğu sonuçlar arasındaki büyük çelişmenin üzerine dikkati çekiyorlar. Ambargo ve yasaklar Irak rejimi sıkıntıya düşsün ve bu sıkıntılar içinde kalan halk, Saddam Hüseyin rejimini devirsin umuduyla konulmuştu. Oysa bu ambargo ve yasaklar, Irak halkını Saddam Hüseyin'e daha çok bağlamış ve **SADDAM değil, HALK SIKINTI ÇEKMİŞTİR.** Yapılacak şey, halkın beslenme ve bakımı için gerekli maddeleri bile ondan esirgemek değil, aslında onu sıkıntıdan kurtarmaktır.

Bu kısıtlama ve baskıları ortadan kaldırmak, hiç olmazsa etkisini azaltmak üzere, bir süre önce Medyadan Irak'ın Küviyt'i işgale yeniden hazırlandığı ve Kuveyt sınırına güç yığdığı haberleri geldi. Acaba bu haberler doğru mu, yoksa bir dış siyaset taktiği miydi? Acaba Amerika'nın yeni bir oyunuyla mı karşı karşıyayız?

Biz bu ikinci konumdayız. ABD yaptırımların kaldırılması yönündeki baskıdan kurtulmak için, etkisinde tuttuğu medya ile bu haberlerin yoğunluk kazanmasını sağlıyor. ABDnin bunu böyle yaptığı görüşünün dayanaklarından biri de, daha konuşmaya vakit kalmadan Amerikan güçlerinin bölgeye damlamasıdır. Türkiye Cumhuriyeti hükümeti Irak'a konan ambargonun en çok zarar görenidir. (Tabbi Irak'tan sonra)

Burada bir kişilikle ortaya çıkıp, bu konuda rahatsız olan ABD'nin batılı bağdaşıkları ve Rusya ile ayrı bir "karşı ağırlık" oluşmasına çalışabilirdi. Soysal ile ayrı bir kişilik kazanmaya başladığı söylenen dışişlerimiz hiç tınmadı bile.. "Sadece Irak'ın Sevr'ini önledik" diye balon haberlerle, basına (doğal ki Türkiye Cumhuriyeti basınına) ateşli makaleler için malzeme vermekle yetindiler.

ALMANYA SEÇİMLERİ

Almanya'da Kohl seçimleri kazandı, ama kıl payı. Almanya son koalisyon dönemini zaman içinde farklı bir konjontür sergileyerek geçirdi. Bundan üç yıl önce seçim yapılsaydı gine Kohl koalisyonu kazanırdı. Ama geçen yıl yapılsaydı kazanan sosyaldemokratlar ve yan-

daşları olurdu. Alman ekonomisi son aylarda bunalımı atlatıp, eksi büyümeden % 2 de olsa bir büyümeye girince, bunda Kohl'ün hiç payı olmadığı halde siyaset ibresi mevcut koalisyona doğru döndü. Bu dönüş özellikle Liberal Demokratların seçim barajı olan % 5 i geçmesini sağlayınca da koalisyon seçimi kazandı. Kazandı ama kıl payı...

Ama seçimde en önemli gösterge, Doğu Almanya halkının, birleşmeyi sağlayan Kohl hakkında negatif oy vermesiydi. Sosyalistlerden hoşlanmayan kişilerin savlarının aksine, eski komünist ülkelerde halkın cebren ve hile ile ellerinden alınan Komünist Düzeni mumla aradıkları gerçeği sadece Almanya'da değil, hemen her yerde su üstüne çıkmaktadır.

Biz Almanya'da geçen koalisyonun geniş (ezici) çoğunluğundan uğradığı büyük kaybı azımsamıyoruz. Aynı zamanda bütün bir Doğu Almanya'dan hemen hemen yüzde 15 lerde oy almasını da azımsamıyoruz. Bu parlamento ile Kohl'ün dört yılı bitirmesi bize göre oldukça ZOR'dur. Ve savaştan sonra ilk kez Almanya parlamentosunda düzene gerçekten karşı iki parti ve 80 e yakın milletvekili var.

RUSYA

Son olarak dünyanın iki büyük ülkesi Rusya ve Çin'e de bir göz atalım. Son aya kadar Doğu'nun da özelleştirme ve kapitalizmle kurtulduğu veya kurtulacağı savındaki batılı yayın organları Rusya açısından rahat idiler. İddialarına bakılırsa Rusya'da reformlar "oturmuş", enflasyon ayda yüzde beşe inmişti. "Üretim durmadan azalırken, her şey nasıl düzelir?" sormayı bile düşünmeyenlerin bu gülümsemeleri Ekim 1994'te bir ekşimeye dönüştü: Ruble bir günde tam % 22 değer yitirmişti dolar karşısında. Hemen, sırtlarında yumurta küfesi yoktu ya, yorum değiştirdiler. 15 ekim 1994 tarihli ünlü İngiliz The Economist dergisi başlığı şöyle atıyordu:

"Rusya'nın Yitik Yılı"

Ağustos enflasyonu % 4.7 idi ve bu Yeltsin'in kapitalistlerin reform dedikleri uygulamalarının başlangıcından beri tutturulan en düşük oran idi. Rusya'yı yönetenler batının en çok beğendiği kişilerdi. Dergi böyle anlatıyor, ama başka türlü olabilir miydi ki? The Economist, Rus halkını felaketten felakete götüren kapitalizme bahane bulacak değildi ya..kabahati halka daha az para-ücret ödemekte ısrar eden "eski azılı komünistlere!" yükledi. Yeltsin'in basın sekreteri ise, suçu eski komünistlere yüklemede batılılarla yarışıyordu. Bu "hınzırlar!" vaktiyle Rusya'dan soydukları paraları Batı'da, Rusya aleyhine kullanıp " komplo" yapıyordu.

Ama asıl önemlisi The Economist'in yaptığı şu yorum:

"Bu şoktan en çok zarar görenler kimler? Reformlardan en çok zarar görenler kimler? Doğal ki gelirleri dolar cinsinden olmayanlar. (Bu, ülkenin dış ülkelerce soyulduğunu itirafı değilse nedir?) Yani emekliler, memurlar, askerler ve mallarını ihraç etmeyen fabrikaların işçileridir. Bu insanların çoğu son seçimlerde aşırı milliyetçi Jirinovski için oy vermişlerdi. Jirinovski soytarısı halk desteğini yitirmiştir. Ama diğerleri var, özellikle Rusya Komünist Partisi var. Gözü açılan seçmenler bu partiye dönebilirler. Ne var ki Rus komünistleri genel oylamada reforma karşı oy kullanma avantajını kullanan Macar ve Polonyalılar gibi, oluşumlarını tamamlamış değiller. Ama gine de kapitalizmi durdurmayı, daha fazlası ellerinden gelmiyorsa, isteyebilirler. Bu yoldaki umutları son kargaşa ile artmıştır. Hükümet enflasyona karşı çabuk önlem alamazsa (üretim artmayınca ne önlem alabilir ki?), onların umutları gerçeğe dönüşebilir."

Rusya'daki kapitalizmden (!) teorik hayallere giren bazı ultra özel sektörcüler acaba bu gelişmeleri izliyorlar mı?

The Economist Rus halkını felaketten felakete götüren kapitalizme bahane bulacak değil ya.. kabahati halka daha az para-ücret ödemekte ısrar eden "eski azılı komünistlere" yükledi. Yeltsin'in basın sekreteri de suçu eski komünistlere yüklemede batılılarla buluşuyordu.

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Bir İngiliz gazetesi: FİNANCİAL TİMES. Üzerindeki tarih 29 ağustos 1994. Birinci sayfasında ana başlık: "ÇİN REFORMLARI YAVAŞLATIYOR..."

İlk cümleyi okuyoruz:

"Çin hafta sonunda devlet kuruluşlarının yardım istekleri ve fiyatların artışı karşısında devlet müdahalesi isteyen yerel yönetimlerin isteği üzerine liberalleşme proğramını frenledi."

Bu cümlenin altında Çin başbakanının halkın ızdırabını artıran enflasyonu başka yöntemlerle karşılama gereğini ileri süren önerileri var. Çin resmi gazetesinin haberlerine göre, hasta olan 18 devlet kuruluşu kurtarılacaktı. Bunun sebebi ise, gazetenin yorumuna göre, işlerini kaybeden veya ücretleri kısıtlanan işçilerin baskısıydı. Başbakan şöyle diyordu:

"Bir çok KİT sıkıntı içindedir ve bunların zayıf performansı sonucu işçi ücretleri azalmıştır. (Ama) güçlü ve yüksel verimle çalışan KİTler olmadan Çin tipi bir sosyalist devlet olamaz."

Görüldüğü gibi, aşırı serbest piyasacıların rüyalarındaki gibi ÇİN sosyalizmden vazgeçiyor değil..Enflasyonu, sosyalizmin kuralları içinde KİTleri güçlendirerek önleme yolunda...**A.B.K.**

Sarışın Amigo

A.B.K.

Bir okuyucu mektubu Özgür Ülke gazetesinde Başbakan'a bu adı takmıştı. Evet, başbakanımız şirin bir sarışın olmanın ötesinde başka bir şey yapmıyor. Yaptığı sadece amigoluk. Kendi icraatını öve öve bitiremiyor. Ona bakarsanız kendi Başbakanlığı döneminde her şey iyi gitmiş ve gidiyor. Sözlerine Terörü Bitirme edebiyatı ile başlıyor. Ona bakılırsa kendisi döneminde "azim" ve "kararlılık" sayesinde Terörün kökü kazınmış. Kimsenin bu söze inanası kalmadığı artık belli.. Bir süre, şu kokuşmuş düzenin "olabilecek en iyi düzen" olduğuna inanmış Civaoğlu, Taha Akyol gibi yazarlar, hatta bunların dışında bazı yazarlar bu masala(!) inanıyorlardı. Ama son olaylar bunun sadece gerçek dışı bir övünme olduğunu ortaya koyuyor. Üstelik yüzlerce köy ve mezra yakılıp yüzbinlerle insan yerinden yurdundan edildiği halde, Hükümet Avrupa ve Dünya basınının "Kuzey Kürdistan" denilen bölgede duruma egemen olmuş değildir. Kürt gerillaları (Hükümet deyimi ile PKK) hala karakollara, askeri birliklerin kamplarına baskın yapabiliyor. Bir çok ilde köy okulları hala kapalı. 17 Ekim 1994 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Erzurum'da ve 14 Ekim 1994 tarihli gazetelerde kapalı okullara ek olarak Bitlis'te bir çok köy okulunun valilik emriyle derslere son verdiği yazılıyordu. Hükümete karşı güçler hala anayolları kesebiliyor, istemediği kişileri (korucu yakınları, düşman aşiret mensuplarını) kurşuna dizebiliyor. Hala haraç toplanabiliyor.

Bu durumda Güney Doğu Anadolu'da başarıya ulaşıldığı savları erken görünüyor. Bu erken savların yürütülen politikaların ve uygulamaların yanlışa gitmesinde payı oldu. PKK bastırılmamışken "bastırıldı" denince, gerçekten bu hedefe varmak için insancıl ve Cumhuriyeti doğuran temel esaslara aykırı yollara gidildi.

Köy ve Orman Yakmalar

İnsancıl olmayan uygulama eski Cumhurbaşkanı Özal'ın bir tavsiyesinden, buradaki nüfusun seyreltilmesi tavsiyesinden esinleniyordu. Buna uyularak bir çok köy güvenlik güçlerince yakıldı. İnsanlar binler, onbinlerle Güney Doğunun büyük kentlerine, oradan da Batının kentlerine göçettirilmek istendi. Yakılan köylerin kokusu ilk önce başbakan yardımcısı Karayalçın'ın basına yaptığı bir açıklama ile kamuoyuna yansıdı. Ama "İnsan Hakları Derneği" ve basında da Özgür Gündem'in yerini alan Özgür Ülke dışında kimsenin bir duyarlılığına kavuşamadı. Ülkeye sanki bir ölü toprağı serpilmiş ve herkes sanki bu topraktan nasibini almıştı. O illerin halkını temsil eden milletvekilleri cezaevindeydiler. Ama ne zaman ki Tunceli gibi, her iki milletvekili de SHP'ye mensup Tunceli'ye de yangınlar sıçrayınca, işin rengi değişti. Ve bir SHP'li bakan "köy muhtarlarının kendilerine köyleri (PKK'nın değil) güvenlik güçlerinin yaktığını söylediler" beyanında bulundular. İşte o zaman kıyamet koptu koalisyon içinde...

Köyleri güvenlik güçlerinin yaktığı besbelliyken (en önemli kanıt iktidar yanlısı basının ve TRT'nin, PKK'nın yaptıklarını en azından eksiksiz yayınlarken bu köy yakma işinin üstünün kapatılmaya çalışılmasıdır) bunun faşedilmesi silahlı kuvvetler ve DYP'li bakanların ve milletvekillerinin büyük telaşına neden oldu Resmi edebiyat ne olursa olsun, köyler yakılmıştır, yakılışının ancak Tunceli milletvekillerince meclise getirilmesiyle, üstünün kapatılmasıyla bellidir ki köyler güvenlik güçlerince yakılmıştır. Bu çok vahşi bir yöntemdir, kaş yaparken göz çıkartılmasıdır. "Terörün kökünün kazındığının" eski genelkurmay başkanı ve başbakanca zamansız ilanının doğurduğu diğer bir yanlış politika ise, cumhuriyetin kurucusu Atatürk'ün kökünü kazımayı bir rejim ilkesi saydığı **aşiret reislerinin** güç ve itibarlarının iade edilmesidir. Aşiret reisleri en yüksek makamlarca Ankara'ya davet edilmekte, kendilerine olmadık iltifat ve ağırlamalar yapılmakta, PKK'ya karşı onlardan yardımlar istenmektedir. Atatürk cumhuriyetinde kurtarılmak istenen "ülkenin bütünlüğü" için cumhuriyetin temeline dinamit konulmaktadır.

Ekonomi Fiyasko

Başbakanın ekonomik icraatı ise yürekler acısı sonuçlar vermiştir. DYP-SHP iktidarı 1994'te ülkenin insanlarını fakirleştirmiştir. İktidarın emrindeki Devlet Planlama Müsteşarlığı'nca yapılan hesaplara göre Türkiye'nin milli geliri 1994'te yüzde 3.8 oranında fakirleşmiştir. Türkiye'de nüfus artışının yüzde 2.2 olduğu düşünülürse, birey başına bir yılda yüzde 6 oranında fakirleştiğimiz ortaya çıkmaktadır. Gelir azalırken ihracaatın hızlı artışı sonucu, Türkiye geçen yıldan daha az yatırım harcaması yapmış ve insanlar geçen yıldan daha az tüketim yapmışlardır. Yani daha az yatırım yapıldığı için Bayan Çiller bu yılın bütün çalışma alanlarında 1994'ten daha iyi beklentiler içinde olmamalıdır. Enflasyonun yüzde 100'ü geçmesi de boşuna değildir.. Dış ticarette ihracaat azalıp, aynı düzeyde kalıp ithalatın daha hızlı yükselmesi 90'lı yıllarda bir sürüm fazlası yaratıp enflasyonların yıllık yüzde 100 lere ulaşmasını önlemiştir. 1994 te ise, ihracaat artış hızı ithalat artış hızını geçince, üretim de artmayınca, sürüm (arz) eksilince yüzde 100 ü ferah ferah aşmıştır. Halkımız ve özellikle işçi ve köylülerimiz, toplusözleşmelerdeki zamları çıkmaz ayın son çarşambasına ertelenen işçilerimiz bu yıl büyük sıkıntılar çekmişlerdir. Bu sıkıntılara 1995 yılında razı ola-

caklarını kimse beklemesin. Dolayısıyla 1995'te yüzde 20 ya da yüzde 40 gibi düşükçe-doğal ki bizdeki ölçülere göre "düşükçe"- enflasyon bekleyenlerin bunu inanarak söylüyorlarsa, ekonomide koskoca birer "CAHİL" olmaları, oldukları su götürmez.

Sağlık ve Eğitim

Sağlık ve eğitimde ülke 30-40 yıl önceki düzeyinden geride kalmıştır. Öğretmenlerimiz normal maaşlarıyla geçinemeyince ikincil bir iş arıyorlar, doğal ki okullarında gerekli eğitim kalitesine bu nedenle ulaşılamıyor. "Tasarruf" genelgesi nedeniyle okullar ve milli eğitim, doğal hizmetlerini yapabilmek için gerekli zaman ve morali bulamıyorlar. İlkokulların 2000 ve orta öğretim okullarının 400 ü güvenlik nedeniyle öğretim yapamıyor.

Yüksek öğrenim kurumlarında öğretim üyeleri özlük haklarında yapılmasını istedikleri düzenleme için harekete geçmeyen hükümet ve parlamentoyu protesto maksadıyla iş bırakmışlardır. Üniversite öğrenci yurtlarında gine ünlü "tasarruf" genelgesiyle öğrencilerin durumu git gide kötüye gidiyor.

Ama gelecekte ülke üretim ve yönetiminde görev alacak çocuklar bunlar dışında ülkenin genel havasından zehirleniyorlar. Birbiri ardına kapağı açılan yolsuzluk dosyalarından yayılan pis kokular ve medrese tipi öğretim yerleştirme çabasındaki eğitim ve öğretimle ilgili bakanlığın çürümüş yöntemleriyle gelecek kuşaklara verilen kötü örnekler, bu körpe zihinleri zehirlemekte...

Sağlıkta da durum eğitimden pek ilerde değil. Hatta burada durum daha feci. Tedavi, operasyon ve ilaç ücret ve fiyatları hastaları ve yakınlarını umutsuzluğa düşürmektedir. SSK hastaneleri birer "çilehane" durumundadır. Hastalar doktor bulsalar ilaç bulamıyorlar. İlaç bulsalar da para yok. SSK ile eczacılar arasındaki çelişme ve gerginlikler nedeniyle SSK reçetelerinin hastalara yüklediği yük gitgide artıyor.

Eğitim, bakım, tedavide devlet bayan başbakanın istediği gibi küçülürken, askerlik ve güvenlik konularında devletin demir yumruğu yurttaşların kafasında. Yargısız infazlarla evinde ya da polis karakollarında ölenlerin sayısı her gün daha çok artıyor. Gazeteciler, fikir adamları hapishaneleri doldurmuşken, fikir suçlarından yeni davalar açılıyor. Devlet yurttaşa hizmette küçülüyor. Ama eziyet, işkence ve özgürlüklerini kısıtlamada güçleniyor.

***

"Dava"sı Bitmeyen Dava

1994 yılının son ayında, Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinde görülen iki önemli siyasal davada karar verildi. Devlet Güvenlik Mahkemeleri tarafından verilen kararlar Türkiye'de tartışma konusu oluyor. Bu kararları kamu vicdanı kabul etmiyor, içine sindiremiyor, kararın arkasındaki siyasal nedenlere bakıyor. Aralık 1994'te karara bağlanan DEP milletvekilleri davası mahkemenin verdiği kararlar yönünden değil de, "devlet tutumu yönünden" tartışıldı. Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin vereceği bir kararın "devlet tutumu" olarak algılanması ve yargılanması kaçınılmaz oluyor.

Bu davayı başbakan başlattı. DYP gurubunda yaptığı konuşma ile "PKK'yı meclisin çatısı altından çıkaracağız" dedi. Böylece DEP milletvekillerinin PKK'lı oldukları siyaseten ilan edilmiş oldu. Arkasından DEP milletvekillerinin dokunulmazlıkları, sağ muhalefetin de oylarıyla kabul edildi. Ve hükümetin içişleri bakanı, aynı gün DEP milletvekillerini gözaltına aldırdı, DGM'ye sevkettirdi, davanın açılmasını sağladı.

Hükümetin bu tasarrufuna, siyasi literatürü ciddiye alanlar "sivil darbe" dediler. Gerçekten de olay bir sivil darbe niteliği taşıyordu ve parlamentoya yöneltilmiş bir darbe idi. Ayrıca, gerçek manada "sivil" olduğu da söylenemezdi. Çünkü başbakan bu davayı, kendi içinden gelen bir milliyetçi kabarma ile almamıştı. Milli Güvenlik Kurulu'nun itkisiyle böyle bir uygulamaya yönelmişti. Bunu kamuoyu biliyordu. Çünkü eski genelkurmay başkanı Doğan Güreş, DEP'li milletvekillerinin, aslında PKK'nın siyasal kanadına mensup bulunduklarını açıkça ifade ediyordu ve onlar parlamentoda kaldıkları sürece PKK'ya karşı yürütülen askeri mücadelenin zaafa uğradığından yakınıyordu.

DEP milletvekilleri 15 yıla kadar varan cezalara mahkum edildiler. Cumhurbaşkanı, davanın hemen arkasından "yargı bağımsızdır" diye açıkladı. Bu açıklama ciddiye alınmadı. Avrupa Parlamentosu aldığı bir kararla DEP'li milletvekillerine verilen mahkumiyet cezalarının arkasındaki siyasal amacı protesto etti. Türkiye'nin Avrupa Gümrük Birliği'ne alınacağına kesin gözüyle bakılan toplantı ertelendi.

DEP milletvekillerini idamla yargılayan, ancak karar günü iddiasının dayanağını değiştirip vereceği cezayı değiştiren mahkeme, hükümetin bu davadan dolayı Avrupa nezdinde bozulan imajını düzeltemedi. İçerde ise bu hükümetin düzeltilmeye müsait bir imajı zaten bulunmuyordu. Bu davanın açılmasının gerçek nedeni acaba ne idi?

Bunu anlamak için fazla bir çabaya gerek yoktur. Dava "Kürt meselesi" ile ilgilidir, bu meseleye nasıl çözüm bulunacağına dair birden fazla yaklaşımdan birini ifade etmektedir. Kürt meselesini barışçıl, siyasi, askeri yollardan çözmeyi öneren değişik görüşler vardır. Sorunu askeri yollardan çözmeyi uman ve savunanların oluşturdukları siyasal yığınak hem devlette, hem parlamentoda, hem de hükümette ağır basmaktadırlar. Askeri cenahta da ağır bastıklarını söylemek bile fazla.

Oysa DEP'li milletvekillerinin, "Kürt kimliğini" temsilen parlamentoda,-bir çaba göstermelerine bile gerek yok- sadece bulunup oturmaları bile "siyasal çözüm" çağrışımı yapmaya, kafalarda askeri çözüm dışında da çözüm yolları olabileceği düşüncesini uyandırmaya yetiyordu. Bu milletvekillerinin şahsında sorun siyasal meşruiyet kazanıyordu. Devlet buna razı olamazdı. Devletin Güvenliği ile ilgili mahkeme gereğini yerine getirmeliydi. Mekanizma böyle çalıştı ve...

Gereği yerine getirildi.

MECZUP

Hatırlayacaksınız. Van'da mukim bir gariban geçen 10 Kasım'da Anıt Kabir'de saygı duruşunda bilinmaya gelen geçen zevata müdahale edip nümayiş yapmaya, olay çıkarmaya kalkışmıştı.

Adam meczup ya da fanatikti.

Neyse ne. Saygısızlığın karşılığı linç mi olmalıydı?

Durumun vahametini en iyi polisin kavradığı o gün orda sergilenen telaştan belliydi.

Olayı dinci dalganın (daha doğrusu, Refah dalgasının) yükselişinin doğurduğu politik ya da sosyo/psikolojik "gerginlik"le açıklamanın bir anlamı yok. Daha çok toplumun en üst "elit" kesiminden en alt katmanlarına - Ankara'dan Van'a- kadar bütününe ârız bir **ilkellik** söz konusu.

"Meczup" kendi doğru bildiğine uymayana tahammül gösteremiyor. Tahammülsüzlüğü de erdem belliyor. "Doğru"nun cazibesi aklını başından almış bir gariban. Ardında, ama, hiç de öyle olmayan, tahammülsüzlüğü politikaya dönüştürmeyi "siyasi uyanıklık" belleyen bir zimmamdarlar zümresi var. Hepsi de aklı başında, kelli felli adamlar. "Milli görüş"çü mühendisler, "adil düzen"ci avukatlar vb.

Yadırganan bir şeye tepki gösterilmesini yadırgamamak gerekir elbette. İnsanın doğru bildiğine sahip çıkması bir hak ve bir insanlık görevidir. Ama bunun bir yolu yordamı, zamanı, zemini olmalı. Meczubun ve ardındakilerin tepkileri kendi "doğru"larına bağlılıktan çok, başkalarının "doğru"larına saygısızlıktan kaynaklanıyor. Kendilerine benzemeyene katlanmaya hiç razı görünmüyorlar. "Meczup"un yaptığını bir başkası bir camide namaz kılanlara yapmaya kalksaydı kıyamet kopardı. Haksız da olmazdı.

Al birini vur ötekine... Resmiyet kuşanmış koca koca adamlar, hepsi de yüksek öğrenim diplomalı, uygarlık iddialısı gün görmüş zevat, mezar başında saf durup ciddi ciddi tekmil vermiyorlar mı, hani benim de neredeyse akli dengemi yitiresim geliyor.

Öbürlerinin, "meczup"un deyişiyle "puta, taşa tapanlar" ın da onlardan aşağı kalır yanı yok. Kendi yaptıklarına en küçük dramatik bir tepki karşısında hemen en ilkel içgüdüler depreşiyor. "Meczup"un linç edilmekten zor kurtarıldığını yazdı gazeteler.

Al birini vur ötekine...

İyi de, bu "Atatürk törenleri"nin bunca yıldan sonra, ünlü deyişle "21. yüzyıla girilirken", artık tadı kaçmıyor mu?

Şu işe bakın! YDH'lılar da onca perhizden sonra turşuyu dişlemeden edemediler. Cümbür cemaat huzura varıp görev ifâ ettiler: "iletişim" kurdular!

Dileyen taşa, puta da tapar. Ona bir diyeceğim yok. Öyle yapıyor diye kimsenin kimseye tahammülsüzlük göstermeye hakkı yoktur. İtiraz edebilirsiniz ama işi meczupluğu onaylamaya, haklı görmeye kadar götürmek puta, taşa değil, onlara tapanlara saygısızlıktır. Aykırılığa, benzeşmezliğe,özgürlüğe tahammülsüzlüktür. Ancak ilkellikle açıklanabilir.

Ne ki ilkelliğe yine ilkellik çanak tutuyor.

Resmiyet kuşanmış koca koca adamlar, hepsi de yüksek öğrenim diplomalı, uygarlık iddialısı gün görmüş zevat, mezar başında saf durup ciddi ciddi tekmil vermiyorlar mı, hani benim de neredeyse akli dengemi yitiresim geliyor!

İman tazelemenin bu türlüsü hangi ihtiyaçtan doğuyor? O ihtiyacı doğuran ne? Linç teşebbüsü de iman tazelemenin bir biçimi midir?

"Mavera" ile iletişim kurma meraklısı siyasiler ve siyaset heveslileriyle onlar gibi "düşünen" bütün bir kesim kelini önüne koyup bir şeyleri yeniden düşünmeye başlasa iyi olur.

Hamza Kılıç Bu Kez Fırsatı Kaçırmadı

H.H.Ç

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in "meclis bana ülkeyi seçime götürme yetkisi versin, böyle bir yetkiye bugün ihtiyaç yok ama önümüzdeki altı ay içinde olabilir" der demez Türkiye'deki siyasal düşüncenin geleneksel refleksi harekete geçti ve "askeri darbe tarihini" kestirme çabası başladı. Üç darbe görmüş ve yaşamış biri olarak Demirel'in iyi koku aldığı varsayıldığı için, sözlerinde başka maksat aranmadı.

Demirel, erken seçime götürmekle ülkede bir darbenin önünü keseceği zannının uyanmasından büyük keyif almıştır. Ömründe demokrat olamamış bir siyasi fani için, bir cümle sayesinde "demokrasinin babası" haline gelivermek az buçuk nimet değildir. Ama bu bir yanılgıdır, bir askeri darbe tehdidi ile yüz yüze gelseydi bu ülke, Demirel böyle bir tehdidin önünü kesmeyi istemek şöyle dursun, "darbe ile uyum içinde olmayı" seçer, hatta belki Fahri Korutürk'ün yaptığının aynısını yaparak askerlere "uygun bir darbe mevsimi" bile önerirdi. Çünkü o, bundan önceki bütün askeri darbelerle, o darbelerin devirdiği ve mağdur ettiği siyasilerden biri olduğu zamanda bile, uyuşmuştu. Bu onun mantalitesiydi. Onu kişi olarak mantalitesi değil elbette, temsilcisi olduğu gerici siyasal geleneğin mantalitesiydi sayın Demirel'de ifadesini bulan şey.

Demirel'in "meclisi feshetme ve seçim yaptırma" yetkisi istemesi üzerine doğan tartışmaya en sağlıklı açıdan galiba Cindoruk baktı. Dedi ki, "askeri darbe yapanı millet taşla kovalar, buna değil teşebbüs etmek, böyle bir şeyi düşünmek bile dediliktir"

Cindoruk'un bu sözleri söylediği 4 aralık akşamı "deliler" çoktan yönetime el koymuş bulunuyorlardı. Hamza Kılıç adındaki bir yurttaşımız başbakanlığın önüne kadar gelmiş, merdivenleri tırmanmış ve en üst basamağa gelince de "yönetime el koyduğunu" açıklamıştı.

Hamza Kılıç "deli" yerine kondu ve başbakanlık koruma görevlileri tarafından yaka paça, olay mahallinden uzaklaştırıldı. Bütün toplum bu olayı TV kanallarından, haber bültenlerine renk katan bir "komiklik" olarak izledi ve güldü..

Oysa Hamza Kılıç adlı yurttaşımızın yönetime el koyması komik değil, traji komik bir gelişmeydi. Madem ki "darbe zamanı" gelmişti ve bunu bizzat cumhurbaşkanının kendisi açıklıyordu, Hamza Kılıç belki de bundan önce, örneğin 12 eylül sabahı, bir zamanlama hatası sonucu kaçırdığı fırsatı kaçırmak istememişti. Duyar duymaz harekete geçmişti.

Adettendir. Sivil iktidar alanı ara sıra sivillere de bırakılır Türkiye'de. Ama uzun sürmez. Oligarşi hemen el koyar sivil iktidar alanına, eğer işler biraz aksadıysa, ipin ucu demokrasiye doğru biraz kaçtıysa. Bu kez bir gerçek sivil yürüdü, yönetime el koydu, ama kimse yutmadı. Asker olmayınca, gerçek olmadığı hemen anlaşıldı. Hamza Kılıç besbelli ki akıl hastasıydı, asker değil.

Hamza Kılıç'ın "akıl özürlü" olduğu söylendi ama darbeci yurttaşımız hiç de öyle görünmüyordu. Darbe yapma iznini Amerika'dan aldığını söylüyordu. Belli ki bu işlerin nasıl yürüdüğünü S. Demirel kadar olmasa bile, ana hatları ile biliyordu. Ayrıca yönetime el koymaya cumhurbaşkanı Demirel tarafından özendirildiğini de açıklamasına ekliyor böylece, sistemin-yani askeri darbe yapma sisteminin- bugüne kadar işlemiş olan mantığını bildiğini de farkettiriyordu.

Buraya kadar her şey normal de, Hamza Kılıç'ın "deli" denilerek küçümsenmesi, kendisine gülünüp geçilmesi, işte normal değil. Demokrasi bilincimizin zerrece gelişmediğinin göstergesidir Hamza Kılıç'ı deli yerine koymamız.

Çünkü bu refleksimizin arkasında şu karakterimiz yatıyor: Hamza Kılıç kim, yönetime el koymak kim? Yönetime el koymak akıllı adamların işidir ve yönetime el koyanların ciddiye alınmaları gerekir. Oysa Hamza Kılıç adlı yurttaşımızın daha işin başında bu güveni vermekten uzak kalmıştır. Hamza Kılıç gibi adamlara darbe yakışmaz, darbeciliğin de bir kalitesi vardır...

Bu mantığın sakatlığı kendi içindedir ve ancak şöyle yanıtlanabilir: Hayır, darbe yapmak herkesin hakkıdır. Bir devlet memuru olarak Kenan Evren'in ne kadar hakkı ise, tapu-kadostro müdürü Muhittin Bey'in de o kadar hakkıdır. Vergi mükellefi olarak elbet Hamza Kılıç isimli yurttaşımızın da hakkıdır darbe yapmak.

***

Ekmeğin Fiyatı Başını Almış Giderken

Büyücü çırakları iki yıl önce hükümeti devraldılar ve koalisyon ortaklarının da himmetiyle her şeyi yüzlerine gözlerine bulaştırdılar. Hâlâ daha kendilerini bu ülkeye ve bu topluma Tanrının bahşeylediği bir lûtuf sanıyorlar ve öyle ilan etmekten hiç futur duymuyorlar. Buna körlük denmez, düpedüz fırsatçılık denir. Rahmetliden aldıkları dersi iyi hazmetmişler! Henüz "yetki" elimizdeyken maddî ve manevî safasını sürelim, diyetlerimizi ödeyelim, sonrası Allah kerim!

Her ağzını açtığında ülkeye "seçim değil, çözüm lazım" diyen Başbakan'ın kocası, seçimsiz geçimi sağlamış olmanın sürûruyla, "tenasüh"e, "basu badel mevt"e inandığını, ölüp de dirildiğini söylüyor gazetecilere. Bundan önceki hayatında bir Rus çarıymış!

Allah akıl fikir versin!

Kendi marifetlerinden kendilerinin de şaşkına döndükleri anlaşılıyor. Başbakan kendinden öncekilerin berbat ettiği ekonomiyi daha da betere götürmeyi "başarı" ilan etmekle meşgulken en son özelleştirme maceraları tam bir şaşkınlık şaheseri değilse nedir?

Bu durumda Çankaya'nın ve parlamentonun en tepelerini devreye sokan yeni hükümet girişimleri ya da yeni darbe söylentilerinin gündemi sürekli işgal etmesi çok doğal. Büyücü çıraklarına ve büyücü çıraklığına bunca zaman tahammül gösteren "etkin çevre"ler, etkinliklerinin de, tahammüllerinin de semerisini toplayacakları kadar topladılar. Vade dolmuş görünüyor. Başka seçeneklere, yeni imkanlara, taze girişimlere yöneliş var.

Merkez sağ/merkez sol koalisyonu, sözümona "tarihî uzlaşma" ekonominin posasını çıkardı. Zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul kılmakta bütün rekorları kırdı. Demokratikleşmede onca vaadin üstüne mek parmak ilerleme sağlanamadı. Yani işini gördü, işlevini yerine getirdi. Şimdi ehveni şer müptelası "solcu"ların vazgeçilmez sevgilisi ve medarı iftiharı "sosyal demokrat"lar sıkılmış limon gibi bir kenara atılabilirler. Ya da - sıkılmış limonun dahi işe yarayabileceği düşünülerek- özelleştirme soygununda yeni aşamalar ve yeni paylaşımlara politik "meşrûiyet" sağlama uğruna yeni hükümet kombinezonlarına bir kere daha dahil edilip bitkisel hayatlarını bir dahaki seçime kadar iktidar serumuyla sürdürmelerine göz yumulabilir.

Bu arada, ara rejim ebelerine gün doğuyor. Tam zamanı. Kış uykusundan uyanan sürüngenler gibi kımıldamaya başlıyorlar. Yılda yüzde 150 yi aşan enflasyon, IMF'nin uyarıları, ekmek fiyatı başını almış giderken vurgunculuğun hayasızlık sınırını da aşan bir kerteye ulaşmış olması, vb. rejimin bekçilerini rejimin selameti uğruna (yani bütün bunların dahi bir zaptü rapt altına alınmış bir "zoraki huzur" ortamında sürüp gidebilmesi için) harekete geçiyor. Hepimize 5 Nisan kararlarını dahi aratacağı söylenen zecrî önlemler almaya hazır, "seçim derdi" olmayan, "gözüpek" hükümet formülleri üretiliyor. (Hoş seçim dertleri olsa ne değişir? Şimdiki seçim sisteminin ardındaki saikler sürdükçe, olacak olan yine aynı hamamda şimdikinin aynısı tas kavgasıdır. Hamamı başlarına yıkacak bir sistemin, yani katılımcı ve demokratik, halk iradesine açık bir parlamenter yönetimin bu rejimle ve ardındaki çıkarlarla bağdaşabileceğini sanmak ham hayaldir.)

Herkes darbeye karşı. Karşı da niçin karşı? Boyalı ve sazlı sözlü basın adeta söz birliği etmişçesine darbenin "ortamı" olmadığını ve hiç bir "çözüm" getirmeyeceğini söylüyor. Demek ki ortamı olsa, ya da çözüm getirecek olsa...

Darbe söylentileriyse, bir gerçeği dile getirmekten çok, "darbe"ye ilişkin yaklaşımlar açısından ilginç noktalar arzediyor. Herkes darbeye **karşı**. Karşı da **niçin** karşı? Boyalı ve sazlı sözlü basın adeta söz birliği etmişçesine darbenin "ortamı" olmadığını ve hiç bir "çözüm" getirmeyeceğini belirtiyor. Demek ki ortamı olsa, ya da çözüm getirebilecek olsa, darbe de olsa olur!

"Başa gelen çekilir!"

"Darbe için ortam yoktur" demenin bile demokraside en ağır **suç** olduğu kimsenin aklının ucundan bile geçmiyor. Bu da doğal aslında. Türkiye'de rejimin realitesi bu gibi konuların "uzman"larını son derece realist, gerçekçi olmaya zorluyor. Büyücü çıraklarına tahammülle, muhayyel ya da müşahhas darbecilere tahammül, işlenecek suça bilgiil iştirak arasında ancak kıl payı fark olduğunun herkes farkında, **T.A.**

"Baldırı Çıplak" Yaşar

Yazar Yaşar Kemal "Der Spiegel" Dergisi'ne yazdığı bir yazıda, ülkemizin gerçeklerini "ters-yüz" ederek bizleri batılıların gözünde küçük düşürdü. Yaşar Kemal'in yaptığı şey, devletimizi dışarıda jurnal etmekten başka bir şey değildi. Cumhuriyet dönemi boyunca Kürtlere eziyetler edildiği, kimliklerinin inkardan gelindiği, ana dillerini konuşmalarının yasaklandığı, Güney Doğu bölgesinin ekonomik ihmale uğradığı ve baskıların bugün de sürdüğü yazılıyordu Yaşar Kemal'in yazısında.

Bütün bunlar doğru olamazdı. Hadi diyelim doğrudur, bunu dışarıya jurnal etmek ne oluyordu. Batılılar bizim devletimizin Kürtlere karşı tutumundan, eğer Yaşar Kemal yazmasa nerden haberdar olacaklardı? Ya şimdi insan hakları diye tutturup başımızın etini yemeye, hatta bu arada "bizim sattığımız silahları kendi halkınıza karşı kullanıyorsunuz, satmayız artık" demeye kalkışırlarsa ne olurdu?

Beslelli ki, devlet bu gerekçeyle Yaşar Kemal'i cezalandırmak için harekete geçti, ama asıl gerekçe bu değil. Devlet bilmez mi kendisinin dışarıda nasıl bilindiğini? Çok iyi bilir .Devletin korkusu "dışarısı" değil, asıl olarak içerisi. Devlet içerde durumun farkedilmesinden çekiniyor asıl.

İçerde durum farkedilmiyor mu? Yani "içerde" bulunmayan içerdekiler, her yıl dört yüz trilyon liranın Kürtler için harcandığını bilmezler mi?

Devletimizin istediği, durumun görülmesi ama susulmasıdır. Susmayanın susturulmasıdır. Yaşar Kemal'in ve daha sonrakilerin, öncekiler gibi susturulması, yıldırılması, korkutulmasıdır. Bir kamu vicdanının oluşmasından duyulan korkudur asıl korku.

Buraya kadarı tamam ve anlaşılıyor, ancak olayı duyan başbakanımız sayın Çiller'in Yaşar Kemal için "Baldırı Çıplak" demesi yok mu? Asıl sinir yıpratıcı olan bu.

"Baldırı Çıplak" ne demek. Donsuz demek. Yani Fransız Devrimi'nde sokağın adı demek.

Arkasından düzeltiverdi başbakan söylediğini. Bu da "özrü kabahatinden büyük" oldu. Gerçi sayın Çiller Türkçeyi iyi kullanmadığı için sık gaf yapıyor ve arkasından düzeltiliyor ama bu son söylediğinin düzeltilmesi yanlış oldu. Doğrudan yanlışa bir düzeltme oldu bu.

Sayın Çiller Yaşar Kemal için "baldırı çıplak" dedi, sonra sözünü geri aldı. Yanlış burada. Çiller doğruyu söylemişti. Yaşar Kemal gerçek bir baldırı çıplaktı. Ezilenlerden, horlananlardan, emekçilerden biriydi. Susturulması iyi olur. Belki koyu sessizlik bir dürtü olur da, arkasından bir çığlık gelir. Dreyfüs Davası gibi...

Yaşar Kemal gerçekten bir baldırı çıplaktır. Yoksul değildir, zaten "baldırı çıplak" da yoksul anlamına gelmemektedir. Devrim zamanı Fransasında, devrimci proletaryaya yakıştırılmış bir sözdür. Don değil de, o günlerde ancak zenginlerin giyebildiği, bugünkü "tayt" denen giysiye benzer bir giysiyi giyemeyenler kasdedilmiştir. Yani yoksullar, yani ezilenler, yani emekçiler...

Bunlar gerçekten "donsuzdu"lar. Ancak sayın Çiller hükümeti zamanında daha da yoksullaştırıldılar. Bu son yoksullaşma onlardan "neşi alıp götürdü" bilemiyoruz. Kavramlaştırmakta zorluk, asıl bu noktada.

Ama Yaşar Kemal gibi yazarların devletçe susturulmak istenmesi bir bakıma yararlı olacak gibi gözüküyor. Herkes susunca belki sessizlik rahatsız eder de, hep birlikte bir çığlık atma durumu doğar. Dreyfüs Davası gibi örneğin. Aydınlar Dilekçesi davası gibi mesela.

Bir Yaşar Kemal Davası...

Yetmiş Yaş ve Diş

Tektaş Ağaoğlu

Otuz yedi yurtdaşının göz göre göre yakılmasına seyirci kalıp sonra da olayı hiç olağanüstü bir şey olmamışçasına içine sindirebilen devlet yöneticileri ya da hükümet mi olurmuş! Facianın kahramanlarından biri olayın üzerinden bir kaç ay geçmeden sosyal demokrasi kahramanı ilan edildi, adeta değişmez "gene başkan" payesiyle ödüllendirildi. Hâlâ da "birleşken sosyal demokratlar"ın aktif genel başkanlığına soyunsa önüne çıkan rakiplerini silip süpürmekte güçlük çekmeyecek.
Bu yetmezmiş gibi, çoğu onun zamanından kalma şimdiki (başbakanları dahil) hükümet erkânı da, savcıları aracılığıyla, Sivas'ta ölümden kıl payı dönen Aziz Nesin'i "tahrikçi" ilan ederek olayın sorumluluğunu onun üzerine yıkmaktan çekinmiyor. Çekinecek de olsa bunu göstermeye ne niyeti, ne de gücü elveriyor.
Şu bizim devlet yöneticilerimizin işlerine "Pes doğrusu!" demekten başka ne denir?
Aziz Bey'in 80. doğum yıldönümü tam da bu sıraya rastgeldi. O seksen yılı yürekten kutlamanın şimdi tam zamanıdır. Bir ömür boyu onca badireden geçip elli yıl öncesinin Aziz Nesin'inden bugün daha da çok Aziz Nesin olmak kolay mıdır sanıyorsunuz?
Bundan on yıl önce yetmiş yaşını doldurduğunda yazdığım güzellemeyi Yeni Düşün Dergisi arşivinde bulup tekrar yayınlamaya cüret ettim, affola.)

***

"Yetmişinden sonra yeni diş sürdü. Daha erken sayılır ama demek ki organizma bazen işte böylesini de gündeme getiriyor. Kimbilir belki de onun zamanlaması bizimkinden daha isabetli. Hayat belli gecikmelere tahammül göstermediği için olsa gerek.

Bir yabancı dergide okumuştum, bayağı aklıma yattı: En son psikofizyolojik araştırmalardan çıkan bir hipoteze göre, gülümseme, sırıtma ve kahkaha ile gülme, hepsi ayrı boyutta, insanın kendini savunma içgüdüsünden kaynaklanıyormuş. Gülümseme, kendine güven duygusu ve bundan doğan iç huzurun, doğayla, çevreyle uyum içinde olmanın ifadesiymiş. Sırıtan kişi, âni bir durumda tehlikeye karşı hazırlığa girişmenin, teyakkuzun gerilimini dışa vururmuş. Kahkahadan katılarak gülmek ise, o gerginliğin boşalmasıyla rahatlayan insanın her tehlikeyi göğüslemeye hazırlıklı olduğunu aleme ilan etmesiymiş. Hepsi de **diş göstermek**miş.

Gülmeye böyle bir işlev yakıştırmayı insanın bir tür "hayvanca" yorumu diye yorumlayıp yadırgayanlar çıkacaktır şüphesiz. Ama onlar, belki de, insana dişlerini yakıştırmayan ya da çok görenlerdir. Nitekim asık suratlı kasavetin kişilik belirtisi, büyükler önünde gülmenin ise ayıp sayıldığı toplumlarda bu görüş hayli yaygındır; hatta giderek bir adabı muaşeret sorunundan da öte genelleştirilmiştir.

Oysa tüm canlı alemde gülen yalnız insandır. Bu olgu da diş göstermenin böylesinin aslında ne denli insanca bir şey olduğunu, bir başka deyişle, kendini savunmanın, insanda, insanı savunma düzeyine ulaştığını gösterir. Yeni doğmuş bebenin bile iki üç hafta içinde nasıl gülmeye başladığını, güldükçe ne çok sevindiğini düşünün! En çirkinimiz de gülünce güzelleşir. Çünkü insana en yakışan da, insanı insanlığa en yakışık kılan da odur. Yeter ki gülüyorum derken sululuğu bir matah sanmasın insan.

Bu tanıdığım, kendisi -benim tanıdığım kadarıyla- hiç bir zaman öyle olur olmaz ve çok gülen bir kimse olmadı. Çok hengame içinde işini görürken ciddiyetini muhafaza etmesini bildi. Denebilir ki çalışmaktan gülmeye pek vakti kalmadı, ya da için için gülmeyi yeğledi daha çok. Ama ömrünü hep, başkalarını, yakından tanıdığı, sevdiği insanlarını ağız dolusu güldürmeye, onlara kahkahanın tadını tattırmaya adadı. Bunda büyük başarı kazandığını kim inkar edebilir? İnsanlar -derdini anlatacak Markopaşadan gayri kimsesi olmayan onca yurttaş- kuşaklar boyu onun sayesinde nice çarpraşık durumlar, olmazlıklar, nafile aykırılıklar karşısında kahkahalarını koyverip rahatladı. Rahatladığıyla kaldı gerçi çoğunluk ama -o da neden olmasın ki?- kimileri de gösterecek dişleri olduğunun farkına vardı bu arada, bir başka bilinçle donandı. Bu bakımdan hemcinslerine hizmeti, übtüste konulduğunda boyunu aşan kitaplarını da bir hayli aşar. Kendine yakışanı başkalarına yakıştırmakta hiç cimrilik etmemiştir.

Şimdi de yetmişinden sonra yeni diş sürüyorsa, herhalde, çoktan hakettiği bir rahatlığı kendisi özlediğinden değil, nicedir gülmesini hepten unutan ya da neye güleceğini şaşıranlara, doğanın insana bahşettiği dişlerin göstermelik olmadığını hatırlatmak içindir."

YENİ

MARKSİZM VE GELECEK

SAYI : 4 GÜZ 1994

- ✔ KADINLAR KURTULUŞUMUZ İÇİN ELELE!
- ✔ CİNSEL ŞİDDETE HAYIR!
- ✔ KADIN SIĞINMA EVLERİMİZİ VE DANIŞMA MERKEZLERİMİZİ GERİ İSTİYORUZ!
- ✔ KENDİ BEDENİMİZİN KENDİ DOĞURGANLIĞIMIZIN DENETİMİ BİR BAŞKA KİŞİYE VEYA KURUMA DEVREDİLEMEZ!
- ✔ EV İŞLERİ TOPLUMSALLAŞTIRILSIN!
- ✔ CİNSİYETÇİ EĞİTİME HAYIR!
- ✔ DEVLETİN VE YEREL YÖNETİMLERİN FİNANSE ETTİĞİ KREŞLER İSTİYORUZ!
- ✔ KADINLARA KARŞI CİNSİYETÇİ ŞİDDET SUÇU KAVRAMI OLUŞTURULSUN!
- ✔ BEKARET KONTROLÜNE HAYIR!
- ✔ KADINLAR KURTULUŞUMUZ KENDİ ELLERİMİZDE!